

W LUBLINIE

**70-LECIE BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ
UNIWERSYTETU PRZYRODNICZEGO
W LUBLINIE**

KSIĘGA PAMIĄTKOWA

LUBLIN 2025

70-LECIE BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ
UNIwersYTETU PRZYRODNICZEGO
W LUBLINIE

70-LECIE BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ
UNIwersYTETU PRZYRODNICZEGO
W LUBLINIE

KSIĘGA PAMIĄTKOWA

pod redakcją
Iwony Zakrzewskiej

Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie

Lublin 2025

Opracowanie redakcyjne
Renata Zelik

Korekta
Agnieszka Brach

Łamanie
Małgorzata Grzesiak

Projekt okładki
Jacek Pałyszka

Na okładce wykorzystano ekslibris Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego
w Lublinie autorstwa Zbigniewa Jóźwika.

Ten utwór jest dostępny na licencji
Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne –
Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowa

© Copyright by Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie – Wydawnictwo, Lublin 2025

ISBN 978-83-7259-480-8
ISBN 978-83-7259-492-1 on-line

Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie
ul. Akademicka 15, 20-950 Lublin
<https://up.lublin.pl/nauka/wydawnictwo>
Ark. wyd. 9

Słowo wstępne

*Si hortum in bibliotheca habes, nihil deerit.
Jeśli masz ogród i bibliotekę, niczego ci nie zabraknie.*

Marek Tulliusz Cynceron

Z okazji jubileuszu 70-lecia Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie składam serdeczne podziękowania wszystkim, którzy na przestrzeni lat przyczynili się do rozwoju i kształtu tego wyjątkowego miejsca. Biblioteka, niczym ogród idei i wiedzy, rozkwita dzięki zaangażowaniu, pasji i kompetencjom wielu pokoleń bibliotekarzy. Dziękuję całemu zespołowi bibliotekarzy – zarówno tym, którzy budują codzienność naszej Biblioteki dziś, jak i tym, którzy byli jej częścią w przeszłości – za oddanie, profesjonalizm i nieustającą troskę o czytelników i dostęp do rzetelnej informacji naukowej.

Szczególne wyrazy wdzięczności kieruję do osób, które zechciały podzielić się swoimi osobistymi wspomnieniami i doświadczeniem w pracy bibliotekarza, wzbogacając niniejszą publikację jubileuszową o spojrzenie przez pryzmat ludzkich odczuć i emocji. Dzięki nim powstaje nie tylko dokument historii, ale także opowieść o zaangażowaniu, pasji i sile zespołu.

Jubileusz jest zarówno okazją do wspomnień, jak i wyrazem nadziei na przyszłość, którą razem pragniemy tworzyć. Z serca dziękuję za każde słowo, każdy gest i każdy wysiłek wkładany w rozwój naszej Biblioteki.

*dr inż. Paulina Studzińska-Jaksim
dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie*

Moja droga z Biblioteką

Z Biblioteką Główną Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie jestem związana od zawsze – to nie tylko moje miejsce pracy, ale przede wszystkim przestrzeń, która towarzyszyła mi przez większość życia. Przychodziłam tu jeszcze jako dziecko, kiedy przyprowadzał mnie dziadek – z tamtych lat pamiętam ciągi katalogów kartkowych, dużo książek na regałach w czytelni, cichą pracę i poczucie, że jestem w miejscu szczególnym.

Później wróciłam tu już jako studentka, a następnie doktorantka. Spędzałam długie godziny w czytelniach, przeszukując katalogi, wertując czasopisma, a potem bazy elektroniczne, ucząc się – nie tylko tego, co w podręcznikach, ale także pewnego rytmu pracy, skupienia i szacunku do wiedzy. Biblioteka uczyła mnie cierpliwości i pokory. Zawsze była miejscem, do którego przychodziło się nie tylko po książki, ale także po spokój i skupienie.

W 2006 r. dołączyłam do zespołu jako bibliotekarka w Oddziale Informacji Naukowej. Było to dla mnie ogromne przeżycie – być po tej drugiej stronie obsługi, w miejscu, które dotąd znałam jako czytelniczka. Uczyłam się wtedy intensywnie, szczególnie od mojej kierowniczkii Jadwigi Lubaś, która z wielką cierpliwością wprowadzała mnie w meandry pracy bibliotecznej. Była dla mnie osobistym aniołem bibliotekarskim, który otoczył mnie wsparciem, serdecznością i odkrył przede mną piękny świat informacji naukowej. Z wdzięcznością kieruję swoje myśli do dyrektora Marty Kęsik – osoby mądrej, rozważnej, pełnej spokoju i klasy, która potrafiła pokazać, jak łączyć nowoczesność z szacunkiem dla tradycji. Ogromnie cenię jej bliskość, dobroć i czuwanie nade mną. Niezwykle ważni byli dla mnie także kustosze – bibliotekarze z długoletnim stażem, którzy dzielili się wiedzą bez rywalizacji, z serdecznością i zrozumieniem. To od nich uczyłam się nie tylko o zasobach naszej biblioteki, ale i tego, jak rozmawiać z czytelnikiem, jak budować zaufanie, jak być „bibliotekarką z sercem”.

Od 2013 r. pełniłam funkcję kierowniczkii Oddziału Informacji Naukowej, a w 2017 r. powierzono mi odpowiedzialność za całą Bibliotekę. To był moment przełomowy w moim życiu zawodowym. W historii naszej instytucji również wchodziliśmy wtedy w czas intensywnych przemian: technologicznych, organizacyjnych oraz społecznych. Doświadczaliśmy izolacji i reżimu sanitarnego podczas pandemii COVID-19, reformy polskiego szkolnictwa wyższego i nauki, obserwowaliśmy i obserwujemy rozwój otwartej nauki i postęp naukowy. Pojawiły się kolejne wyzwania, np. sztuczna inteligencja (AI), która zmienia sposoby zarządzania informacją, wyszu-

kiwania danych i wspierania użytkowników. Również zagadnienia prawa autorskiego w erze cyfrowej stają się coraz bardziej skomplikowane, a zadaniem biblioteki jest nie tylko zapewnienie ochrony praw autorskich, ale także edukowanie użytkowników na temat licencji otwartych i odpowiedzialnego korzystania z treści. Wreszcie biblioteka akademicka musi stawiać czoła wyzwaniu integracji technologicznej, która obejmuje zarówno AI, jak i cyfryzację zasobów, rozwój platform online i zapewnienie dostępności dla wszystkich użytkowników, w tym osób z niepełnosprawnościami. Świat akademicki zmieniał się bardzo szybko, a my – jako biblioteka – musieliśmy znaleźć sposób, by nadal być blisko użytkowników, a równocześnie nie zgubić tego, co najcenniejsze – naszej tożsamości i wspierania nauki.

Nie wyobrażam sobie, by ten proces był możliwy bez zespołu, który mam dziś wokół siebie. To pełni pasji i pomysłów bibliotekarze – osoby niezwykle kompetentne, otwarte na nowe technologie, a także bardzo wrażliwe społecznie. To właśnie oni każdego dnia budują wizerunek Biblioteki jako miejsca przyjaznego, dostępnego, dynamicznego i mądrego. Miejsca, w którym ważne są potrzeby użytkowników oraz równie istotne relacje między nami, pracownikami. Jesteśmy zespołem, który potrafi ze sobą współpracować, wzajemnie się wspierać, uczyć od siebie, inspirować. I to największy powód do dumy. Razem wprowadziliśmy szereg udogodnień dla naszych użytkowników – od księżkomatu, przez kabiny do cichej nauki, po wirtualną kartę biblioteczną i otwarte repozytorium. Wspieramy naukowców w ewaluacji, uczymy studentów korzystania z wiarygodnych źródeł, tworzymy przestrzeń do odpoczynku i relaksu. Jesteśmy obecni tam, gdzie toczy się życie akademickie i staramy się słuchać, rozumieć, odpowiadać.

Równie ważne jest to, że nie zapominamy o naszych korzeniach. Kultuwujemy pamięć o historii uczelni i Biblioteki, organizujemy wystawy, gromadzimy archiwum, dzielimy się tradycją z nowym pokoleniem. Wierzę, że właśnie w tym tkwi nasza siła – włączeniu przeszłości z przyszłością.

Moja droga w Bibliotece nie byłaby taka sama bez mojej rodziny: Męża, Córkę, Rodziców, Rodzeństwa i ich bliskich oraz Przyjaciół, którzy z wielkim sercem, cierpliwością i wiarą towarzyszą mi na tej drodze. To dzięki nim znajduję siłę, odwagę, spokój i motywację, by każdego dnia podejmować nowe wyzwania. Ich wsparcie to cichy, ale nieoceniony fundament mojej codzienności.

Dziś, po tylu latach obecności w Bibliotece – jako dziecko, studentka, bibliotekarka i dyrektorka – wiem jedno: to miejsce zawsze będzie żyło dzięki ludziom. Dzięki ich cichej pracy, uważności, oddaniu i pasji. Jestem dumna, że mogę być częścią tego zespołu i współtworzyć Bibliotekę Główną Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie – instytucję z tradycją i z sercem, gotową na każde nowe wyzwanie.

Paulina Studzińska-Jaksim

Innowacje i tradycje – jak biblioteka uniwersytecka zmieniała się na przestrzeni lat

Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (BG UPL) – wcześniej Wyższej Szkoły Rolniczej – od momentu utworzenia na podstawie Zarządzenia Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 sierpnia 1955 r. (Dz.Urz. MSW z 1955 r. Nr 9) stanowiła fundament życia akademickiego, pełniąc kluczową rolę w procesie kształcenia i badań naukowych. Była nie tylko miejscem gromadzenia i udostępniania zasobów, lecz także przestrzenią wymiany myśli oraz inspiracji. Na przestrzeni lat zmieniały się w Lublinie lokalizacje biblioteki: ul. 22 Lipca 9a (obecnie ul. Spokojna), Al. Racławickie 9, ul. I. Radziszewskiego 11, aż wreszcie ul. Akademicka 15.

Misja i jej zadania podstawowe pozostają niezmiennie, jednak formy ich realizacji ewoluowały wraz z rozwojem nauki i technologii, dostosowując się do zmieniających się potrzeb społeczności akademickiej. Dla adeptów nauki i dojrzałych naukowców Biblioteka była i jest źródłem literatury fachowej – monografii, czasopism i baz danych niezbędnych do prowadzenia badań. Obecnie zgromadzone zbiory drukowane i elektroniczne zapewniają dostęp do światowych zasobów wiedzy, umożliwiają prowadzenie badań, tworzenie publikacji oraz innowacyjnych koncepcji. Działalność pracowników naukowych jest wspierana w naszej Bibliotece poprzez organizację warsztatów, szkoleń oraz konsultacji dotyczących m.in. publikacji naukowych otwartej nauki czy zarządzania danymi badawczymi. Dla dydaktyków pracownicy biblioteki są wsparciem w procesie nauczania, oferują bazy zawierające materiały dydaktyczne, podręczniki oraz filmy z wizualizacjami eksperymentów z laboratoriów. Biblioteka stała się także przestrzenią spotkań i współpracy poprzez organizowane wykłady, seminaria, szkolenia, wystawy, które integrują środowisko akademickie oraz mieszkańców Lublina i regionu.

Jako instytucja otwarta na nowe wyzwania Biblioteka od samego początku angażowała się w rozwój kompetencji adekwatnych do czasów dla studentów, naukowców i wszystkich pracowników administracji. Już w latach 60. ubiegłego wieku rozpoczęto prowadzenie szkoleń z zakresu przysposobienia bibliotekarskiego i bibliograficznego. Tematyka szkoleń początkowo dotyczyła wyszukiwania, oceny i wykorzystania źródeł naukowych, a po prawie siedemdziesięciu latach objęła zastosowanie sztucznej inteligencji w działalności dydaktycznej i naukowej. Dzięki roli, jaką pełniła na przestrzeni dekad, Biblioteka Główna UPL stała się nie tylko miejscem dostępu do wiedzy, ale również aktywnym uczestnikiem procesu naukowego, dydak-

tycznego i społecznego. Wspierając naukowców w ich dążeniu do odkryć, dydaktyków w misji kształcenia kolejnych pokoleń oraz studentów w procesie zdobywania wiedzy, Biblioteka niezmiennie pozostaje sercem życia akademickiego.

Od momentu swojego powstania w 1955 r. Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie przeszła wieloetapowy proces rozwoju organizacyjnego, który wiązał się ściśle zarówno z rozwojem instytucji macierzystej, jak i z dynamicznymi zmianami społecznymi, technologicznymi i edukacyjnymi. Początkowo, w pierwszym dziesięcioleciu działalności, struktura organizacyjna obejmowała pięć podstawowych oddziałów odpowiadających za gromadzenie i opracowanie zbiorów, ich udostępnianie i konserwację, informację naukową oraz działalność fototechniczną. Mimo skromnych warunków lokalowych i ograniczonych zasobów Biblioteka pełniła już wtedy funkcję kluczowego ogniw w procesie dydaktycznym i naukowym uczelni.

Lata 70. i 80. XX w. przyniosły znaczące zmiany – zarówno przestrzenne, jak i funkcjonalne. Przeniesienie siedziby do nowego budynku umożliwiło rozszerzenie działalności oraz utworzenie filii wydziałowych. Powołano biblioteki wydziałowe dla: Wydziału Weterynarii, Wydziału Ogrodniczego, Wydziału Inżynierii Produkcji, co było odpowiedzią na potrzebę dostępu do specjalistycznych zbiorów bezpośrednio w miejscach działalności naukowo-dydaktycznej. Wzrost liczby użytkowników i wielkości zbiorów skutkował zwiększeniem złożoności struktury, co z kolei wiązało się z większą specjalizacją pracowników i wprowadzeniem nowych rozwiązań organizacyjnych. Znaczący przyrost liczby użytkowników, a zwłaszcza liczby studentów, zwiększył zapotrzebowanie na zasoby biblioteczne. W odpowiedzi Biblioteka zaczęła gromadzić więcej publikacji lepiej dopasowanych do kierunków studiów i badań. Konieczna stała się intensywna analiza rynku książki naukowej, a także usprawnienie procesów zakupu i opracowania zbiorów. Pracownicy rozszerzyli zakres specjalizacji na takie obszary, jak informacja naukowa, selekcja źródeł czy edukacja użytkowników. Okres ten charakteryzował się także nawiązywaniem współpracy z instytucjami zewnętrznymi (PAN, CBR), co miało duże znaczenie dla kultury organizacyjnej – wzmacniając jej otwartość, elastyczność oraz innowacyjność.

Przełomowym etapem w historii organizacyjnej Biblioteki był okres cyfryzacji zapoczątkowany we wczesnych latach 90. Wdrożenie Systemu Obsługi Biblioteki (SOB) – programu służącego do obsługi wybranych procesów bibliotecznych, a później zintegrowanego systemu bibliotecznego Virginia Tech Library System (VTLS) zapoczątkowało nową jakość zarządzania zbiorami. Zmieniło się nie tylko zaplecze technologiczne, ale również struktura oddziałów – tradycyjne funkcje gromadzenia i opracowywania zostały zintegrowane, a rozwój zasobów elektronicznych wymusił zwiększenie roli Oddziału Informacji Naukowej. Cyfrowa rewolucja oznaczała również przyjęcie nowego modelu świadczenia usług – bardziej samodzielnego, zorientowanego na użytkownika i jednocześnie dostępnego zdalnie. Równolegle następowało zmniejszenie znaczenia filii wydziałowych na rzecz centralizacji usług bibliotecznych w głównym gmachu, co wynikało z rosnącej dostępności zasobów online.

Współczesna struktura organizacyjna Biblioteki jest owocem wielu dekad przemysłowej adaptacji do postępujących wielowymiarowych zmian. Obejmuje cztery

główne oddziały: Udostępniania i Przechowywania Zbiorów, Informacji Naukowej, Wolnego Dostępu do Zbiorów oraz Gromadzenia, Opracowania i Automatyzacji. Struktura ta odpowiada na współczesne potrzeby użytkowników, którzy oczekują szybkiego, niezawodnego i zdalnego dostępu do wiedzy, a także wsparcia merytorycznego i edukacyjnego. Oddanie do użytku nowoczesnej siedziby w 2012 r. symbolicznie zamknęło epokę cyfrowego dojrzewania instytucji i otworzyło nowy rozdział – Biblioteki jako centrum wiedzy, technologii oraz inkluzywnej społeczności.

W ostatnim dziesięcioleciu szczególnie widoczne było dążenie do tworzenia kultury organizacyjnej opartej na wartościach współpracy, różnorodności, przynależności i dostępności. Utworzenie stanowisk i przestrzeni dla osób z niepełnosprawnościami (2014), kabin do cichej nauki, księżkomatu (2022), stref relaksu (2016, 2024), a także organizacja wydarzeń promujących otwartą naukę – wszystko to ukazuje Bibliotekę jako przestrzeń dostępną i otwartą dla wszystkich. Postępująca automatyzacja procesów bibliotecznych, wdrożenie nowego systemu bibliotecznego Koha, rozwój repozytorium instytucjonalnego i wpisanie go do międzynarodowych rejestrów (2023–2024), a nawet inicjatywy oparte na sztucznej inteligencji (2024), to nie tylko zmiany technologiczne, ale także przejaw nowej filozofii działania instytucji, w której nacisk kładziony jest na funkcjonalność, integrację usług i ich powszechną dostępność.

Zmiany w strukturze organizacyjnej zawsze były ściśle związane z ewolucją kultury organizacyjnej Biblioteki. Od wartości pionierskich – takich jak rzetelność, obowiązkowość i zaangażowanie, poprzez erę profesjonalizacji i specjalizacji, aż po współczesną kulturę otwartości, inkluzywności i współpracy Biblioteka i bibliotekarze dostosowywali swoje wewnętrzne mechanizmy do zewnętrznych impulsów. Niezmiennie jednak podstawą wszelkich przekształceń pozostawało ukierunkowanie na potrzeby naukowców, dydaktyków, studentów, a także innych użytkowników. To właśnie ta zdolność do uczenia się, refleksji i adaptacji stanowi dziś ważny kapitał organizacyjny Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

Rewolucja cyfrowa w ostatnich dekadach wywarła znaczący wpływ na działalność bibliotek akademickich, w tym Biblioteki Głównej UPL. Dynamiczny rozwój technologii informacyjnych oraz rosnące potrzeby środowiska akademickiego sprawiły, że nasza Biblioteka przeszła głęboką transformację – z tradycyjnego miejsca przechowywania zbiorów w nowoczesne centrum wiedzy cyfrowej, wspierające naukę i badania w obszarze m.in. nauk rolniczych, weterynaryjnych, inżynieryjno-technicznych i przyrodniczych.

Jednym z najważniejszych aspektów tej zmiany jest sposób gromadzenia zbiorów. Obecnie dużą część naszych zasobów stanowią publikacje elektroniczne (książki, czasopisma) oraz specjalistyczne bazy danych (takie jak Elsevier, Springer, Oxford, Taylor & Francis czy EBSCO), które zawierają artykuły naukowe z dziedzin zgodnych z profilem uczelni. Dzięki umowom licencyjnym i specjalistycznym narzędziom, pracownicy i studenci mają dostęp do literatury fachowej zarówno na miejscu, jak i zdalnie, co jest nieocenione w pracy badawczej i dydaktycznej. Ważnym

elementem cyfryzacji jest również powstanie repozytoriów instytucjonalnych. Repozytorium Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (2021), obecnie zarejestrowane w międzynarodowych bazach re3data.org i FAIRsharing.org, promuje ideę open access, zapewniając otwarty dostęp do dorobku naukowego pracowników uczelni. Działania te wpisują się w globalne trendy open science, zwiększając widoczność i wiarygodność badań prowadzonych na UPL.

Cyfryzacja wpłynęła też na sposób udostępniania zbiorów. Katalog online oraz systemy rezerwacji i zamówień pozwalają użytkownikom efektywnie planować korzystanie z zasobów. Od 2019 r. katalog Biblioteki jest obsługiwany przez system Koha, który umożliwia wszechstronne przeszukiwanie informacji o zbiorach w języku polskim lub angielskim. Udostępniane przez Bibliotekę platformy umożliwiają dostęp do e-zasobów 24 godzin na dobę, 7 dni w tygodniu. Szczególnie istotne jest to w kontekście rosnącej liczby użytkowników ceniących sobie korzystanie z zasobów bibliotecznych z różnych miejsc, także za pomocą smartfonów.

Innowacje technologiczne, takie jak książkomat (2022) czy wirtualna karta biblioteczna (2023), świadczą o dążeniu Biblioteki do zwiększenia wygody użytkowników. Pandemia COVID-19 w 2020 r. przyspieszyła wdrożenie zdalnych form obsługi, potwierdzając znaczenie cyfrowych rozwiązań w utrzymaniu ciągłości usług.

Dynamiczne przemiany w systemie edukacji wyższej i nauki wymusiły na bibliotekach akademickich adaptację do nowych potrzeb. Biblioteka Główna UPL aktywnie wspiera proces dydaktyczny, oferując szkolenia z zakresu korzystania z elektronicznych źródeł informacji, zarządzania danymi badawczymi czy prawa autorskiego. Prowadzone są warsztaty dla studentów, doktorantów i kadry, a w ostatnich latach rozszerzono je o zagadnienia związane z otwartym dostępem i planem zarządzania danymi badawczymi.

Biblioteka stała się również miejscem integracji społeczności akademickiej. W odpowiedzi na potrzeby użytkowników stworzono w budynku przyjazne przestrzenie, takie jak strefy chill-out czy kabiny akustyczne, umożliwiające zarówno naukę, jak i relaks. Organizowane wydarzenia kulturalne, wystawy (np. malarskie w 2021 r. i 2023 r.) oraz zbiórki charytatywne wzmacniają więzi między członkami społeczności akademickiej.

Ważnym aspektem działań Biblioteki jest troska o dobrostan psychiczny użytkowników. Pracownicy wykazują się empatią i wrażliwością, inicjując projekty mające na celu przeciwdziałanie wykluczeniom. Już w 2014 r. wprowadzono stanowiska dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, a w kolejnych latach rozwijano udogodnienia dostępności, takie jak dostosowane interfejsy katalogu czy materiały w języku angielskim. W 2024 r. biblioteka włączyła się w organizację panelu „Równoważni – spotkania z równością”, promującego ideę równości w przestrzeni akademickiej. Pracownicy podejmują również inicjatywy o charakterze wspólnotowym – m.in. zbiórki książek dla szpitali dziecięcych czy pomoc humanitarną dla Ukrainy (2022).

Biblioteka Główna UPL nie tylko reaguje na zmieniające się trendy, ale także aktywnie je współtworzy. W ramach wsparcia ewaluacji naukowej zespół Biblioteki

rozwija narzędzia ułatwiające gromadzenie danych i generowanie raportów, takie jak zmodernizowana Bibliografia Publikacji Pracowników (2017, 2022, 2024). Pracownicy udzielają również wsparcia w zakresie wskaźników bibliometrycznych i zarządzania informacją naukową.

W odpowiedzi na rosnące znaczenie otwartej nauki Biblioteka organizuje liczne warsztaty i seminaria, także o zasięgu międzynarodowym, np. seminarium „Otwieranie Nauki: Praktyka i Perspektywy” pod hasłem: „Strategie rozwoju Otwartej Nauki” (2024). Współpraca z lokalnymi i krajowymi instytucjami w ramach wielu inicjatyw, takich jak: Lubelski Festiwal Nauki czy Międzynarodowy Tydzień Książki Elektronicznej, Love Data Week, wzmacnia pozycję Biblioteki jako centrum wiedzy i kultury. Duży nacisk kładziony jest również na rozwój kompetencji pracowników oraz użytkowników poprzez szkolenia z obsługi baz danych, zarządzania informacją, przeciwdziałania wykluczeniu czy promocję wizerunku biblioteki.

Kluczem do sukcesu Biblioteki Głównej UPL jest zaangażowany i kompetentny zespół, który nie tylko dostosowuje usługi do wymagań współczesnego świata akademickiego, ale także kształtuje jego przyszłość. Dzięki integracji nowych technologii, promocji otwartości nauki i dbałości o komfort użytkowników biblioteka stała się instytucją dynamiczną, otwartą na wyzwania i gotową do ciągłego rozwoju.

Transformacja Biblioteki Głównej UPL w XXI w. to świadoma adaptacja do zmian wywołanych cyfryzacją, ewolucją modelu edukacji i nowymi potrzebami społeczności akademickiej. Dzięki innowacyjnym rozwiązaniom, takim jak: system Koha, repozytorium instytucjonalne, książkomat, system rezerwacji zbiorów, powiadamianie e-mailowe o terminach zwrotów, kody QR w czytelni oraz multiwyszukiwarka EBSCO Discovery Service, Biblioteka zapewnia szybki i powszechny dostęp do wiedzy. Poszerzony został także dostęp do specjalistycznych baz danych (m.in. Taylor & Francis, Art. & Architecture Source, Environment Complete, Jove) jako świadoma i przemyślana adaptacja do nowych potrzeb użytkownika i troski o jego dobrostan.

Przyszłość biblioteki akademickiej to nie tylko zbiory, ale przede wszystkim usługi, które łączą technologię z ludzką wrażliwością. Biblioteka Główna UPL pokazuje, jak elastyczność i zaangażowanie pracowników mogą kształtować nową jakość w dynamicznie zmieniającym się świecie akademickim. Przyglądając się działaniom podejmowanym przez pracowników Biblioteki, można zauważyć, że rola bibliotekarza również uległa przekształceniu. Dziś to nie tylko opiekun zbiorów, ale przede wszystkim doradca w zakresie wyszukiwania informacji naukowej i zarządzania wiedzą, korzystania z baz danych, narzędzi bibliometrycznych czy zarządzania danymi badawczymi. Rewolucja cyfrowa otworzyła przed Biblioteką Główną UPL nowe możliwości, pozwalając na skuteczniejsze wspieranie społeczności akademickiej w procesie kształcenia i prowadzenia badań naukowych. W dzisiejszej rzeczywistości akademickiej, gdzie kompetencje miękkie, empatia i współpraca są równie ważne jak znajomość narzędzi cyfrowych, to właśnie Biblioteka staje się przykładem, jak poprzez zaangażowanie ludzi można kształtować instytucję nowoczesną, otwartą i społecznie odpowiedzialną.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie to instytucja, która w ciągu 70 lat swojej działalności stała się symbolem harmonijnego połączenia przeszłości z przyszłością. Od momentu powstania w 1955 r. jako biblioteka Wyższej Szkoły Rolniczej przeszła imponującą metamorfozę – z kameralnej jednostki akademickiej w nowoczesne centrum informacji naukowej, które nie tylko gromadzi wiedzę, ale także aktywnie kształtuje środowisko akademickie. Jej historia to opowieść o dialogu tradycji z innowacją, lokalnego dziedzictwa z globalnymi trendami.

Wyjątkowość Biblioteki polega na umiejętności zachowania równowagi między szacunkiem dla przeszłości a odwagą w sięganiu po nowe rozwiązania. Z jednej strony pielęgnuje ona pamięć instytucjonalną – poprzez Izbę Pamięci, specjalne kolekcje czy wystawy poświęcone wybitnym postaciom związanym z uczelnią. Z drugiej strony nieustannie modernizuje swoje usługi, wdrażając najnowsze technologie, takie jak system Koha, repozytorium instytucjonalne czy narzędzia oparte na sztucznej inteligencji.

Nowy gmach Biblioteki, oddany do użytku w 2012 r., jest doskonałym odzwierciedleniem tej filozofii. Jego architektura łączy funkcjonalność z estetyką, tworząc przestrzeń sprzyjającą zarówno skupionej pracy naukowej, jak i spotkaniom międzyludzkim. To miejsce, w którym obok tradycyjnych półek z książkami funkcjonują wspomniane wcześniej strefy relaksu, kabiny akustyczne i pokoje do pracy grupowej, a czytelnicy mogą korzystać z usług online o każdej porze dnia i nocy.

Biblioteka nie jest już tylko magazynem książek – stała się żywym organizmem, który reaguje na potrzeby społeczności akademickiej. Organizowane tu wydarzenia, takie jak wystawy, seminaria naukowe czy warsztaty z zakresu otwartej nauki, przekształcają ją w przestrzeń dialogu między studentami, naukowcami a społeczeństwem. W duchu idei lifelong learning promuje nie tylko wiedzę specjalistyczną, ale także kompetencje przyszłości, takie jak zarządzanie danymi badawczymi czy krytyczne podejście do informacji. Jednocześnie Biblioteka nie traci z oczu człowieka. Wprowadzone udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami, inicjatywy na rzecz równości czy projekty integrujące społeczność (jak zbiórki charytatywne czy wystawy twórczości pracowników uczelni) pokazują, że jej misja wykracza poza czysto naukowe funkcje. Jak pisał Umberto Eco, biblioteka to „miejsce spotkania z tym, co nieznanne” – przestrzeń, w której wiedza staje się pretekstem do budowania relacji i wspólnoty. W świecie, w którym technologie cyfrowe rewolucjonizują sposób dostępu do informacji, Biblioteka Główna UPL udowadnia, że instytucje kultury i nauki nie muszą wybierać między tradycją a nowoczesnością. Można jednocześnie chronić dziedzictwo i śmiało wkraczać w przyszłość pod warunkiem, że zmiany są przemysłane i służą ludziom.

Dziś nasza Biblioteka jest nie tylko świadkiem przemian, ale także ich aktywnym uczestnikiem. Wspiera otwartą naukę, rozwija kompetencje cyfrowe użytkowników, tworzy przyjazne przestrzenie do pracy i odpoczynku. Jednocześnie pozostaje wierna swojej misji: gromadzeniu, ochronie i udostępnianiu wiedzy w sposób, który łączy pokolenia i dyscypliny naukowe. Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie to więcej niż instytucja – to „dzieło totalne”, jak określiłby Umberto

Eco. Miejsce, gdzie przeszłość spotyka się z przyszłością, gdzie technologia służy humanistycznym wartościom, a wiedza staje się żywym dialogiem między ludźmi. W czasach, gdy świat nauki i edukacji przechodzi głębokie przemiany, nasza Biblioteka pokazuje, że kluczem do sukcesu jest elastyczność, otwartość i umiejętność analizowania, zrozumienia i zaspokajania potrzeb użytkowników.

Jej historia to dowód na to, że nawet w erze cyfrowej rewolucji biblioteki pozostają niezbędne – nie jako archiwa przeszłości, ale jako dynamiczne centra, które kształtują przyszłość. Przestrzeń, w której tradycja i nowoczesność nie wykluczają się, lecz wzajemnie inspirują.

Paulina Studzińska-Jaksim

Nowy wymiar komputeryzacji w BG UPL

W ciągu ostatnich dziesięciu lat Biblioteka przeszła szereg istotnych zmian w zakresie komputeryzacji, obejmujących zarówno modernizację sprzętu i oprogramowania, jak i reorganizację struktur wewnętrznych. Istotnymi etapami były wprowadzenie nowego systemu bibliotecznego Koha oraz zakup książkomatu umożliwiającego odbiór zamówionych książek poza godzinami pracy jednostki. W 2021 r. przeprowadzono kompleksową zmianę strony internetowej, dostosowując ją do aktualnych standardów dostępności i użyteczności. Strona Biblioteki jest teraz integralną częścią witryny Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Przeszły System Zarządzania Normami zmieniono na aplikację umożliwiającą zgodny z licencją dostęp do zakupionych norm.

W ramach unowocześniania infrastruktury wymieniono na nowe komputery dla studentów oraz pracowników. Zakupiono laptopy na potrzeby szkoleń i zajęć bibliotecznych. Stare, niesprawne płyty RFID służące do kodowania zbiorów bibliotecznych wymieniono na nowe, zainstalowano nowoczesne bramki wejściowe z licznikami wejść. W wyniku reorganizacji uczelni przeprowadzonej w 2019 r. zlikwidowany został Oddział Komputeryzacji. Jego pracownicy zostali włączeni do Oddziału Gromadzenia, Opracowania i Automatyzacji, w którym, jako sekcja tego oddziału, kontynuują dotychczasowe zadania związane z informatyzacją Biblioteki oraz wspieraniem jej działalności techniczno-systemowej. Zespół automatyzacji odgrywa istotną rolę w zapewnieniu sprawnego funkcjonowania infrastruktury technologicznej i systemów informatycznych stanowiących fundament pracy współczesnej biblioteki. Do głównych zadań jednostki należą: wdrażanie nowych rozwiązań, odpowiedzialność za prawidłowe działanie urządzeń oraz systemów bibliotecznych, wsparcie techniczne dla pracowników i użytkowników. Dzięki współpracy pracowników zespołu z pozostałymi jednostkami Biblioteka zapewnia wysoką jakość usług dla społeczności akademickiej.

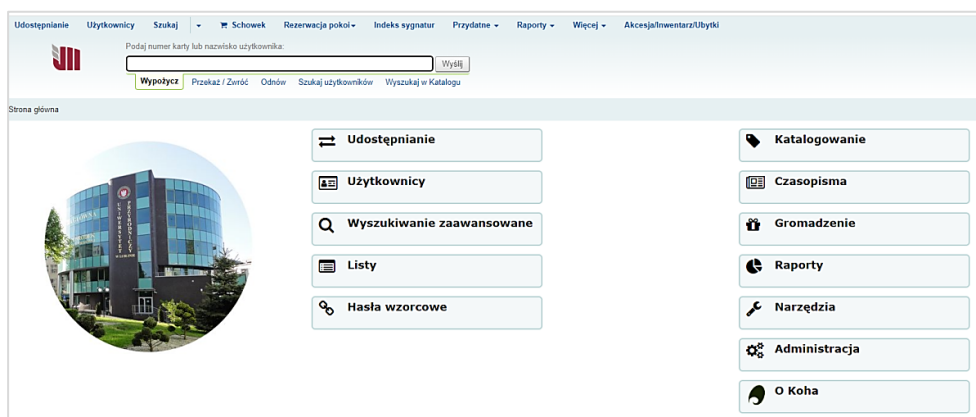
Główne obszary działalności zespołu

Pracownicy zespołu dbają o stan techniczny przeznaczonych dla użytkowników stanowisk komputerowych, wyposażonych w: komputery stacjonarne z dostępem do Internetu oraz z zainstalowanym pakietem Office i programem Statistica, rozlokowane na czterech kondygnacjach budynku; komputery przenośne z pakietem Office

udostępniane do szkoleń; komputery przeznaczone do prac bibliotecznych, wyposażone w odpowiednie oprogramowanie i urządzenia peryferyjne, takie jak: drukarki, czytniki kodów kreskowych i legitymacji studenckich; skanery samoobsługowe; wrzutnię umożliwiającą samodzielny zwrot książek poza godzinami pracy Biblioteki; książkomat – umożliwiający samodzielny odbiór i zwrot książek; rzutniki multimedialne; system zabezpieczenia i kontroli zbiorów, na który składają się: stanowiska bibliotekarza umożliwiające kodowanie egzemplarzy, wypożyczenia oraz zwroty, płyty kodujące, asystent bibliotekarza, etykiety RFID oraz bramki.

Do zadań zespołu automatyzacji w tym zakresie należą m.in.:

- serwisowanie komputerów, instalowanie i aktualizacja systemów i oprogramowania, wykonywanie drobnych napraw oraz interwencje w przypadku awarii sprzętu,
- wsparcie techniczne dla pracowników Biblioteki w przypadku problemów z komputerami, drukarkami czy innymi urządzeniami peryferyjnymi,
- współpraca z Centrum Informatyki UPL w zakresie napraw i zamówień nowego sprzętu komputerowego oraz oprogramowania,
- planowanie i udział w zakupie nowego sprzętu, przygotowanie go do pracy,
- opieka nad systemem zabezpieczenia i kontroli zbiorów bibliotecznych,
- administrowanie systemem bibliotecznym Koha.

Panel bibliotekarza

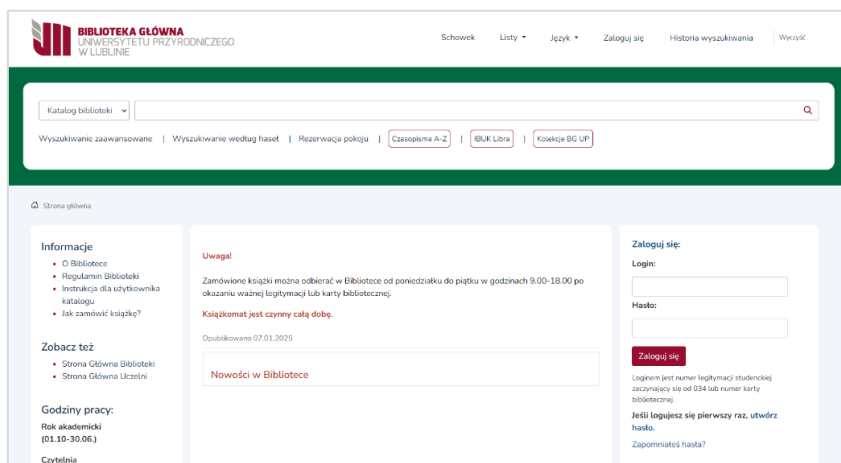
System biblioteczny Koha to kluczowe narzędzie, które wspiera zarządzanie zbiorami, wypożyczeniami, rezerwacjami oraz innymi aspektami pracy Biblioteki¹. Prace nad wdrożeniem rozpoczęto w 2019 r., a ostateczne uruchomienie miało miejsce 16 listopada 2020 r.² System Koha umożliwia współpracę z wykorzystywanymi w Bibliotece systemami: EDS (multiwyszukiwarka EBSCO Discovery Service) oraz

¹ A. Kamiński, *Koha – nowozelandzki system biblioteczny typu Open Source*, „EBIB” 2004, nr 3.

² A. Starek, A. Drozd-Małąj, E. Stępień, *Biblioteka dostępna – zintegrowane systemy informatyczne oraz nowoczesne udogodnienia dla użytkowników w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie*, „Folia Bibliologica” 2021, t. 63, s. 121–139.

HAN (Hidden Automatic Navigation, system łączenia się z elektronicznymi zasobami spoza sieci uczelni). Współpracuje z systemem ochrony zbiorów 3M. Obsługuje wrzutnię książek oraz książkomat, a także umożliwia współpracę z katalogiem NUKAT (Narodowy Uniwersalny Katalog Centralny).

W Bibliotece Głównej UPL wykorzystywane są moduły: publicznie dostępny katalog OPAC (Online Public Access Catalog), katalogowanie, hasła wzorcowe, zarządzanie kontami czytelników, udostępnianie, generowanie raportów, zestaw narzędzi pomocniczych, konfiguracja i administracja systemem. System Koha został również rozbudowany o dodatkowe wtyczki: aplikacja do wydruku rewersów KMZ (Koha Moduł Zamówień), Akcesja/Inwentarz/Ubytki, rezerwacja pokoi do cichej nauki, e-płatności.

Katalog BG UPL (OPAC)

Do zadań sekcji automatyzacji w zakresie zarządzania systemem bibliotecznym należą m.in.:

- udział we wdrażaniu nowych rozwiązań, w aktualizacji systemu, przeprowadzanie testów i współpraca z firmą zewnętrzną zapewniającą obsługę informatyczną,
- wgrywanie kont użytkowników do systemu z wykorzystaniem danych z EduHub,
- rozwiązywanie problemów i wsparcie dla pracowników w zakresie użytkowania systemu bibliotecznego,
- praca nad integracją systemu z innymi rozwiązaniami wykorzystywanymi w Bibliotece, tj. Multiwyszukiwarką EDS, katalogiem NUKAT, systemem HAN, książkomatem oraz wrzutnią książek,
- tworzenie zestawień statystycznych z wykorzystaniem raportów dzięki dostępnym w systemie Koha narzędziom wykorzystującym język zapytań SQL,
- wykonywanie comiesięcznych zestawień dla nowo pozyskanych książek w postaci listy nowości,
- zarządzanie OPAC.

System HAN (Hidden Automatic Navigator) jest narzędziem do zarządzania dostępem do publikacji elektronicznych oraz licencjonowanych zasobów pełnotekstowych dostępnych online.

Zadania sekcji automatyzacji w tym zakresie:

- obsługa serwera HAN – dbałość o dostępność systemu,
- aktualizacje oprogramowania serwera – zapewniające bezpieczeństwo, stabilność i zgodność z najnowszymi wymaganiami,
- zarządzanie użytkownikami i dostępami – kontrola uprawnień dostępu do systemu HAN,
- generowanie statystyk dotyczących wykorzystania zasobów publikacji elektronicznych,
- przygotowanie skryptów umożliwiających dostęp do nowych zasobów,
- generowanie i wgrywanie licencji.

Aplikacja do zarządzania normami (Normy) powstała na platformie WordPress. Wyznaczone stanowiska komputerowe z dostępem do norm znajdują się w Informatorium oraz w strefie wolnego dostępu i są wykorzystywane przez pracowników oraz studentów w celu wyszukiwania i przeglądania norm w formie elektronicznej, dostępnych w zasobach Biblioteki.

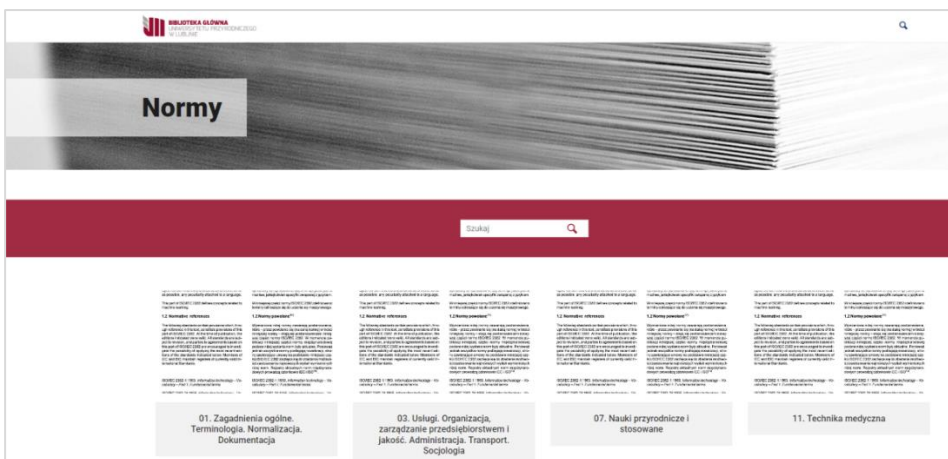
Do obowiązków pracowników sekcji automatyzacji należą:

- obsługa aplikacji (włączając prace przy jej wdrożeniu oraz przygotowanie stanowisk komputerowych do tego celu), kontrola prawidłowego działania oraz rozwiązywanie problemów technicznych,
- wsparcie dla użytkowników w zakresie korzystania,
- dodawanie nowo zakupionych norm.

Usługa Active Directory (AD) umożliwia dostęp do komputerów studenckich oraz sieci Wi-Fi na terenie Biblioteki. Pozwala na centralne zarządzanie tożsamościami użytkowników i ich uprawnieniami.

Do czynności wykonywanych przez pracowników sekcji w zakresie zarządzania usługą należą:

- wykonywanie operacji na kontach użytkowników: wgrywanie kont na podstawie danych z systemu Koha, ręczne tworzenie nowych, kontrola ważności, kasowanie nieaktualnych kont, resetowanie haseł oraz wszelkie konieczne modyfikacje,
- wsparcie dla użytkowników w zakresie korzystania z sieci Wi-Fi na terenie całej Biblioteki oraz ze stanowisk komputerowych zlokalizowanych w budynku, pomoc studentom i pracownikom w rozwiązywaniu problemów związanych z logowaniem.

Aplikacja Normy

Zadania pracowników sekcji związane z prowadzeniem strony internetowej oraz mediów społecznościowych:

- prowadzenie i aktualizacja strony internetowej Biblioteki,
- redagowanie profilu Biblioteki w serwisie Facebook,
- współredagowanie profilu Biblioteki na Instagramie,
- tworzenie grafiki i jej dostosowywanie do wymagań poszczególnych serwisów.

Inne ważniejsze zadania:

- administrowanie multiwyszukarką EBSCO Discovery Service,
- administrowanie siecią pamięcią masową NAS (Network Attached Storage) wykorzystywaną m.in. do przechowywania kopii bezpieczeństwa,
- tworzenie baz danych w Access oraz wsparcie zarządzania inwentarzem, książkami kasowymi oraz innymi zasobami administracyjnymi niezbędnymi do funkcjonowania Biblioteki,
- prowadzenie bazy inwentarzowej sprzętu komputerowego, dzięki której można monitorować stan techniczny urządzeń, planować ich modernizację oraz skutecznie reagować w przypadku awarii,
- współpraca ze wszystkimi jednostkami Biblioteki polegająca m.in. na przygotowywaniu raportów i zestawień statystycznych, generowaniu i wydruku etykiet KBK (Klasyfikacja Biblioteki Kongresu),
- wsparcie pracowników Biblioteki w zakresie obsługi komputera, aplikacji, systemów i sprzętu wykorzystywanego w Bibliotece,
- stała aktualizacja wiedzy poprzez regularny udział w szkoleniach, śledzenie literatury i nowinek technologicznych.

Praca w sekcji automatyzacji to interesujące i rozwijające zajęcie, które łączy wiedzę z zakresu informatyki i bibliotekarstwa. Wymaga ona dociekliwości oraz umiejętności technicznych. Zespół tworzą pracownicy, którzy skutecznie się uzupełniają, co pozytywnie wpływa na efektywność i jakość realizowanych zadań.

Anna Drozd-Małaż, Bartłomiej Pawłowski

Tradycja i nowoczesność w gromadzeniu i opracowywaniu zbiorów bibliotecznych

Tradycja i nowoczesność to dwa filary, na których opiera się działalność Biblioteki Głównej UPL w zakresie gromadzenia i opracowywania zbiorów. Jednostka od lat wspiera procesy edukacyjne i badawcze uczelni, nieustannie dostosowując swoją ofertę do zmieniających się potrzeb środowiska akademickiego oraz dynamicznie rozwijających się dyscyplin naukowych.

Biblioteka gromadzi i udostępnia materiały, które odzwierciedlają zarówno naukowy profil uczelni, jak i aktualne trendy w gospodarce oraz światowej nauce. Tematyka zbiorów obejmuje m.in. nauki rolnicze, zootechnikę, weterynarię, technologię żywności, biotechnologię, agrobiznes i ochronę środowiska. Wraz z powstawaniem nowych kierunków studiów, takich jak dietetyka, animaloterapia, zielarstwo i fitoprodukty, kryminalistyka w biogospodarce czy zielona urbanistyka, biblioteka stale powiększa swoje zasoby, by jak najlepiej odpowiadać na potrzeby studentów, wykładowców i naukowców.

Biblioteka pozyskuje swoje zbiory głównie poprzez ich zakup, który odbywa się na podstawie oceny potrzeb dydaktycznych i badawczych, a także sugestii ze strony wykładowców i studentów. Monitorowanie bieżącej oferty rynku wydawniczego pozwala bibliotekarzom dokonywać selekcji spośród nowości. Dary natomiast, które biblioteka otrzymuje od instytucji, organizacji, wydawnictw oraz osób prywatnych, stanowią od lat cenne uzupełnienie zasobów.

W bibliotece funkcjonują dwa księgozbiory: podstawowy i studencki (tzw. wieloegzemplarzówka). Księgozbiór podstawowy, obecny głównie w Czytelni z wolnym dostępem, obejmuje: podręczniki, monografie, słowniki, encyklopedie, wydawnictwa popularnonaukowe i inne. Księgozbiór studencki natomiast to głównie podręczniki akademickie. Wykorzystywanie tego zbioru jest na bieżąco monitorowane oraz uzupełniane o dodatkowe tytuły, egzemplarze i najnowsze wydania. Wśród gromadzonych wydawnictw zwartych obecne są książki drukowane polskie i zagraniczne, a także materiały elektroniczne, takie jak e-booki i e-normy. Literatura zagraniczna związana z wąską specjalizacją prowadzonych badań kupowana jest na indywidualną prośbę pracowników naukowych. Obecnie biblioteka preferuje zakup wydawnictw obcojęzycznych w formie elektronicznej.

W dobie cyfryzacji rola bibliotek nieustannie ewoluuje. Tradycyjne książki nadal cieszą się dużą popularnością, ale coraz więcej czytelników sięga po formaty elektroniczne. Wychodząc naprzeciw współczesnym potrzebom użytkowników, biblioteka

umożliwia dostęp do świata literatury cyfrowej poprzez polską platformę IBUK Libra. To nowoczesne narzędzie oferuje bogaty wybór polskojęzycznych publikacji, które są starannie dobierane i corocznie aktualizowane.

Wydawnictwa normalizacyjne, niezbędne w pracy naukowej i dydaktycznej w obszarze inżynierii, rolnictwa oraz innych specjalistycznych dziedzin, gromadzone są w bibliotece od wielu lat. W 2013 r. uruchomiono dostęp do dokumentów normalizacyjnych w formie elektronicznej.

Istotnym elementem gromadzenia zasobów są konsultacje ze społecznością akademicką. Przykładem takiej kooperacji jest korespondencja z wykładowcami i przewodniczącymi rad programowych kierunków studiów. Każdego miesiąca bibliotekarze sekcji wydawnictw zwartych wysyłają tzw. newslettery zawierające tytuły podręczników, które ukazały się w ostatnim czasie na rynku wydawniczym. Dzięki temu przewodniczący mają możliwość wybrania pozycji do zakupu w większej ilości egzemplarzy (do księgozbioru studenckiego). Stanowi to kluczowy element w dynamicznym i elastycznym zarządzaniu zbiorami bibliotecznymi.

Inną formą wyboru książek i periodyków jest inicjatywa „Propozycja zakupu”. Każdy student, doktorant oraz pracownik uczelni ma możliwość zgłoszenia sugestii wzbogacenia księgozbioru o ważną publikację. Taka akcja sprzyja umacnianiu więzi między biblioteką a jej użytkownikami, jednocześnie buduje poczucie współodpowiedzialności za kształtowanie zbiorów.

Biblioteka wzbogaca swój księgozbiór również dzięki projektom uczelnianym oraz darowiznom od osób prywatnych. Takie działania pozwalają na pozyskiwanie wyjątkowych materiałów, które uzupełniają ofertę biblioteczną, czyniąc ją bardziej zróżnicowaną i ciekawą. Szczególnie cenna jest kolekcja pana Dominique’a Andrégo Bourleta zawierająca publikacje obcojęzyczne z zakresu hipologii. Zbiór 597 pozycji Biblioteka otrzymała w 2016 r. dzięki staraniom prof. Anny Stachurskiej i ówczesnego dyrektora biblioteki dr. Mariana Butkiewicza.

W związku z rozwojem na uczelni aktywności związanej z zapobieganiem dyskryminacji osób z różnymi potrzebami edukacyjnymi Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnościami przekazało Bibliotece w 2023 r. pokaźny zbiór książek. Publikacje te omawiają różne potrzeby osób z niepełnosprawnościami, dostępne formy wsparcia, a także przedstawiają sposoby radzenia sobie w różnych sytuacjach.

Przeciwdziałanie dyskryminacji oraz promowanie postaw prorównościowych jest ważnym elementem działalności naszego Uniwersytetu. W związku z tym pełnomocnik rektora ds. równego traktowania w 2024 r. przekazał na rzecz Biblioteki kilkadziesiąt tytułów o tematyce płci i równego traktowania. Ten zasób jest na bieżąco rozbudowywany.

Polityka pozyskiwania wydawnictw ciągłych przez Bibliotekę jest uwarunkowana kierunkami studiów aktualnie oferowanymi na uczelni, sugestiami przekazywanymi przez pracowników naukowych oraz zakresem finansów przeznaczonych na ten cel. Gromadzenie zbiorów to nie tylko przyjmowanie nowych publikacji, lecz także ich świadomy wybór oparty na analizie potrzeb użytkowników, profilu naukowym uczelni i współczesnych trendach wydawniczych. Dostęp do statystyk pobranych

z systemu bibliotecznego lub udostępnionych przez wydawcę, przedstawiający dane dotyczące zainteresowania czytelników danym czasopismem, ułatwia wybór tematyki gromadzonych zbiorów. Nowe czasopisma są zazwyczaj prenumerowane na rok. Po tym czasie rezygnuje się z tytułów, które są rzadziej wykorzystywane, zastępując je nowymi, dostosowanymi do tematyki poszczególnych kierunków studiów lub zasugerowanymi przez pracowników naukowych.

W Bibliotece Uniwersytetu Przyrodniczego pozyskuje się czasopisma trzema głównymi metodami, są to: przetargi, prenumerata indywidualna oraz dary. Przetarg na prenumeratę czasopism polskich i zagranicznych obecnie jest ogłaszany co dwa lata na stronie internetowej UP w Lublinie, w zakładce „Zamówienia publiczne”. Przedmiot zamówienia jest podzielony na pięć części: 1 – czasopisma zagraniczne, 2 – czasopisma polskie: dzienniki, czasopisma popularne i popularnonaukowe, 3 – polskie czasopisma naukowe, 4 – czasopisma fachowe, 5 – polskie czasopisma specjalistyczne. Prenumerata indywidualna polega na składaniu co roku zamówień bezpośrednio u wydawców, drogą mailową, pocztową lub telefonicznie. W latach 2016–2022 prenumerata indywidualna obejmowała ok. 80 tytułów. Wśród nich znajdowały się dwie grupy czasopism: specjalistyczne i naukowe. Od 2023 r. pośrednictwo w prenumerowaniu czasopism specjalistycznych przejęła firma, która wygrała przetarg. Od tego czasu indywidualnie zamawiane są tylko czasopisma naukowe. W 2025 r. prenumerata ta obejmuje 17 tytułów.

Biblioteka pozyskuje czasopisma również w formie darów, które cyklicznie otrzymuje od zaprzyjaźnionych bibliotek lubelskich (głównie UMCS i KUL). Tematyka tych czasopism koresponduje z kierunkami studiów Uniwersytetu Przyrodniczego. Zdarza się też, że biblioteka przyjmuje całe kolekcje prywatne czasopism od pracowników naukowych lub ich rodzin. Również inne polskie biblioteki uniwersyteckie przesyłają mailowe listy tytułów, które mogą podarować. W tym przypadku decyduje kolejność zgłoszeń, ponieważ oferty przesyłane są do wielu bibliotek. Pozyskane w ten sposób czasopisma najczęściej uzupełniają ewentualne braki w zbiorach.

W ostatnich latach większość tytułów dostarczana jest do Biblioteki przez głównych dystrybutorów prasy w Polsce i zagranicą. Firmy te są wybierane w organizowanych co dwa lata przez Bibliotekę i uczelnię przetargach na prenumeratę czasopism. Błyskawiczny rozwój Internetu, który umożliwia łatwe i szybkie rozpowszechnianie różnego rodzaju dokumentów, przyczynił się niewątpliwie do tego, że zasoby elektroniczne stały się niezwykle popularne. Przykładami e-zasobów są czasopisma elektroniczne (e-journals), książki elektroniczne (e-booki), bazy danych online w różnych formatach cyfrowych, dokumenty PDF, strony internetowe. Głównym celem zasobów elektronicznych jest dostarczanie aktualnych informacji, a zaletami są oszczędność czasu użytkowników, łatwość rozpowszechniania treści oraz możliwość czytania i korzystania w dowolnym momencie i praktycznie z każdego miejsca.

Wychodząc naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom czytelników, a także biorąc pod uwagę znaczący rozwój e-dokumentów, Biblioteka przyjęła za cel organizację sprawnego dostępu do informacji. Na każdym piętrze budynku rozmieszczono liczne stanowiska komputerowe. Użytkownik może uzyskać dostęp do wydawnictw ciągłych

online na różne sposoby. Pierwszym z nich jest katalog komputerowy, w którym przy tytule wybranego czasopisma, oprócz informacji na temat zasobu drukowanego, znajduje się link odsyłający do wydania elektronicznego. Skorzystanie z pełnotekstowych elektronicznych artykułów jest także możliwe poprzez znajdujące się na stronie domowej Biblioteki: Listę A-Z, E-czasopisma oraz Bazy danych. Użytkownik uzyskuje w ten sposób dostęp do wybranego tytułu bezpośrednio na stronie wydawcy lub za pośrednictwem firm odpowiedzialnych za obsługę prenumeraty. Coraz więcej wydawnictw ciągłych ukazuje się w modelu open access, dzięki czemu możliwe jest bezpłatne i nieograniczone korzystanie z pełnych tekstów artykułów pochodzących z czasopism polskich i zagranicznych.

Po ogłoszeniu stanu pandemii w 2020 r. Biblioteka znalazła się w nowej rzeczywistości, w której wprowadzono ograniczenia w działalności bibliotek na całym świecie i zmiany w udostępnianiu zbiorów. Czasowo została wyłączona z codziennej pracy stacjonarnej. Równocześnie zaistniała konieczność zapewnienia użytkownikom dostępu do księgozbioru. Pandemia stała się zatem impulsem do wdrożenia trwałych zmian, na które Biblioteka odpowiedziała z dużą elastycznością i dostosowała się do nowych okoliczności.

Ważnym aspektem było przeniesienie działalności do sieci. W tym czasie wielu wydawców zaoferowało bezpłatny dostęp do swoich platform. Linki do czasopism, pobrane ze strony wydawcy, zostały dodane do rekordów zasobów poszczególnych tytułów czasopism w katalogu bibliotecznym. W ten sposób umożliwiono dostęp do bezpłatnego korzystania online z pełnych tekstów artykułów w czasopismach, które do tej pory były prenumerowane tylko w formie drukowanej. Również rynek wydawniczy w Polsce odczuł skutki ograniczeń wprowadzonych z powodu pandemii COVID-19. Pozamykane księgarnie, odwołane targi książki, a przy tym ogromne koszty publikacji wersji drukowanych czasopism spowodowały, że wielu wydawców po pandemii zrezygnowało z wydawania czasopism w wersji drukowanej, pozostając tylko przy formie elektronicznej. W związku z tym Biblioteka zaczęła prenumerować dużo więcej tytułów czasopism w formie online. Spotkało się to z ogromnym zainteresowaniem użytkowników, którzy chętnie korzystali ze zbiorów z dowolnego miejsca i w dogodnym dla siebie czasie.

Opracowywanie dokumentów w bibliotece pełni kluczową rolę w organizowaniu zasobów i przekształcaniu ich w realnie użyteczne narzędzie dla czytelnika. To dzięki temu procesowi każda książka, czasopismo lub inny dokument został opisany w sposób systematyczny i zgodny z przyjętymi standardami. Tak przygotowane informacje trafiają do katalogów, które nie tylko pokazują, co znajduje się w zbiorach, ale przede wszystkim pomagają odnaleźć konkretne treści według autora, tematu czy słów kluczowych. Biblioteka przestaje zatem być jedynie magazynem książek, a staje się przestrzenią uporządkowanej wiedzy, z której można świadomie i efektywnie korzystać.

Z biegiem lat metody opracowywania zbiorów podlegały znaczącym zmianom, szczególnie w kontekście rozwoju technologii informatycznych. Początki komputerowej rejestracji zasobów sięgają 1991 r., w którym dyrektor Marta Kęsik wdrożyła

System Obsługi Bibliotecznej (SOB). W 1995 r., wraz z innymi bibliotekami lubelskich uczelni, zakupiono zintegrowany system biblioteczny VTLS (Virginia Tech Library System), który uruchomiono rok później. Kolejna zmiana oprogramowania miała miejsce w 2003 r., VTLS zastąpiono systemem Virtua. Od 2020 r. opracowywanie zbiorów odbywa się za pomocą nowoczesnego systemu bibliotecznego Koha. Jest to narzędzie, które pozwala na efektywne zarządzanie zbiorami, a także na ich łatwe udostępnianie użytkownikom w formie zarówno tradycyjnej, jak i elektronicznej. Dostęp do tych zbiorów jest możliwy dzięki modułowi Katalogowanie, który służy wprowadzaniu do katalogu bibliotecznego nowych rekordów bibliograficznych oraz modyfikowaniu już istniejących. System Koha pozwala na opracowanie materiałów w pełnym formacie MARC21, czyli według instrukcji zawierającej zasady katalogowania różnych typów dokumentów. Koha tworzy warunki do pobierania gotowych opisów za pomocą protokołu Z39.50. Jest to narzędzie typu klient-serwer do wyszukiwania i pobierania opisów z różnych baz danych za pośrednictwem sieci komputerowej. Dzięki swojej elastyczności i czytelności program Koha pozwala na wszechstronne monitorowanie bieżących wpływów.

Koha to także prosty interfejs bibliotekarza i czytelnika, umożliwiający szybkie przełączanie się i weryfikowanie poprawności danych widocznych dla odbiorcy. Korzystną zmianą nowego systemu bibliotecznego przy opracowywaniu dokumentów jest także obecność wtyczki Akcesja/Inwentarz/Ubytki. Oferuje ona prowadzenie uporządkowanego rejestru zakupionych druków (wraz z ich liczbą, kosztami i źródłem nabycia), a także ksiąg inwentarzowych oraz wykazu zagubionych pozycji. Biblioteka aktywnie współpracuje z Narodowym Uniwersalnym Katalogiem Centralnym NUKAT od początku jego istnienia, czyli od 2002 r. Integracja zbiorów z innymi bibliotekami naukowymi daje użytkownikom dostęp do zasobów krajowych i międzynarodowych. W ramach tej działalności pracownicy bibliotek zrzeszonych w NUKAT katalogują wspólnie, a gotowe opisy publikacji (rekordy bibliograficzne) kopiują do swoich lokalnych baz danych.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie w ciągu swojego 70-letniego istnienia przeszła szereg zmian w zakresie gromadzenia i udostępniania zbiorów. Wynikały one z dostępnych możliwości technicznych i były odpowiedzią na rozwój uczelni, potrzeby jej społeczności oraz ewolucję nauki. Dzięki tym adaptacjom Biblioteka stała się nie tylko przestrzenią, która wspiera procesy edukacyjne i badawcze, ale również dynamicznym centrum wiedzy odpowiadającym na nowe potrzeby i wyzwania. Rocznie gromadzimy i opracowujemy tysiące nowych książek i czasopism. Procesy te zawsze były, są i będą bardzo różnorodne. To one budują księgozbiór biblioteczny, który jest pozyskiwany i katalogowany według ściśle określonych zasad. Zadania sekcji wydawnictw zwartych i ciągłych mają odpowiedzialny, profesjonalny i wyjątkowy charakter, wymagają fachowej wiedzy, doświadczenia, uwagi i zaangażowania. Praca przy gromadzeniu i opracowywaniu zbiorów to coś więcej niż wykonywanie codziennych obowiązków – to aktywne współtworzenie przestrzeni, w której zakupione materiały zyskują nowe życie, a wiedza przybiera uporządkowaną, dostępną formę. To miejsce, gdzie tradycja spotyka się z nowoczesnością i każdy etap

pracy ma głęboki sens. Zasoby Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie nie istniałyby bez pracy wielu pokoleń bibliotekarzy. Szczególne miejsce w historii oddziału zajmują zarówno emerytowani pracownicy, jak i ci, którzy odeszli już na zawsze. To oni tworzyli fundamenty, na których budujemy biblioteczną codzienność. Dzięki nim wiemy, że biblioteka to nie tylko instytucja, ale także wspólnota ludzi – oddanych, kompetentnych i pełnych pasji.

*Renata Lewińska, Monika Mroczek-Adamek, Monika Nowogrodzka,
Agnieszka Penar, Monika Żuraw*

Nauka i relaks w nowoczesnych przestrzeniach Biblioteki wspierane technologią

Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie przez szereg lat stawiała się nowoczesnym miejscem, dynamicznie dostosowującym się do ciągle zmieniających się potrzeb czytelników, oferującym inspirującą przestrzeń z wieloma udogodnieniami. Obecnie zapewnia dostęp do informacji w różnych formach, a także wielu różnych udogodnień cyfrowych i sprzętowych. W Bibliotece znajdują się również specjalnie zaprojektowane przyjazne strefy wyciszenia, a także miejsca do nauki w grupach lub indywidualnie. Do wyszukiwania książek i czasopism, rezerwowania zasobów i sprawdzania stanu konta bibliotecznego można korzystać z własnych telefonów, tabletów i laptopów.

W Bibliotece znajdują się trwałe, przejrzyste i estetyczne tablice informujące o strefach relaksu, przestrzeniach przyjaznych studentom oraz wszelkich dostępnych udogodnieniach. Jedna z nich znajduje się w holu Biblioteki i wskazuje lokalizację poszczególnych oddziałów na piętrach, m.in. Wypożyczalni, Czytelni, Informatorium. Natomiast przy wejściu do Oddziału z Wolnym Dostępem do Zbiorów znajduje się druga ogólna tablica opisowa. Służy ona do opisu głównych działów i księgozbioru znajdującego się w Czytelni, ułatwia orientację i odnalezienie poszukiwanych pozycji. Oprócz podziału merytorycznego zastosowano podział kolorystyczny, który ułatwia czytelnikom zorientowanie się w zbiorach. Każdemu działowi lub poddziałowi przypisano kolor, który jest wykorzystywany do oznaczenia regałów, półek i grzbietów książek. Przy wyborze kolorów kierowano się zasadami czytelności i estetyki. Kolory są dobrze widoczne i kontrastowe, aby ułatwić czytelnikom szybkie odnalezienie poszukiwanych materiałów. Ważne jest również, aby kolory były kojarzone z daną tematyką. W Czytelni na przykład kolor zielony jest przypisany do działu nauk przyrodniczych, a kolor niebieski do działu nauk społeczno-ekonomicznych. Podział kolorystyczny przynosi wiele korzyści zarówno czytelnikom, jak i bibliotekarzom. Ułatwia szybkie odnalezienie poszukiwanych materiałów, orientację w przestrzeni Czytelni, utrzymanie porządku w zbiorach oraz wizualne uatrakcyjnienie przestrzeni.

Organizacja zbiorów bibliotecznych to złożony proces, który wymaga uwzględnienia wielu czynników. Systematyzacja, podział na działy i poddziały oraz kolorystyka to kluczowe elementy, które ułatwiają korzystanie z biblioteki. Technologie wspomagające organizację zbiorów umożliwiają bibliotekarzom efektywne zarządzanie zbiorami i dostarczanie czytelnikom wysokiej jakości usług. Tradycyjne funkcje bibliotek, takie jak gromadzenie i udostępnianie zbiorów, są rozszerzane o nowe – związane z dostępem do informacji cyfrowej i wsparciem użytkowników w cyfrowym

świecie. Dostępność komputerów z Internetem i katalogiem online zapoczątkowała te zmiany, określając rolę bibliotek w społeczeństwie informacyjnym. Katalog online Biblioteki umożliwia: wyszukiwanie zbiorów z dowolnego miejsca i o dowolnej porze, sprawdzanie dostępności zbiorów, rezerwowanie i zamawianie zbiorów online, dostęp do informacji o zbiorach cyfrowych. Katalog online zwiększa dostępność zbiorów bibliotecznych oraz ułatwia i przyspiesza proces wyszukiwania informacji.

Katalog komputerowy OPAC (Online Public Access Catalog) to narzędzie, które umożliwia szybkie wyszukiwanie zasobów bibliotecznych. Korzystają z niego pracownicy uczelni lubelskich, a także studenci oraz goście z regionu. Poprzez katalog można wyszukać interesujące użytkownika książki, czasopisma, prace naukowe czy zbiory multimedialne. Jedną z najważniejszych funkcji katalogu jest możliwość rezerwacji materiałów, a korzystanie z niego odbywa się poprzez wyszukiwanie podstawowe, zaawansowane lub według haseł wzorcowych. Wyszukiwanie podstawowe znacząco ułatwia odnalezienie materiałów, z kolei wyszukiwanie zaawansowane pozwala na precyzyjne określenie kategorii szukanych treści. Dzięki szerokim możliwościom wyszukiwania użytkownicy mogą szybko odnaleźć interesujące ich materiały. Katalog jest dostępny nie tylko na komputerach bibliotecznych, ale również przez Internet. Daje to możliwość korzystania z katalogu poza budynkiem Biblioteki.

Swobodny dostęp do materiałów bibliotecznych polega na zapewnieniu każdemu użytkownikowi bezpłatnego dostępu do Internetu na terenie budynku oraz nieograniczonego dostępu do zbiorów. Czytelnik ma bezpośredni dostęp do półek z książkami, czasopismami i innymi materiałami. Może je swobodnie przeglądać, wybierać interesujące go pozycje, korzystać z nich na miejscu lub je wypożyczać. W tym systemie nie ma konieczności składania zamówień i oczekiwania na ich realizację. Zbiory zostały ułożone zgodnie z sygnaturami opracowanymi wg zasad Klasyfikacji Biblioteki Kongresu (KBK). Półki zostały czytelnie oznakowane tablicami magnetycznymi z nazwami głównych działów, poddziałów oraz opisami na bokach regałów. Na pierwszym, drugim i trzecim piętrze znajdują się komputery, na których można korzystać z zakupionych przez Bibliotekę norm. Swobodny dostęp stawia na otwartość, dostępność i samodzielność czytelnika.

Strefa laptop usytuowana jest na parterze budynku Biblioteki. Została zaprojektowana z myślą o osobach uczących się i pracujących na własnych laptopach. Jest to cicha i komfortowa przestrzeń wyposażona w ergonomiczne stoliki, dwie kanapy i trzy fotele akustyczne. Zostały one zaprojektowane w sposób uniemożliwiający przedostawanie się hałasów z zewnątrz, dzięki czemu tworzą wyjątkowo komfortową przestrzeń do nauki czy nawet odpoczynku. Rozmieszczenie foteli w odpowiedniej odległości od siebie zapewnia swobodę użytkownikom. Zarówno fotele, jak i kanapy mają atrakcyjny wygląd, co sprawia, że przestrzeń jest bardzo przyjazna i zachęca do nauki. Dodatkowo w strefie laptop można korzystać z bezprzewodowego Internetu.

Fotele akustyczne w strefie laptop na parterze Biblioteki (fot. Ewa Stępień)

Niewątpliwie dużym udogodnieniem dla użytkowników są także fotele akustyczne w Oddziale Informacji Naukowej na pierwszym piętrze, które zapewniają studentom komfortową, cichą przestrzeń, idealną do nauki czy relaksu. Fotele skonstruowano z materiałów tłumiących dźwięk z otoczenia. Dzięki temu można skupić się na swoich zadaniach, nie rozpraszając się tym, co dzieje się dookoła. Ponadto fotele mają ergonomiczny kształt oraz miękkie obicia, które zapewniają wygodę podczas długotrwałego siedzenia. Dodatkowo każdy fotel wyposażony jest w gniazda USB, dzięki którym można naładować swoje urządzenia mobilne – telefony czy laptopy. Fotele otoczone są również ściankami akustycznymi, które wygłuszają dźwięki z zewnątrz. Często w fotelach można spotkać studentów, którzy przygotowują się do egzaminów lub zwyczajnie odpoczywają w przerwie między zajęciami.

Książkomat to urządzenie, które pozwala na automatyczne wypożyczenie i zwracanie książek. Jest umiejscowiony przed wejściem do budynku Biblioteki. Użytkownicy mogą korzystać z niego bez konieczności wchodzenia do budynku ani kontaktu z bibliotekarzem. Urządzenie oferuje dostęp do książek przez całą dobę, siedem dni w tygodniu. Jest dobrym rozwiązaniem dla osób, które z różnych przyczyn nie mogą korzystać z Biblioteki w jej godzinach pracy. Czytelnicy mogą zamawiać książki poprzez katalog biblioteczny online. Kiedy książki są gotowe do odbioru, czytelnik otrzymuje powiadomienie e-mail. Skrytkę z zamówionymi publikacjami można otworzyć przez zeskanowanie karty bibliotecznej lub wprowadzenie numeru konta bibliotecznego z legitymacji studenckiej, a następnie wybranie przycisku „otwórz skrytkę”. Książkomat nie zastępuje tradycyjnej biblioteki, ale stanowi jej uzupełnienie. Jest to nowoczesne rozwiązanie, które zwiększa dostępność biblioteki i ułatwia korzystanie z jej zasobów.

Tradycyjna biblioteka staje się coraz bardziej elastyczna poprzez wprowadzanie nowych rozwiązań, które odpowiadają na potrzeby współczesnych czytelników. Kolejnym z takich rozwiązań jest wrzutnia na książki, która umożliwia zwrot wypożyczonych książek także po godzinach pracy biblioteki, bez konieczności kontaktu z bibliotekarzem. Urządzenie to jest zainstalowane na parterze w łączniku między Biblioteką a budynkiem AGRO II. Wrzutnia została zaprojektowana tak, aby chronić książki przed uszkodzeniami w trakcie korzystania z niej, dzięki czemu pozostają one w dobrym stanie. Zwrot książek przez wrzutnię pozwala na zaoszczędzenie czasu – użytkownicy mogą wrzucić książkę, otrzymać wydruk potwierdzający dokonanie zwrotu i odejść.

Książkomat (fot. Ewa Stępień)

Biblioteka dysponuje również tarasem na pierwszym piętrze budynku. Można z niego korzystać podczas godzin pracy Informatorium. Jest to wyjątkowa przestrzeń oferująca idealne warunki do nauki i odpoczynku na świeżym powietrzu. Taras jest pełen zieleni, która tworzy atmosferę spokoju. Liczne rośliny ozdobne sprawiają, że można się poczuć jak w ogrodzie. Na tarasie znajduje się także ul z pszczołami. W otoczeniu roślinności studenci chętnie spędzają czas między wykładami. Zielona przestrzeń sprzyja wyciszeniu i odprężeniu. Taras wyposażony jest w leżaki, które zapewniają wygodę spędzania czasu na świeżym powietrzu.

Współczesna biblioteka to nie tylko miejsce wypożyczania książek, ale także przestrzeń, w której czytelnicy mogą spędzać czas w przyjemny sposób, np. w wyodrębnionych kąciakach z grami planszowymi, które znajdują się na pierwszym, drugim i trzecim piętrze biblioteki, wyposażonymi w stoliki i kanapy. Wśród udostępnianych tam są np. Historia Lublina, Kolejka czy ZnajZnak. Kąciak gier planszowych to idealne miejsce na spotkania przyjaciół czy integrowanie się społeczności studenckiej. Gry rozwijają umiejętności logicznego myślenia, rozwiązywania problemów i podejmowania decyzji, mogą także poszerzać wiedzę z różnych dziedzin. To doskonały sposób na oderwanie się od codziennych obowiązków i stresów. Gry dostarczają rozrywki i pozytywnych emocji.

Taras na pierwszym piętrze Biblioteki (fot. Ewa Stępień)

W Bibliotece znajduje się pięć pokoi do cichej nauki. Są to wyodrębnione oszklone pomieszczenia dla osób, które potrzebują ciszy lub szczególnych warunków. Zapewniają komfort, izolację akustyczną, oświetlenie i wyposażenie sprzyjające efektywnej pracy. Stanowią oazę spokoju dla wszystkich, którzy chcą się skupić na pracy naukowej. Pomieszczenia te przeznaczone są dla studentów, pracowników Uniwersytetu i osób spoza uczelni. Wszystkie pokoje umiejscowione są na trzecim piętrze budynku. Posiadają duże, jasne okna, których otwarcie zapewnia przepływ powietrza i stwarza dobre warunki do pracy i nauki. Dwa duże pokoje są przystosowane do pracy grupowej dla maksymalnie dziesięciu osób, trzy mniejsze zapewniają miejsce do pracy indywidualnej. Duże pokoje są wyposażone w sprzęt multimedialny (rzutnik i ekran) oraz magnetyczne tablice suchościeralne z kompletem pisaków, co sprawia,

że można prowadzić w nich seminaria, pracować nad projektami i uczyć się w większej grupie. Znajdują się tam duże biurka, tapicerowane krzesła, pufy, komputer stacjonarny z aktualnym oprogramowaniem, a także drewniane regały na materiały biblioteczne i notatki własne użytkowników. Poprzez rozsuniecie dwóch dużych szklanych paneli dzielących oba pokoje można uzyskać jedno większe pomieszczenie. Mniejsze pokoje wyposażone są w biurka, komputery z aktualnym oprogramowaniem, krzesła obrotowe i pufy, a także regały na materiały biblioteczne. We wszystkich pokojach można pracować na swoich laptopach, naładować sprzęty elektroniczne i korzystać z portów USB. W pokojach do cichej nauki organizowane są wydarzenia podczas Festiwalu Nauki oraz Tygodnia Bibliotek, np. warsztaty decoupage'u, kaligrafii, tworzenia notesów i zakładki do książek. Pracownicy Uniwersytetu prowadzą w tych pomieszczeniach zajęcia seminaryjne i szkolenia.

W Oddziale z Wolnym Dostępem do Zbiorów znajdują się trzy kabiny akustyczne. Dwie umiejscowione są na drugim piętrze i jedna na trzecim piętrze Czytelni. Umożliwiają one studentom i innym użytkownikom pracę w całkowitej ciszy, przeprowadzanie wideokonferencji i wideorozmów. Mogą pomieścić maksymalnie cztery osoby. Kabinę zbudowaną są z wysokiej jakości dźwiękoszczelnych i bardzo estetycznych materiałów. Są przeszklone po obydwu stronach, posiadają regulowaną wentylację i oświetlenie oraz powłokę antybakteryjną. Stanowią doskonałe miejsce do skupienia się na pracy, dzięki czemu stają się coraz popularniejsze wśród naszych użytkowników. Od niedawna w Czytelni na trzecim piętrze, pod oknami od strony zachodniej wyodrębniono specjalną przestrzeń nazwaną strefą ciszy. Można tam skupić się na nauce i pracy. Najbardziej wymagający użytkownicy mogą udać się tam ze swoimi materiałami i sprzętem multimedialnym.

Rezerwację pokoju do cichej nauki lub kabiny akustycznej można dokonać samodzielnie po zalogowaniu się na swoje konto biblioteczne, telefonicznie lub osobiście w Czytelni, zgłaszając rodzaj pokoju, datę i godzinę rezerwacji dyżurującemu bibliotekarzowi. Można zrobić to z tygodniowym wyprzedzeniem, aby mieć pewność, że wybrane pomieszczenie będzie dostępne. Wielką zaletą tego systemu jest to, że można z niego skorzystać o dowolnej porze w każdym miejscu z dostępem do Internetu. Program wyświetla aktualną dostępność pomieszczeń. Studenci i pracownicy Uniwersytetu mogą zarezerwować pokoje na cztery godziny, z możliwością przedłużenia tego czasu u dyżurującego bibliotekarza. Natomiast osoby spoza uczelni mogą zarezerwować te pomieszczenia na dwie godziny, z możliwością ewentualnego przedłużenia o następne dwie. Odwołać rezerwację można telefonicznie lub u dyżurującego bibliotekarza. Program wysyła e-mail z informacją o zarezerwowaniu danego pomieszczenia. Wielkim ułatwieniem jest oznaczenie każdego pomieszczenia innym kolorem – w ten sposób dużo łatwiej jest odnaleźć w programie konkretny pokój. Funkcjonalność elektronicz-

Strefa ciszy (fot. Ewa Stępień)

nej rezerwacji jest bardzo popularna, ponieważ każdy student ma możliwość skorzystania z dostępnych sal. Takie rozwiązanie ułatwia organizację pracy, co przekłada się na lepsze wyniki w nauce.

Czytelnia jest to nie tylko miejsce zdobywania wiedzy, ale również oderwania się od codzienności. Służą temu specjalnie wydzielone przestrzenie zwane strefami relaksu. Są to miejsca spokoju, odpoczynku i regeneracji przeznaczone dla wszystkich użytkowników Biblioteki. Można w nich zredukować stres po ciężkim egzaminie, poprawić koncentrację przed kolejnymi zadaniami i odzyskać energię do dalszych zmagani naukowych. Strefy relaksu znajdują się na każdym piętrze budynku dostępnym dla użytkowników. W każdej strefie znajdują się fotele, wygodne kanapy i stoliki, gry planszowe oraz kolorowanki antystresowe, które mogą umilić czas pomiędzy zajęciami albo uspokoić umysł przed ważnym zaliczeniem. Relaksowi sprzyjają także rośliny doniczkowe, a także lampy do fototerapii, emitujące światło o spektrum zbliżonym do naturalnego światła słonecznego, co wspomaga regulację rytmu dobowego. Lampy te poprawiają nastrój i redukują objawy sezonowej depresji. Atmosfera w strefach relaksu sprzyja pracy w skupieniu, choć w mniej sformalizowanej atmosferze. Zastosowano tam również ścianki akustyczne, aby zredukować hałas i oddzielić od siebie użytkowników. Strefy relaksu są miejscami, w których każdy może znaleźć ukojenie i odzyskać energię. Stworzenie przyjaznych warunków przebywania w przestrzeniach Biblioteki jest wyrazem troski o czytelników. Dostępność takich stref jest obecnie także wymogiem.

Strefa relaksu (fot. Ewa Stępień)

W każdej nowoczesnej bibliotece użytkownicy powinni mieć możliwość utrwalenia materiału przez zainstalowane tam urządzenia, np. skanery. W Bibliotece, a dokładnie w Czytelni, znajdują się dwa skanery multimedialne. Umożliwiają one samodzielne skanowanie książek, czasopism, gazet i innych dokumentów w formatach A3 i A4, które można zapisać jako pliki PDF i JPG. Oprogramowanie automatycznie koryguje standardowe błędy pojawiające się podczas skanowania (np. zniekształcone litery, obce obiekty w obrębie dokumentu, krzywiznę łuku książki). Dołączony panel dotykowy umożliwia podgląd skanów w czasie rzeczywistym. Zeskanowany dokument jest widoczny w koszyku, z którego można zapisać materiał na pendrivie lub wysłać na swój adres e-mail. Skaner posiada menu w wielu językach, np. angielskim, niemieckim, hiszpańskim, greckim, a także chińskim, co jest ułatwieniem dla studentów obcojęzycznych. Użytkownicy Czytelni bardzo chętnie korzystają z możliwości samodzielnego i szybkiego utrwalania dużych ilości materiałów.

Skanery (fot. Ewa Stępień)

Ważnym elementem infrastruktury Biblioteki jest klimatyzowana sala konferencyjna znajdująca się na czwartym piętrze budynku. Jest to idealne miejsce do prezentacji i dyskusji, rezerwowane przede wszystkim na szkolenia, warsztaty, seminaria, spotkania autorskie, wykłady, obrony prac dyplomowych. Sala została zaprojektowana z myślą o komforcie użytkowników. W centralnej części sali umiejscowiono ekran i rzutnik multimedialny. Dzięki nagłośnieniu dźwięk dociera do każdego miejsca w sali. Ustawienie stolików i krzeseł umożliwia pracę indywidualną i w grupach. Szklany okrągły sufit nadaje sali konferencyjnej unikalny charakter i sprawia, że

wnętrze wydaje się większe i bardziej przestronne. Dzięki niemu do pomieszczenia wpada dużo światła naturalnego, przy którym umysł łatwiej się koncentruje. Sala konferencyjna jest niewątpliwie ważnym miejscem Biblioteki, wspiera rozwój naukowy i edukacyjny zarówno studentów, jak i pracowników uczelni.

Sala konferencyjna (fot. Ewa Stępień)

Biblioteka nieustannie przechodzi zmiany, aby dostosować swoje usługi do potrzeb użytkowników. Jednym z głównych jej celów jest stworzenie warunków do efektywnego kształcenia przyszłych specjalistów. Gromadzenie specjalistycznych zbiorów i dostęp do nowoczesnych technologii zapewnia wsparcie dla całej społeczności akademickiej. Wprowadzenie różnorodnych udogodnień, strefy ciszy czy pokoi do cichej nauki sprawia, że Biblioteka staje się miejscem atrakcyjnym, wielofunkcyjnym, odpowiadającym na zmieniające się potrzeby społeczeństwa. Te rozwiązania niewątpliwie wspierają codzienną naukę, ułatwiają życie akademickie i mają wpływ na rozwój całej uczelni.

Diana Brodziak-Domeradzka, Marzena Kopińska, Małgorzata Nowak

Biblioteka bez barier – inkluzywność i działania na rzecz równości w latach 2015–2024

Współczesna biblioteka uniwersytecka to nie tylko centrum wiedzy, ale przede wszystkim otwarte miejsce dla wszystkich członków społeczności akademickiej. Jej misją jest zapewnienie użytkownikom równego dostępu do wiedzy, eliminacja barier oraz tworzenie inkluzywnego środowiska dla wszystkich, niezależnie od wieku, sprawności, statusu czy języka, a także dostosowywanie swoich usług do zmieniających się potrzeb użytkowników. Zmiany społeczne i prawne w ostatnich dekadach znacząco wpłynęły na postrzeganie osób o specjalnych potrzebach, kładąc nacisk na ich prawa oraz pełne uczestnictwo w życiu społecznym. Wzrost świadomości współczesnego człowieka oraz międzynarodowe regulacje doprowadziły do wdrażania polityk równościowych: dostosowania przestrzeni publicznych oraz zwiększania świadomości obywateli na temat potrzeb osób z niepełnosprawnościami, mniejszości narodowych oraz osób w spektrum autyzmu lub z zespołem Aspergera.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, obok realizowania tradycyjnych funkcji, od lat angażuje się w tworzenie przyjaznego środowiska dla wszystkich użytkowników, uwzględniając potrzeby osób z niepełnosprawnościami, różnego rodzaju zaburzeniami, osób neuroatypowych oraz mniejszości narodowościowych i kulturowych. Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia poszerzono zakres działań zmierzających do tego, aby biblioteka była bardziej inkluzywna, dostępna oraz integrująca. Już na etapie planowania architektonicznego budynku uwzględniono potrzeby osób z niepełnosprawnością ruchową. W gmachu Biblioteki Głównej zastosowano wiele udogodnień dla osób ze szczególnymi potrzebami. Są to m.in. podjazd przed wejściem głównym, brak progów w obrębie całego budynku, winda dostosowana dla osób na wózkach oraz dla osób z dysfunkcjami wzroku (informacja głosowa oraz przyciski z alfabetem Braille'a na wysokości dostępnej dla osoby będącej na wózku), przystosowane toalety, niskie lamy biblioteczne, stoliki oraz bramki w Czytelnii swą szerokością dostosowane do wózków. W 2024 r. na parterze oraz na pierwszym piętrze stanęły tablice z planem tyflograficznym ułatwiające poruszanie się po budynku.

Przestrzeń Biblioteki zapewniają komfortowe warunki do nauki i pracy zarówno grupowej, jak i indywidualnej wszystkim odwiedzającym, w tym także osobom ze spektrum autyzmu, osobom wysoko wrażliwym, z mizofonią, osobowością dysocjacyjną oraz ceniącym sobie spokój i ciszę. Do dyspozycji użytkowników są pokoje do cichej nauki oraz trzy kabiny akustyczne, które można rezerwować online przez katalog za pomocą systemu bibliotecznego.

W Bibliotece znajdują się liczne miejsca do wypoczynku. Wśród nich są dwie strefy relaksu (w Czytelni – na drugim i trzecim piętrze) z kanapami, fotelami, lampami do fototerapii oraz kolorowanymi antystresowymi. W 2024 r. powstała wydzielona strefa ciszy. W Informatorium (pierwsze piętro) znajduje się strefa chill-out z fotelami akustycznymi zakupionymi na początku 2023 r., gramy planszowymi oraz tarasem z leżakami i licznymi roślinami. Na parterze budynku powstała strefa laptop z kanapami akustycznymi i regulowanymi stolikami. Przestrzenie te zostały stworzone po to, by sprzyjały nauce, skupieniu, regeneracji, obniżaniu poziomu stresu, relaksacji, a czytelnicy czuli się w nich komfortowo i swobodnie.

W Oddziale Wolnego Dostępu do Zbiorów znajduje się specjalistyczny sprzęt przeznaczony dla osób ze szczególnymi potrzebami. Jest to zakupiony w 2014 r. komputer z zainstalowanymi programami MAGic, JAWS oraz ABBYY Fine Reader. Pierwszy z nich powiększa ekran monitora nawet 36-krotnie. Drugi jest programem udźwiękawiającym i udostępniającym system Windows w alfabecie Braille'a. Ostatni z programów umożliwia konwertowanie mowy na tekst. Komputer przeznaczony jest dla osób słabowidzących i niewidomych, posiada klawiaturę kompatybilną z zainstalowanym programem MAGic oraz myszkę dla osób z dysfunkcją nadgarstka. Na terenie Czytelni znajdują się także stacjonarny powiększalnik tekstu dla osób z dysfunkcją wzroku oraz stojący skaner z ruchomym panelem sterowania przeznaczony dla osób poruszających się na wózku.

Biblioteka Główna UPL od początku swego istnienia ściśle współpracuje w ramach inicjatyw włączających społecznie realizowanych na uczelni oraz aktywnie je wspiera. Jedną z nich ma na celu zapewnienie równego traktowania i inkluzyjności w środowisku akademickim. W 2022 r. rozpoczęto prace nad wdrażaniem planu równościowego na Uniwersytecie Przyrodniczym, w odpowiedzi na potrzebę zapewnienia równego traktowania kobiet i mężczyzn w środowisku akademickim. Plan Równości Płci dla Uniwersytetu Przyrodniczego został oficjalnie wprowadzony w życie zarządzeniem Rektora UP w Lublinie z dnia 21 lutego 2023 r. Z chwilą wprowadzenia planu Biblioteka zaangażowała się w prace równościowe – został powołany wewnętrzny zespół ds. równości pod kierownictwem dyrektora Pauliny Studzińskiej-Jaksim, liczący pięć osób. Niemal od razu została nawiązana współpraca z Małgorzatą Bień – pełnomocnikiem rektora ds. równego traktowania UP. Jednym z pierwszych zadań zespołu był udział w tworzeniu podstrony naszej uczelni „Plan Równości Płci” dotyczącej zagadnienia równych szans i równego traktowania. Zespół biblioteczny zebrał, pogrupował i stworzył bazę wiedzy zawierającą obowiązujące akty prawne polskie i międzynarodowe, spis organów europejskich i rządowych, listę organizacji pozarządowych i fundacji oraz materiały edukacyjne dotyczące równości, osób z niepełnosprawnościami, przeciwdziałania dyskryminacji i wykluczeniu. Kolejne zadanie polegało na utworzeniu listy książek do zakupu dla naszej Biblioteki, związanych tematycznie z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, zaburzeniami psychicznymi, depresją, dyskryminacją, molestowaniem, wolnością płci, ze sposobami radzenia sobie ze stresem, metodami zachowania work-life balance. W sumie na liście znalazło

się 327 tytułów książek, które zostały zakupione przez Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnościami (236) i pełnomocnika rektora ds. równego traktowania (91). Zdecydowaną większość niniejszych pozycji można znaleźć w Czytelni z wolnym dostępem.

W 2023 r. biblioteczny zespół ds. równości nawiązał współpracę z Biurem ds. Osób z Niepełnosprawnościami w zakresie dostępności tłumacza języka migowego oraz pomocy psychologicznej i edukacyjnej dla osób, które chcą skorzystać z biblioteki. Osoby posiadające orzeczenie o niepełnosprawności pracujące lub studiujące w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie mają możliwość skorzystania z indywidualnych porad psychologicznych oraz prawnych. Studenci oraz doktoranci z niepełnosprawnościami mogą poprosić o wsparcie asystenta w czynnościach związanych z nauką, których nie mogą wykonać samodzielnie. Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnościami prowadzi wypożyczalnię sprzętu technicznego dla studentów i doktorantów niepełnosprawnych.

Bibliotekarze uczestniczyli w kilku szkoleniach związanych z równością i osobami o szczególnych potrzebach. W 2023 r. odbyły się dwa szkolenia dotyczące obsługi, współpracy oraz ewakuacji osób z niepełnosprawnością. W związku z realizowanym na naszej uczelni projektem pt. „Dostępny UPL” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnościami zorganizowało „Szkolenie z zakresu opracowanych procedur bezpiecznej ewakuacji osób z niepełnosprawnościami”. Bibliotekarze mogli zapoznać się z procedurami związanymi z bezpieczeństwem pożarowym, w zakresie oznakowania, sprzętu gaśniczego, urządzeń przeciwpożarowych. W części praktycznej zaś odbyli ćwiczenia z posługiwania się gaśnicami, hydrantami wewnętrznymi, a także z metod ewakuacji osób z niepełnosprawnościami. Kolejne szkolenie w ramach tego projektu było skupione na metodach współpracy z osobami o różnym typie niepełnosprawności, w tym z dysfunkcją wzroku, słuchu i ruchu. Bibliotekarze, dzięki różnego rodzaju symulatorom, mieli możliwość spojrzenia na świat z perspektywy osób z niepełnosprawnościami i dysfunkcjami. Ponadto dowiedzieli się, w jaki sposób można dostosować środowisko pracy i komunikację, aby uwzględnić potrzeby tych osób. W styczniu 2024 r. w Centrum Kongresowym odbyło się czterogodzinne spotkanie dotyczące równego traktowania, w którym uczestniczyli: dyrekcja, koordynatorzy oddziałów i pracownicy Biblioteki Głównej UPL zaangażowani w prace równościowe. Szkolenie było prowadzone przez psychologa dla szerszego grona pracowników administracyjnych i naukowych naszej uczelni zgodnie z postanowieniami Planu Równości Płci. Poruszało temat dyskryminacji i molestowania seksualnego, jego przejawów, metod przeciwdziałania molestowaniu oraz pomocy osobom doświadczającym przemocy na tym tle.

W lipcu 2024 r. pod przewodnictwem pełnomocnika rektora ds. równego traktowania Małgorzaty Bień rozpoczęły się prace nad nowym projektem zainicjowanym i realizowanym przez Bibliotekę: „Równoważni – spotkania z równością”, w ramach którego przewidziano panel dyskusyjny, warsztaty, szkolenia i porady prawne. W realizację projektu zaangażowały się osoby ściśle związane z naszą uczelnią, pracownicy naukowcy i administracyjni oraz studenci. Wydarzenia promujące równość trwały

trzy dni. Pierwszego dnia odbył się panel dyskusyjny pod hasłem „Równoważni – pojęcie równości na wielu płaszczyznach”, do którego zaproszono osoby reprezentujące różne mniejszości w naszej społeczności akademickiej, np. związane z wykonywanym zawodem, hobby, wiekiem, narodowością oraz doświadczeniem życiowym. Uczestnicy mogli podzielić się swoimi spostrzeżeniami i doświadczeniami w zakresie szeroko pojętej równości. Drugiego dnia zorganizowano dwa półtoragodzinne warsztaty dotyczące sposobów komunikacji oraz zachowania work-life balance, zaś trzeciego dnia szkolenie na temat dyskryminacji w miejscu pracy, które poprowadził pracownik Państwowej Inspekcji Pracy. Porad prawnych oraz psychologicznych. W czasie wydarzenia udzielali przedstawiciele Biura ds. Osób z Niepełnosprawnościami, Biura Karier, Działu Kadr, RUSS oraz psycholog.

Jednym z ostatnich wydarzeń, jakie miało miejsce w lutym 2025 r., było dwudniowe szkolenie prowadzone przez psychologa, dotyczące komunikacji z użytkownikami biblioteki i współpracownikami. Uczestniczyli w nim m.in. pełnomocnik rektora ds. równego traktowania, pracownicy Biblioteki oraz uczelni zaangażowani w prace równościowe.

Ukoronowaniem wszystkich działań, w jakie zaangażował się biblioteczny zespół ds. równości, jest zarządzenie rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie w sprawie powołania Zespołu ds. Równego Traktowania w Uniwersytecie Przyrodniczym, w skład którego weszło czworo pracowników Biblioteki. Zarządzenie weszło w życie z dniem 20 grudnia 2024 r. Jest to dla bibliotekarzy ogromne wyróżnienie, daje im perspektywę rozwoju kompetencji społecznych i zawodowych oraz satysfakcję z pracy, dla Biblioteki oznacza wzmocnienie pozycji na uczelni poprzez realny wpływ na jej funkcjonowanie oraz możliwość rozszerzenia współpracy. Obecnie trwają wstępne prace nad organizacją cyklu spotkań związanych z zagadnieniami: niepełnosprawności, depresji, fobii społecznych, hejtu, wypalenia zawodowego oraz higieny pracy. Planowane jest rozszerzenie współpracy Biblioteki z fundacjami i organizacjami pozarządowymi o zasięgu ogólnopolskim i lokalnym, które zajmują się tą tematyką oraz udzielają wsparcia osobom zmagającym się z nierównością. Poprzez tego typu spotkania chcemy zwiększać świadomość społeczności akademickiej na temat przejawów nierównego traktowania. W ramach pozyskanych przez uczelnię funduszy unijnych Biblioteka planuje kontynuację prac nad modernizacją przestrzeni, dostosowaniem pomieszczeń do potrzeb osób neuroatypowych oraz z niepełnosprawnościami, a także zakup nowych sprzętów służących organizacji stoisk z technologią wspierającą.

Działania podejmowane na rzecz równości, inkluzywności i dostępności w Bibliotece mają kluczowe znaczenie dla tworzenia przyjaznego środowiska dla wszystkich jej użytkowników, niezależnie od ich sprawności, wieku czy narodowości. Wdrażane zmiany – zarówno architektoniczne, cyfrowe, jak i organizacyjne – sprzyjają wyrównywaniu szans oraz przeciwdziałają wykluczeniu. Wprowadzenie rozwiązań sprzyjających inkluzywności bezpośrednio przekłada się na poprawę jakości usług bibliotecznych oraz pozytywne doświadczenia użytkowników. Z kolei pracownicy Biblioteki zyskują nowe kompetencje, co zwiększa satysfakcję z pracy i profesjonalizm obsługi.

Dzięki tym działaniom Biblioteka staje się modelem inkluzywnej instytucji akademickiej, która nie tylko wspiera proces kształcenia i badań, ale także kładzie nacisk na otwartość, empatię i wyrównywanie szans. Przekształcanie biblioteki w przestrzeń dostępną i włączającą to inwestycja w nowoczesność oraz przyszłość.

Przykładem takich działań jest również Klub Seniora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, którego celem jest utrzymanie więzi między Uniwersytetem a jego byłymi pracownikami, a także aktywizacja emerytów i rencistów związanych z uczelnią. Działa on pod nadzorem rektora, zgodnie z regulaminem opublikowanym na stronie Biuletynu Informacji Publicznej UP w Lublinie. Biblioteka Główna UPL z radością wspiera tę formę aktywności poprzez wspólne działania, takie jak integracyjne prace prowadzone w ogrodzie na tarasie Biblioteki. Członkowie Klubu mieli również okazję zwiedzić Bibliotekę oraz zapoznać się z jej bogatymi zasobami, co spotkało się z dużym zainteresowaniem i entuzjazmem. Tego typu spotkania sprzyjają nie tylko wspomnieniom, ale też budowaniu międzypokoleniowych relacji i dzieleniu się doświadczeniami. Bibliotekarze cenią sobie tę współpracę i widzą w niej wartość dodaną zarówno dla społeczności akademickiej, jak i dla seniorów. Jesteśmy otwarci na kolejne wspólne inicjatywy, które mogą wzbogacić ofertę edukacyjną, kulturalną i społeczną Uniwersytetu. Współpraca ta wpisuje się w misję uczelni i biblioteki jako miejsca otwartego, wspierającego rozwój i integrację na różnych etapach życia.

Katarzyna Stafińska, Ewa Stępień

Izba Pamięci Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie

Izba Pamięci jest szczególną formą funkcjonowania placówki muzealnej. Jest to miejsce, w którym organizowane są tematyczne wystawy, przechowywane i udostępniane pamiątki i eksponaty związane z historią Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Izba Pamięci znajduje się na parterze Biblioteki Głównej, przy ul. Akademickiej 15. Uchwała nr 61/2017-2018 o powołaniu Izby Pamięci została zaopiniowana przez Senat Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie w dniu 29 czerwca 2018 r.

Miejsce to jest przeznaczone m.in. do ukazywania historii Uniwersytetu poprzez przybliżanie wydarzeń, sylwetek postaci oraz prezentację rozmaitych przedmiotów bezpośrednio związanych z wydarzeniami bądź konkretnymi osobami. Przestrzeń ta jest wykorzystywana do przedstawienia naukowej spuścizny uczelni oraz oddania jej atmosfery – specyfiki pracy oraz studiowania. Osoby odpowiedzialne za Izbę Pamięci gromadzą zbiory, przechowują je i zabezpieczają. Prezentowane są w niej ekspozycja stała oraz wystawy okolicznościowe. Odbiorcy mają dostęp do informacji o treści wystawy – za pomocą technologii multimedialnych i metod tradycyjnych. Są one systematycznie aktualizowane poprzez uzupełnianie materiału cyfrowego, dodawanie skanów fotografii lub ich wymianę, wydawanie publikacji i materiałów promocyjnych, prowadzenie działalności edukacyjnej oraz informacyjnej.

Izba Pamięci jest zamkniętym pomieszczeniem posiadającym przeszklone ściany, system podwieszania obrazów, podświetlaną gablotę stojącą, gablotę stojącą z togą rektorską, trzy witryny poziome, stojaki, prezentery wolnostojące, monitory do wyświetlania prezentacji multimedialnych oraz dwa manekiny.

W czasie dotychczasowej działalności Izby Pamięci zostały zorganizowane przez bibliotekarzy następujące wystawy:

- październik 2018 r. – kwiecień 2025 r. – wystawa stała, prezentująca sylwetki rektorów: „Rectores Almae Matris Lublinensis Agriculturae Scientiarum”,
- listopad 2018 r. – „In memoriam” – wspomnienie współpracowników UPL, którzy odeszli w 2017 r.,
- grudzień 2018 r. – zaprezentowanie wydziałów, które stały się zaczątkiem naszej uczelni: Wydziału Rolnego oraz Wydziału Weterynaryjnego,
- 2018 r. – organizacja trzech wystaw okolicznościowych i towarzyszącym im wykładów otwartych z okazji setnej rocznicy odzyskania niepodległości: „Samarytanie z Markowej”, „Józef Haller i Błękitna Armia”, „Ojcowie Niepodległości”,
- 16 września 2021 r. – wystawa z okazji nadania tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie prof. dr. hab. Marianowi Wesołowskiemu,

- 7 czerwca 2022 r. – „Prof. dr hab. Bohdan Dobrzański – pierwszy Rektor Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (dawniej: Wyższa Szkoła Rolnicza w Lublinie)”,
- 11 maja 2023 r. – „Prof. dr hab. Gabriel Brzęk (1908–2002) – hydrobiolog, historyk zoologii polskiej”,
- 14 marca 2024 r. – „Prof. dr hab. Ewald Sasimowski (1923–2012), zootechnik hipolog”,
- 10 października 2024 r. – „Jubileusz 80-lecia Wydziału Medycyny Weterynaryjnej. Historia i Teraźniejszość”,
- 27 stycznia 2025 r. – „Jubileusz 80-lecia Wydziału Agrobioinżynierii Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie”, wystawę przygotowali pracownicy Wydziału Agrobioinżynierii we współpracy z pracownikami Biblioteki UP,
- 8 maja 2025 r. – wystawa z okazji 70-lecia Biblioteki Uniwersytetu Przyrodniczego „70 lat Biblioteki – historia i terażniejszość”,
- 8 maja 2025 r. – „Poczet rektorów”, nowa ekspozycja stała, która przedstawia portrety wszystkich rektorów,
- 12 maja 2025 r. – wystawa ekslibrisów oraz spotkanie „Z pasji do ekslibrisu – twórczość Zbigniewa Józwika”.

Wystawa poświęcona prof. dr. hab. Marianowi Wesołowskiemu
(fot. Justyna Kamińska)

Eksponaty z wystawy poświęconej prof. dr. hab. Gabrielowi Brzękowi (fot. Alicja Jaroszeńska)

Rzeczy osobiste prof. dr. hab. Ewalda Sasimowskiego (fot. Weronika Kowalska)

Stroje krzeszowskie, wielnica i kłosy zbóż na wystawie Wydziału Agrobioinżynierii (fot. Justyna Kamińska)

Stanowisko bibliotekarza z dawnych lat (fot. Justyna Sadura)

Studenckie karykatury pracowników Wydziału Weterynarii oglądane podczas otwarcia wystawy (fot. Diana Brodziak-Domeradzka)

Izba Pamięci prezentuje historię i naukową spuściznę Uniwersytetu, w jej ramach są gromadzone materiały archiwalne, przechowywane i zabezpieczane głównie za pomocą technik multimedialnych. Wystawa z okazji nadania prof. dr. hab. Marianowi Wesołowskiemu tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie była przyczynkiem do powstania kolekcji osobowej publikacji naukowych gromadzonych w repozytorium UPL, która służy upowszechnianiu dorobku naukowego pracowników oraz promowaniu badań naukowych prowadzonych w UP w Lublinie.

W 2024 r. po raz pierwszy pracownicy uczestniczyli w Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Stowarzyszenia Muzeów Uczelnianych „Obiekty wiedzy. Uczelniane zbiory muzealne jako narzędzia edukacyjne”. Konferencja odbywała się w Lublinie w dniach 23–25 października 2024 r. Była cennym źródłem wymiany myśli, wiedzy, inspiracji. Przyczyniła się do zebrania i wdrożenia wielu pomysłów, dzięki którym Izba Pamięci UPL jest rozbudowywana.

Każda z wystaw rozpoczyna się uroczystym otwarciem, podczas którego głos zabierają władze uczelni, dyrektor Biblioteki, niekiedy rodzina upamiętnianej osoby. Pojawiają się liczni goście, pracownicy, emerytowani pracownicy uczelni i studenci. Wystawy są wspomniane w numerach „Aktualności UP”. Relacje z otwarcia wystawy oraz

fotogalerie pojawiają się na stronie uczelni i Biblioteki oraz w mediach społecznościowych. Plakaty promujące wystawy są umieszczane w mediach społecznościowych oraz w budynkach uczelni. Wysyłane są również zaproszenia specjalnie przygotowywane na każde wydarzenie. Udostępniane eksponaty pochodzą ze zbiorów prywatnych, zakładów, instytutów, katedr uczelni, dziekanatów, Archiwum UP oraz Biblioteki. Przygotowywane są również ulotki z opisami i zdjęciami najciekawszych eksponatów.

Księga pamiątkowa (fot. Justyna Kamińska)

W 2025 r. po raz pierwszy zaprezentowano Księgę Wpisów Pamiątkowych – wyjątkowe dzieło intrologatorskie, ręcznie szyte i zdobione złoceniami oraz okuciami, przygotowane w pracowni Dom Słów – Izba Drukarstwa w Lublinie. Odwiedzający wystawy mogą wpisywać do Księgi swoje refleksje, wspomnienia oraz życzenia dla przyszłych pokoleń środowiska akademickiego.

Justyna Kamińska, Justyna Sadura

Wspomnienia z jubileuszu Biblioteki

W roku jubileuszu 70-lecia istnienia Biblioteki Głównej w wyjątkowo uroczysty sposób obchodziliśmy Dzień Bibliotekarza i Bibliotek. Tradycyjnie odbyło się spotkanie bibliotekarzy aktywnych zawodowo i emerytowanych, a towarzyszyło mu otwarcie okolicznościowej wystawy w naszej Izbie Pamięci. Wystawa była poświęcona pracy bibliotekarza na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci, zmieniającej się radykalnie w zakresie techniki i organizacji, ale minimalnie pod względem budowania zasobów. Współcześni mogą docenić postęp technologiczny, jaki się dokonał, a który znacząco ułatwia pracę. Jednocześnie wciąż warto przypominać misję biblioteki, którą technologia, kreując nową rzeczywistość, przesłania. Dziś nie wracamy już do benedyktyńskiej pracy nad książką i jej ręcznym opisem – bibliotekarz częściej koncentruje się na metainformacji o książce czy artykule, a nawet na wirtualnym udostępnianiu badań naukowych. A jeszcze nie tak dawno obowiązywały katalogi kartkowe, zasady wypożyczania były zupełnie inne, świat wirtualny był czymś tak odległym, że prawie nierealnym do implementacji w pracy bibliotekarza. Nasza wystawa była więc jak zderzenie całkowicie odmiennych rzeczywistości.

Owo zderzenie i iskrzące emocje stały się katalizatorem wspomnień, porównań, wzajemnych motywacji i inspiracji na przyszłość. Warto odtworzyć kilka wypowiedzi i podjętych wątków. Pani Marta Kęsik, kiedyś bibliotekarz (1978–1991) i dyrektor (1991–2012) naszej biblioteki, na pytanie Agnieszki Szymczak: „Jak się pracowało bez komputerów, systemów bibliotecznych, Internetu?”, odpowiedziała: „Nie wyobrażaliśmy sobie, że można inaczej. Były karty katalogowe, które się wypełniało tzw. druczkiem bibliotecznym. Nawet maszyny do pisania, wydawałoby się narzędzia podstawowe, nie były na początku czymś oczywistym. Zapisany odręcznym piśmem druczek to przez dziesięciolecia była podstawa w pracy bibliotekarza. Mamy tego świadectwo, przeglądając dziś tak liczne katalogi na parterze biblioteki, dostępne raczej jako pamiątka przeszłości niż pomoc w wyszukiwaniu interesujących informacji”. Pierwsze elementy informatyzacji naszej biblioteki pojawiły się w latach dziewięćdziesiątych, jak wspomina M. Kęsik: „Dostaliśmy, środowisko lubelskich uczelni, pieniądze z fundacji Andrew Mellona i za nie został zakupiony system i komputery, przeprowadzone było szkolenie. No i to powoli się rozwijało”.

Pierwsze komputery w niczym nie przypominały tych, z których dziś korzystamy – ani wizualnie, ani operacyjnie. Nie były również skonfigurowane z żadną siecią. O Internecie słyszano, ale nikt przez długi czas nie korzystał z tego udogodnienia,

gdyż nie istniał żaden system przeznaczony do pracy bibliotekarza. Zanim wdrożono system biblioteczny, minęło wiele lat. Biblioteka – serce nauki – długo oczekiwała na swój rozrusznik usprawniający pracę i ułatwiający korzystanie z zasobów. W zakresie informatyzacji i usieciowienia obecnie każdy dzień przynosi nowe możliwości. Dziś Internet nie jest już czymś niezwykłym, dziś rozglądamy się za techniką VR (ang. *virtual reality*, rzeczywistość równoległa, tworzona komputerowo), ale to dopiero przyszłość.

Ze wspomnień byłej pani dyrektor wyłania się świat lokalny, pozbawiony dzisiejszych oczywistości komunikacyjnych – Internetu, telefonu komórkowego. Pozornie świat skromny, a jednak pełen bliskich relacji, które wytrzymały próbę czasu. Świat, w którym dbałość o kulturę, życzliwość i empatię były czymś niesłychanie ważnym, a więzi, które powstały wówczas – w latach osiemdziesiątych czy dziewięćdziesiątych – trwają do dziś. Wspominała owe więzi w pracy Ewa Soczyńska: „Dzięki temu, że nie było komputerów, to więcej ze sobą rozmawialiśmy, było wesoło”. Przyjazne relacje wynagradzały pracę – czasem żmudną, czasem w niezbyt komfortowych warunkach. Jak wspomina E. Soczyńska: „Miałyśmy fartuszki, takie w kwiateczki, i duży wózek. Jechało się do magazynu, zbierało się wydawnictwa informacyjne na wózek z kilkunastu lat i trzeba było robić zestawienie tematyczne dla pracowników naukowych na dany temat. I ślęczało się tak parę tygodni, czasami nad jednym tematem. I to była nasza praca, w kurzu, bo wszystko było zakurzone”.

Dziś, gdy prawie wszystkie publikacje są digitalizowane lub przynajmniej ich metadane są dostępne w wirtualnych przestrzeniach, sporządzenie zestawienia wymaga potężnych nakładów czasowych, ale można je uzupełnić czy modyfikować w każdej chwili. Coraz rzadsze są obecnie wyprawy do archiwum zasobów realnych, co nie znaczy, że takowe przestało istnieć. Z wielką troską traktowane są zwłaszcza historyczne zbiory znajdujące się w naszych zasobach. Przykładem tego są dwa tomy „Zielnika” Johanna Friedricha Zeidlera z 1732 i 1751 r., które zostały poddane gruntownej renowacji i dziś stanowią niezwykle i bardzo cenne elementy naszych zbiorów. Współczesna biblioteka nie kojarzy się już z zakurzonymi, ciasnymi alejkami między starymi książkami, ponieważ technologia pracy z informacją i wiedzą uległa radykalnej modyfikacji. Nie ma już fartuchów i zalegającego kurzu, są zamiast tego schludne i otwarte przestrzenie z wiedzą w zasięgu kciuka – na dowolnym urządzeniu z dostępem do Internetu. Nie można pominąć faktu, że profil użytkownika biblioteki również zasadniczo się zmienił. Jak wspomina Leokadia Dudra: „Czytelnie były pełne. [...] W październiku do wypożyczalni kolejki były prawie aż do wyjścia. Każdy chciał mieć książki”. Jeszcze nie tak dawno papierowa wersja książki była jedynym źródłem wiedzy akademickiej, sprawdzonej i rzetelnej. Książka nadal jest wiodącym źródłem wiedzy, ale może mieć już postać wirtualną. Zmiana formy źródła z papierowego na elektroniczne spowodowała, że czytelnia dziś to raczej miejsce relaksu, pełne wygodnych zakątków, a nie tak jak kiedyś – sala wypełniona ogromnymi stołami, aby można było pracować do nocy, od poniedziałku do niedzieli włącznie, pisząc, notując czy poszukując źródeł i wiedzy. Współczesna biblioteka jest (lub może być) dostępna i coraz częściej z domu każdego poszukiwacza wiedzy.

Obchody jubileuszu 70-lecia Biblioteki Głównej UPL (fot. Justyna Sadura)

Praca bibliotekarzy ewoluowała, bo zmieniły się źródła, jednak misja strażnika wiedzy pozostała. Od wielu czynności, dawniej wykonywanych codziennie, bibliotekarze odeszli i raczej powrotu do nich nie będzie, ale w to miejsce pojawiło się wiele nowych działań i wyzwań. Bibliotekarz nie jest tylko strażnikiem wiedzy – dziś staje się również kreatorem świata wiedzy, stojąc na straży informatologii, identyfikując informacje pewne, odrzucając dezinformację. Przed bibliotekarzami szczególna rola w społeczeństwie – „formatera myślenia”, czyli kogoś, kto będzie przypominał o konieczności stosowania krytycznego myślenia w codziennym selekcjonowaniu ogromu informacji. Przed nami czasy informacji lokowanych w Internecie płytkim (powszechnie dostępnym) i głębokim (nieindeksowanym przez standardowe wyszukiwarki), np. w akademickich bazach danych. Informacji ważnych, a także bezużytecznych, bo fałszywych. Być może przywilejem będzie korzystanie z wiedzy i informacji prawdziwych, zamieszczanych w Internecie głębokim, a biblioteka jako miejsce otwarte stanie się jednym z nielicznych źródeł poszukiwanej wiedzy. Dlatego bibliotekarz będzie nie tylko strażnikiem, ale szczególnym przewodnikiem uczącym się i wspierającym innych.

Praca bibliotekarza wbrew stereotypom nigdy nie była nudna, a zawsze pełna wyzwań, i taka jest dziś. Od emerytowanych bibliotekarzy popłynęły życzenia: „Życzę bibliotekarzom zgranych zespołów” (Leokadia Durda), „Życzę osiągnięć naukowych, bibliotecznych w kraju i za granicą” (Hanna Żmudzka), „Żebyście kochali swoją pracę tak naprawdę i jeśli są jakieś niepowodzenia, to się nie obrażać na pracę, praca nie jest temu winna” (Ewa Soczyńska), „Życzyłabym przede wszystkim zadowolenia z pracy i żeby nie pojawiała się myśl o potrzebie zmiany tej pracy, żeby wam po prostu było dobrze z tym, co robicie w tym miejscu, w którym jesteście” (Marta Kęsik).

Za wszystkie te życzenia i wiele innych, które zostały wypowiedziane w tym wyjątkowym dla bibliotekarzy dniu, bardzo dziękujemy.

Iwona Zakrzewska

Biblioteka otwarta na użytkownika

Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie to biblioteka naukowa, której misją jest zapewnienie użytkownikom swobodnego dostępu do aktualnych, rzetelnych i kompletnych informacji i wiedzy. Jej podstawowym zadaniem jest gromadzenie, przechowywanie i udostępnianie zasobów w wersji tradycyjnej i elektronicznej. Współpracuje z jednostkami uczelnianymi w zakresie dydaktyki, działalności naukowej, organizacji wydarzeń kulturalnych, a przede wszystkim zapewnia użytkownikom równy dostęp do wiedzy. Wszystko to wpływa na wysoką jakość świadczonych usług i częstotliwość bezpośredniego kontaktu z czytelnikami.

Użytkownikami Biblioteki są w pierwszej kolejności studenci, doktoranci, pracownicy naukowcy, ale też pracownicy administracyjni i techniczni uczelni. Mają oni pełny dostęp do zasobów i oferty bibliotecznej, w tym możliwość korzystania z czasopism, książek, baz danych oraz norm w wersji elektronicznej na miejscu. Szczegółowe zasady korzystania z biblioteki, w tym uprawnienia i obowiązki użytkowników, są określone w regulaminie dostępnym na stronie internetowej jednostki. Drugą grupą użytkowników korzystających z usług Biblioteki są osoby spoza uczelni: pracownicy i studenci innych uczelni oraz uczniowie szkół średnich. Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie pełni również rolę Regionalnego Ośrodka Rolniczej Informacji Naukowej, stąd użytkownikami biblioteki są także mieszkańcy Lublina i okolic, korzystający z zasobów jako goście.

Oddział Wolnego Dostępu do Zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie to przestrzeń umożliwiająca użytkownikom swobodny dostęp do bogatego zbioru książek i czasopism. Została zaprojektowana z myślą o zapewnieniu komfortowych warunków do nauki i pracy. Oferuje przestronną i cichą atmosferę, sprzyjającą koncentracji i efektywnej nauce. Zbiory są uporządkowane w 16 głównych działach tematycznych, zgodnie z wymogami Klasyfikacji Biblioteki Kongresu Stanów Zjednoczonych, co ułatwia szybkie odnalezienie potrzebnych materiałów. Na drugim piętrze budynku znajdują się następujące działy: Encyklopedie, Bibliotekoznawstwo, Filozofia, Psychologia, Religia, Historia cywilizacji, Archeologia, Przewodniki turystyczne, Geografia, Folklor, Sport, Prawo, Pedagogika, Szkolnictwo, Sztuka, Architektura, Język, Komunikacja, Media, Wojskowość, Nauki medyczne, Nauki rolnicze, Medycyna weterynaryjna, Marynarka wojenna oraz Żegluga. Trzecie piętro mieści działy: Nauki społeczno-ekonomiczne, Nauki polityczne, Nauki matematyczno-przyrodnicze oraz Nauki techniczne.

Dodatkowo Czytelnia oferuje najnowsze wydania podręczników, z których studenci mogą korzystać na miejscu lub mogą je wypożyczyć do domu. Dostępne zasoby to: książki (ponad 41 tys. woluminów), czasopisma (630 tytułów z zakresu nauk przyrodniczych i pokrewnych) oraz monografie (1721 woluminów). W Czytelni można korzystać ze wszystkich zasobów zarówno drukowanych, jak i elektronicznych znajdujących się w Bibliotece. Starsze książki, archiwalne numery czasopism, prace doktorskie, książki wydane przed 1945 r. oraz normy drukowane można zamówić przez katalog online. Dostęp do E-Norm możliwy jest z komputerów stacjonarnych znajdujących się w Czytelni i Informatorium. Ponadto w Czytelni wykładane są do wglądu rozprawy doktorskie przed ich obroną. Wszystkie książki i czasopisma są zabezpieczone przed bezprawnym wyniesieniem przy pomocy technologii RFID. Czytelnicy mogą samodzielnie wyjmować potrzebne woluminy z półek, korzystać z nich na miejscu lub wypożyczyć do domu.

Książki z Czytelni wypożyczane są na 30 dni, z możliwością dwukrotnej prolongaty, z czasopism można korzystać tylko na miejscu. Aby zdalnie zamówić książkę do wypożyczenia, należy skorzystać z katalogu online, który pozwala zarówno na przegląd księgozbioru, jak i na rezerwację i zamawianie wybranych przez siebie pozycji. Czytelnik powinien zalogować się do indywidualnego konta użytkownika, używając numeru legitymacji studenckiej/doktoranckiej lub karty bibliotecznej oraz wygenerowanego przez użytkownika przy pierwszym logowaniu hasła. Katalog online umożliwia łatwe i sprawne zamawianie książek, jest dostępny z komputerów, tabletów oraz smartfonów i stanowi ważną część zintegrowanego systemu bibliotecznego Koha (moduł OPAC). Biblioteka umożliwia dostęp do szerokiego zakresu zasobów elektronicznych, wspierających działalność naukową i dydaktyczną, w tym do naukowych czasopism elektronicznych, baz danych, e-książek i e-czasopism. Ze wszystkich zasobów elektronicznych można korzystać, używając komputerów stacjonarnych dostępnych w Czytelni, Informatorium oraz na parterze budynku.

Na terenie Czytelni dostępne są również szczególne miejsca zorganizowane ze względu na potrzeby współczesnej biblioteki oraz studenta poszukującego własnej przestrzeni do nauki. Pokoje do cichej nauki oraz kabiny akustyczne służą do pracy indywidualnej i grupowej oraz zapewniają warunki sprzyjające skupieniu podczas nauki lub pracy nad projektami. Dostępność różnorodnych stanowisk pozwala na elastyczne dostosowanie pracy do indywidualnych potrzeb użytkowników. Czytelnia jest dla studenta integralnym wsparciem w procesie studiowania, oferuje dostęp do różnorodnych zasobów oraz przestrzeni sprzyjających nauce i rozwojowi osobistemu. Dzięki dostępowi do różnorodnych zasobów studenci mogą poszerzać swoją wiedzę. Bibliotekarze służą pomocą w wyszukiwaniu literatury, korzystaniu z baz danych oraz udzielają informacji o nowościach wydawniczych i dostępnych usługach. Te elementy sprawiają, że Czytelnia stanowi nowoczesne i przyjazne miejsce dla wszystkich jej użytkowników, wspierając ich w nauce, pracy i rozwoju osobistym.

Możliwość korzystania z Czytelni wpływa korzystnie na komfort codziennej nauki użytkowników. Zaangażowanie bibliotekarzy w życzliwą i rozumiejącą obsługę

niweluje stres i podnosi poziom zadowolenia czytelników, a w konsekwencji wzrastają satysfakcja i zaufanie pozwalające na trwałą relację z biblioteką. Czytelnia jest również miejscem spotkań studentów, w którym mogą oni dzielić się wiedzą oraz wspólnie pracować nad projektami. Nie tylko wspomaga proces edukacyjny, ale także kształtuje postawy aktywnego poszukiwania wiedzy i dążenia do samorozwoju. Czytelnia oferuje atmosferę sprzyjającą koncentracji i efektywnej nauce. Wiele osób chwali sobie także możliwość korzystania z miejsca, gdzie w komfortowych warunkach można odpocząć. W 2019 r. do Czytelni trafiły puffy i worki sako, które pozwalają się zrelaksować się między zajęciami.

We współczesnym świecie, w którym zdobywanie informacji i poszerzanie wiedzy to bardzo istotny trend, dzielenie się dobrami kultury, jakimi są książki, nabiera nowego znaczenia. W ten nurt idealnie wpisuje się bookcrossing, znany również jako „uwalnianie książek”. Idea bookcrossingu polega na pozostawianiu przeczytanych książek w publicznym miejscu, aby kolejne osoby mogły je zabrać ze sobą, przeczytać i przekazać dalej. Książka, która trafia na półki bookcrossingowe, w pierwszej kolejności jest rejestrowana na stronie internetowej, gdzie otrzymuje swój unikalny kod identyfikacyjny, następnie jest zostawiana w miejscu publicznym lub na specjalnie przygotowanej i zarejestrowanej półce bookcrossingowej. Do niedawna funkcjonowała polska strona do uwalniania książek, dzięki której rejestrowano książki trafiające do biblioteki. Jednak w 2024 r. jej działalność została zawieszona, dlatego Biblioteka korzysta obecnie z ogólnoświatowej strony bookcrossingowej.

Biblioteka posiada obecnie trzy punkty do wymiany książek. Jeden z nich znajduje się na parterze – w holu budynku, drugi na drugim piętrze – w Czytelni z wolnym dostępem do zbiorów, a trzecim jest Przyrodnicza Etażerka (charakterystyczna zielona przeszklona gablota) umieszczona przy wejściu do budynku Agro II. Pierwsza półka została utworzona w 2011 r. w związku z Lubelskim Festiwałem Nauki, w którym biblioteka co roku aktywnie bierze udział. Przyrodnicza Etażerka powstała w 2021 r., w ramach udziału w pikniku tego festiwalu. Natomiast półka w Czytelni pojawiła się rok później na potrzeby Tygodnia Bibliotek. Działalność bookcrossingowa jest na bieżąco wspomagana przez zaprzyjaźnioną bibliotekę publiczną, dzięki której na naszych półkach pojawia się wiele interesujących tytułów. Bookcrossing to świetny i tani sposób na poszerzanie horyzontów myślowych, do zdobywania wiedzy, której źródłem są książki – nie tylko literatura fachowa, ale także beletrystyka, poradniki, biografie oraz literatura piękna. Jest też ogólnodostępnym i przyjaznym dla środowiska przyrodniczego sposobem na popularyzację literatury w przestrzeni lokalnej. Dotąd udało się zarejestrować ok. 2500 książek. W marcu 2025 r. powstała nowa polska strona wspierająca ideę bookcrossingu o nazwie „Uwalniamy książki”. Można tam pobrać naklejki i etykiety do druku, które umieszcza się na „uwalnianej” książce.

Bibliotekarze z ogromnym entuzjazmem podchodzą do współpracy ze studentami naszej uczelni. Dzięki temu udało się zrealizować w 2024 r. projekt „Milionerzy w bibliotece”. Studenci oraz pracownicy biblioteki odpowiadali na trudne pytania, wygraną był milion uśmiechów oraz nagrody rzeczowe i kuferek słodczy. Ostatnim

wspólnym projektem biblioteki oraz samorządu studenckiego była organizacja panelu dyskusyjnego pod hasłem „Równoważni – spotkania z równością” we współpracy z pełnomocnikiem rektora ds. równego traktowania. Panel był związany z wprowadzonym na uczelni Planem Równości Płci. Rada Uczelniana Samorządu Studenckiego zrzesza w swych kręgach młodzież otwartą, kreatywną oraz pełną pasji i zaangażowania. Bibliotekarze reagują na zgłaszane potrzeby studentów. Na prośbę Zarządu RUSS np. są wydłużane godziny pracy Biblioteki na czas sesji egzaminacyjnej.

Bibliotekarze to osoby szeroko angażujące się społecznie. Należą do różnych organizacji, takich jak Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (SBP), które jest organizacją pożytku publicznego posiadającą stuletnią tradycję, zrzesza bibliotekarzy wszystkich typów bibliotek z całej Polski. Celami tego stowarzyszenia są: kształtowanie polityki i praktyki bibliotecznej oraz informacyjnej w Polsce; inicjowanie działań sprzyjających rozwojowi bibliotek, bibliotekoznawstwa oraz dyscyplin pokrewnych; zapewnienie dostępu do różnych form doskonalenia zawodowego bibliotekarzy, integrowanie środowiska zawodowego oraz budowanie pozycji i szacunku społecznego dla zawodu bibliotekarza.

Pracownicy Biblioteki Głównej UPL byli pomysłodawcami reaktywacji Akademickiego Koła SBP w Lublinie w 1997 r. W marcu 2025 r. została odnaleziona księga pamiątkowa dokumentująca działalność tego koła do 2007 r. Zawiera ona zdjęcia, wpisy, relacje, pamiątki z wyjazdów. Od momentu reaktywacji w kole udzielają się pracownicy Biblioteki. Czynn timer włączają się w funkcjonowanie i rozwój SBP, angażując się w organizację konferencji, forów, szkoleń, warsztatów oraz spotkań integracyjnych.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie to nie tylko przestrzeń nauki i dostępu do wiedzy, lecz także ważne centrum życia kulturalnego i społecznego uczelni. Organizowane tu wydarzenia sprzyjają integracji społeczności akademickiej, budują mosty między studentami, pracownikami naukowymi i mieszkańcami miasta. Poprzez spotkania autorskie, wystawy, wykłady tematyczne czy warsztaty Biblioteka promuje dialog międzykulturowy, rozwój osobisty oraz aktywne uczestnictwo w życiu akademickim i lokalnym. Wydarzenia te tworzą przestrzeń do wymiany myśli, rozwijania pasji i wzmacniania więzi międzyludzkich. Biblioteka od wielu lat bierze udział w dwóch ważnych wydarzeniach: Ogólnopolskim Tygodniu Bibliotek oraz Lubelskim Festiwalu Nauki (LFN).

Tydzień Bibliotek jest wydarzeniem organizowanym od 2004 r. przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, ma na celu promowanie czytelnictwa, bibliotek oraz podnoszenie prestiżu zawodu bibliotekarza. Odbywa się w maju, imprezy rozpoczynają się 8 maja, czyli w Dniu Bibliotekarza, które to święto obchodzone jest od 1985 r. Co roku, w drodze konkursu, wybierane jest hasło przewodnie oraz plakat promujący wydarzenie. Jest to wyjątkowy czas zarówno dla pracowników, jak i użytkowników Biblioteki. Dzień Bibliotekarza jest obchodzony bardzo uroczystie. Od kilku lat w tym dniu organizowane jest spotkanie obecnych i emerytowanych pracowników Biblioteki, którego gościem honorowym jest rektor Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. W 2024 r. przygotowano z tej okazji prezentację multimedialną zawiera-

jącą archiwalne zdjęcia przedstawiające pracowników podczas codziennej pracy, integracji oraz organizacji wspólnych przedsięwzięć. Przedstawiono także dawne urzędnienia, które służyły bibliotekarzom. W czasie trwania Tygodnia Bibliotek organizowane są wykłady, konkursy wiedzy, wystawy, szkolenia i konsultacje. To także jedyny moment, kiedy czytelnicy mogą zapoznać się z tajnikami pracy bibliotekarzy. Dokładają oni wielu starań, aby ukazać swoją codzienną pracę, która jest niezwykle odpowiedzialna i ważna zwłaszcza w długiej perspektywie czasowej.

Drugą ważną inicjatywą jest udział w Lubelskim Festiwalu Nauki (od 2011 r.), jednym z największych festiwali naukowych w kraju. Jego celem jest upowszechnianie, promowanie oraz popularyzowanie nauki i badań naukowych w społeczeństwie, rozbudzanie ciekawości poznawczej i rozwijanie zainteresowania nauką wśród dzieci, młodzieży i dorosłych poprzez prezentację projektów realizowanych we wszystkich lubelskich uczelniach, a także integrację i współpracę społeczności lokalnej ze środowiskiem naukowym. Każdej edycji LFN przewodniczy jedna z pięciu publicznych uczelni lubelskich (UP, UMCS, PL, UM, KUL) i jest głównym organizatorem tego wydarzenia. Co roku festiwal odbywa się pod innym hasłem, nadającym kierunek wszystkim towarzyszącym mu wydarzeniom oraz projektom. Biblioteczne projekty co roku cieszą się ogromnym zainteresowaniem. Zdarza się, że dodawane są kolejne edycje, aby wszyscy zainteresowani mogli z nich skorzystać. Jedynym projektem festiwalowym, który nie wymaga wcześniejszego zapisu, jest Lubelski Piknik Naukowy. Zazwyczaj otwiera on tydzień festiwalowy. Przez kilka lat był organizowany w centrum Lublina na pl. Teatralnym przy Centrum Spotkania Kultur. Poprzednio odbywał się na pl. Litewskim. Piknik Naukowy bez względu na pogodę jest tłumnie odwiedzany przez mieszkańców Lublina i okolic. Stoisko Biblioteki cieszy się zawsze ogromnym zainteresowaniem. Podczas pikniku rozdawane są zakładki i foldery Biblioteki, pracownicy dzielą się ideą bookcrossingu poprzez bezpłatne przekazywanie wcześniej przygotowanych książek. Przeprowadzane są warsztaty z tworzenia miniksiążek, notesów, rozdawane są sadzonki roślin, można także sprawdzić swoją wiedzę przyrodniczą poprzez rozwiązanie krzyżówki czy udział w quizie. Wstęp na wszystkie wydarzenia jest bezpłatny.

Na większość projektów LFN, ze względu na ich specyfikę, obowiązuje wcześniejsza rejestracja i rezerwacja miejsc, których można dokonać online na platformie LFN. Odbiorcami projektów są głównie dzieci ze szkół podstawowych i młodzież ze szkół ponadpodstawowych. Pracownicy Biblioteki, choć nie są bezpośrednio związani ze środowiskiem naukowym, doskonale odnajdują się w atmosferze Lubelskiego Festiwalu Nauki. Wyróżniają się kreatywnością oraz umiejętnością przygotowania interesujących i przystępnych dla odbiorców aktywności. Ich zaangażowanie, pasja oraz gotowość do działania na rzecz innych wynikają z autentycznej potrzeby dzielenia się wiedzą i inspirowania społeczności.

Biblioteka, oprócz działalności naukowej i popularnonaukowej, angażuje się w organizację wystaw malarstwa oraz książek, poszerzając swe usługi o organizację wydarzeń kulturalnych i współpracę z innymi instytucjami kultury w naszym regionie. Celem tego typu działań jest pokazanie talentu twórczego pracowników naszej

uczelni, przyciągnięcie do Biblioteki osób z zewnątrz, nawiązanie współpracy z wydziałami i innymi jednostkami naszej uczelni, instytucjami o zasięgu lokalnym, a także osobami prywatnymi. Tego typu działania kształtują wizerunek biblioteki, która staje się nie tylko miejscem nauki, ale także nabiera znaczenia kulturalnego i integruje lokalne środowisko.

W ciągu ostatniego dziesięciolecia w murach Biblioteki odbywały się różnorodne wystawy. W grudniu 2016 r. została zorganizowana wystawa pt. „Pierzaki, czyli co drzewiej z pierzem czyniono” przy współpracy z Muzeum Wsi Lubelskiej. W organizację byli zaangażowani pracownicy i studenci Wydziału Biologii, Nauk o Zwierzętach i Biogospodarki, a inicjatorami oraz głównymi wykonawcami byli pracownicy BG UPL. W kwietniu 2017 r. w okresie przedświątecznym bibliotekarze przygotowali kolejną wystawę, tym razem pisanek oraz „Naj...pisanek”, przy zaangażowaniu Muzeum Wsi Lubelskiej, Katedry Biologicznych Podstaw Produkcji Zwierzęcej oraz Studenckiego Koła Biologów i Hodowców Zwierząt. Zaprezentowano pisanek malowane techniką woskową i wydrapywaną, wydumuszki jaj, jaja strusia, ręczniczki i bieżniki ręcznie robione oraz kraszanki. W wystawie wzięli udział przyjaciele Biblioteki oraz pracownicy uczelni. Kolejną z wystaw (kwiecień 2018) organizowanych przez bibliotekę była wystawa reprintów i dawnych kodeksów. Zaprezentowano reprints bezcennych kodeksów rękopiśmiennych, starych druków oraz druków dziewiętnastowiecznych. Wykorzystano m.in. książki z księgozbioru Biblioteki oraz prywatnych zasobów jej pracowników. Niezwykła była wystawa zorganizowana w ramach Tygodnia Bibliotek w 2022 r. pt. „Fascynujący świat temperówek”. W przeszklonej gablocie na parterze budynku wystawiono ok. 187 kolekcjonerskich temperówek, o różnym kształcie i wielkości, były wśród nich m.in. zaprzęg koński, maszyna do szycia czy most. W latach 2021 i 2023 Biblioteka przygotowała dwie wystawy obrazów malowanych na płótnie techniką olejną. Pomysł ten narodził się dzięki osobom ze środowiska uczelnianego o szczególnej wrażliwości, talencie i pasji, które chcą pokazać szerszej publiczności swoją twórczość. Jak dotąd w Bibliotece prezentowane były obrazy Bożeny Przywary oraz Ireny Winiarczyk. Pracownicy przygotowali zaproszenia, plakaty oraz posty opublikowane w mediach społecznościowych promujące niniejsze wydarzenia, ponadto podpisy pod obrazami, foldery i zdjęcia oraz relacje z wydarzenia. Prezentacje obrazów odbywały się w Czytelni na drugim piętrze. Wszystkie wystawy cieszyły się ogromnym zainteresowaniem wśród pracowników uczelni, studentów oraz osób z zewnątrz. Wpłynęły na pozytywny odbiór biblioteki jako miejsca przyjaznego, nowoczesnego, łączącego ze sobą pasję i kulturę oraz otwartego na tradycję, przeszłość i folklor regionu, a także różnorodne formy ekspresji.

W bieżącym roku jubileuszowym w murach naszej Biblioteki odbyła się szczególna wystawa ekslibrisów. Swoje zbiory prezentował autor ekslibrisów Zbigniew Józwiak – doktor nauk przyrodniczych, podróżnik, artysta grafik, bibliofil. Podczas wystawy „Z pasji do ekslibrisu – twórczość Zbigniewa Józwiaka” odbyła się uroczysta prezentacja nowego ekslibrisu Biblioteki Głównej UPL. Zbigniew Józwiak jest również autorem poprzedniego ekslibrisu Biblioteki Głównej ówczesnej Akademii Rolniczej

w Lublinie pt. „Owies” (1977). Nowy ekslibris przedstawia książki oraz dojrzałą roślinę – wrotycz, z której wysiewają się nasiona. Według autorskiej interpretacji tego unikatowego dzieła wysiew nasion ma symbolizować misję Biblioteki, czyli rozsielanie, krzewienie wiedzy.

Pierwszy ekslibris Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej w Lublinie (1977) oraz drugi ekslibris Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (2025) autorstwa Zbigniewa Józwika

Pracownicy Biblioteki systematycznie zamieszczają swoje publikacje w czasopiśmie naukowych i branżowych, takich jak: „Folia Bibliologica”, „Forum Bibliotek Medycznych”, „Bibliotekarz Lubelski”, „Bibliotekarz”, „Poradnik Bibliotekarza”, a także w „Aktualnościach Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie”. Tematyka artykułów dotyczy bieżącej działalności, są to m.in. relacje z Tygodnia Bibliotek, opisy zakupionych przez Bibliotekę baz danych, relacje z wystaw, informacje dotyczące bieżących prac w poszczególnych oddziałach, dokumentacja dorobku naukowego pracowników uczelni gromadzonej w Bibliotece, wywiady, relacje z projektów realizowanych w Bibliotece oraz wdrażania nowoczesnych systemów informatycznych. Artykuły w czasopiśmie do tej pory odgrywały istotną rolę w bezpośrednim przekazywaniu informacji dotyczących bieżącej działalności Biblioteki, w dzieleniu się dobrymi praktykami, jakie zostały wprowadzone, budowaniu relacji oraz wzmacnianiu i rozwijaniu więzi z lokalną społecznością oraz z innymi bibliotekami krajowymi.

W dobie cyfryzacji i powszechnego dostępu do Internetu strona internetowa jest jednym z kluczowych kanałów komunikacji z użytkownikami. Dzięki niej Biblioteka staje się bardziej dostępna, nowoczesna i otwarta na potrzeby naszych czytelników. W ramach ogólnej modernizacji witryny Uniwersytetu we wrześniu 2023 r. strona Biblioteki także zyskała nowy wygląd. Zawiera siedem zakładek: „Jak korzystać”, „Oferta”, „Nauka”, „Zasoby”, „Przydatne informacje”, „O bibliotece” i „Kontakt”. W zakładce „Jak korzystać” znajdują się informacje dotyczące zasad udostępniania, opłat i należności, Biblioteki Równych Szans, FAQ, instrukcja dla użytkownika katar-

logu biblioteki, książkomatu, rezerwacji pokoi, regulaminy i Wirtualna Karta Biblioteczna ZUL. W zakładce „Oferta” czytelnik może zapoznać się z ofertą poszczególnych oddziałów, miejscami do nauki i szkoleń, zaproponować zakup książki, uzyskać informacje dotyczące wrzutni, Wi-Fi i książkomatu. Klikając w zakładkę „Zasoby”, czytelnik ma możliwość skorzystania m.in. z katalogu BG UPL, baz danych, zasobów A–Z, norm, e-czasopism, e-książek, ma także dostęp do bibliotek cyfrowych, Wirtualnej Biblioteki Nauki. Strona internetowa zapewnia naszym użytkownikom pełny dostęp do zasobów elektronicznych bez wychodzenia z domu. Oferuje dostęp do katalogu, ponad pięćdziesięciu baz danych, które zawierają artykuły z czasopism naukowych, dostęp do zawartości czasopism naukowych, bazy publikacji pracowników uczelni oraz repozytorium UPL. Dzięki temu użytkownicy mogą zdalnie przeszukiwać zasoby znajdujące się w Bibliotece, rezerwować książki i prolongować wypożyczone publikacje, samodzielnie rezerwować z wyprzedzeniem pomieszczenia do cichej nauki, przeszukiwać zawartość baz danych i e-czasopism. Jest to niezwykle ważne w kontekście zmian społecznych oraz zmieniających się potrzeb czytelników, a także otwartości na osoby ze specjalnymi potrzebami. Strona BG UPL jest również miejscem promowania organizowanych przez jednostkę wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych, np. szkoleń, webinarów, wystaw, uroczystości okolicznościowych, relacjonowania wydarzeń czy informowania o zmianach godzin pracy Biblioteki. Aby usprawnić poruszanie się użytkowników po Bibliotece i jej zasobach, informacje na stronie internetowej są na bieżąco aktualizowane.

Ogromną rolę w komunikacji z użytkownikiem pełnią media społecznościowe. Umożliwiają one szybkie i bezpośrednie przekazywanie bieżących informacji. To skuteczne narzędzie do pozyskiwania opinii i informacji zwrotnej od użytkowników, co pozwala lepiej dostosowywać ofertę do potrzeb lokalnej społeczności. Dzięki nim biblioteka może także budować relacje z odbiorcami oraz pozyskiwać nowych czytelników, zwłaszcza młodszych. Media społecznościowe odgrywają istotną rolę w upowszechnianiu kultury i czytelnictwa. Biblioteka od 2012 r. prowadzi swój profil na Facebooku, a od 2021 r. konto na Instagramie. W tym czasie opublikowano prawie 1000 postów. Działania w tej przestrzeni są systematycznie intensyfikowane. Social media tworzą społeczność sympatyków BG UPL i są doskonałą formą szybkiej komunikacji z użytkownikami. Na profilach Biblioteki zamieszczane są informacje dotyczące bieżącej działalności, tj. o nowościach książkowych, nowych czasopismach, szkoleniach, zasobach elektronicznych, projektach naukowych, a także relacje z wydarzeń takich jak Tydzień Bibliotek czy Lubelski Festiwal Nauki oraz z wystaw organizowanych na terenie Biblioteki. Staramy się utrzymać stały kontakt z obserwatorami poprzez regularne zamieszczanie postów. Profile w mediach społecznościowych zyskały na znaczeniu jako kanały informacyjne zwłaszcza podczas pandemii, kiedy pracownicy mieli możliwość natychmiast informować o zmianach w funkcjonowaniu biblioteki, godzinach otwarcia czy zasadach korzystania z usług w reżimie sanitarnym. Aktywność w mediach społecznościowych zapewnia bibliotece bezpośredni kontakt z użytkownikami, pozwala odpowiadać na pytania i reagować na sugestie, wzmacnia rozpoznawalność biblioteki jako nowoczesnej, otwartej na potrzeby użytkowników instytucji.

W ciągu ostatniego dziesięciolecia jednym z nowych celów Biblioteki było zadbanie o komunikację wizualną. W 2017 r. jednostka zyskała własny logotyp, którego wyróżnikiem jest kolor czerwony z elementami szarego. Choć kolorystyką różni się od ciemnozielonych barw Uniwersytetu Przyrodniczego, to projekt jest ściśle dopasowany do systemu identyfikacji wizualnej naszej uczelni i symbolizuje mnogość zbiorów. Biblioteka dysponuje również bogatym zestawem materiałów informacyjnych, takich jak ulotki, foldery i zakładki, których projekt graficzny został opracowany przez jej pracowników. Są one systematycznie wykorzystywane przy organizacji cyklicznych imprez, np. Lubelskiego Festiwalu Nauki czy Dnia Otwartych Drzwi. To forma rozpowszechniania informacji o Bibliotece wśród młodzieży z województwa lubelskiego, mieszkańców Lublina i okolic. Treść folderów ułatwia użytkownikom poruszanie się po Bibliotece oraz informuje o bieżącej ofercie poszczególnych oddziałów. Zakładki i ulotki zawierają także dane kontaktowe oraz informacje o godzinach funkcjonowania Biblioteki. Zadbanie o komunikację wizualną zwiększyło rozpoznawalność jednostki, poprawiło dostępność informacji, zbudowało spójny wizerunek jednostki oraz ułatwiło użytkownikom poruszanie się zarówno po budynku, jak i cyfrowych zasobach biblioteki.

Pracownik Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie to przede wszystkim osoba z pasją i doświadczeniem, tworząca pozytywny wizerunek swojego miejsca pracy. Dzieli się swoją wiedzą dotyczącą zbiorów i funkcjonowania Biblioteki, uczy wyszukiwać materiały o tematyce interesującej czytelnika. Wspiera w wyszukiwaniu rzetelnych, wiarygodnych informacji naukowych. Bibliotekarze są entuzjastami swojej pracy, która każdego dnia daje im możliwość rozwoju oraz przynosi ogromną satysfakcję. Zawsze otwarci na czytelników oraz interesujące ich zagadnienia, w myśl zasady, że nie ma głupich pytań, zawsze starają się na każde odpowiedzieć lub rozwiązać wątpliwości. Dążą do tego, aby użytkownicy Biblioteki czuli się spokojni, mogli miło spędzić czas w poszukiwaniu tego, czego potrzebują, i uzyskali potrzebne informacje.

Przestrzeń Biblioteki zapewnia studentom swobodę w pracy, planowania różnych przedsięwzięć, nauki, rozmowy i wymiany poglądów. Dziś wiedza to nie tylko „wycytane treści”, ale również efekt pracy zespołowej opartej na burzy mózgów, dyskusjach i wspólnych projektach. Współczesny czytelnik nie jest już tylko mołem książkowym, ale człowiekiem aktywnie zdobywającym wiedzę, wchodzącym w interakcje z innymi osobami. Biblioteki dostosowuje się zatem do nowych potrzeb.

Współczesna biblioteka to nie tylko zasoby wiedzy i świetni bibliotekarze, to miejsce, gdzie użytkownicy mogą organizować sobie czas wolny. Przyjazna atmosfera sprawia, że studenci chętnie spędzają czas w murach biblioteki po to, by móc się zrelaksować. Specyfika obecnych czasów, pośpiech, presja bycia produktywnym są elementami stresującymi, ciągła rywalizacja przyczynia się do poczucia wypalenia edukacyjnego, a nawet stanów depresyjnych u studentów. W takich sytuacjach to właśnie bibliotekarze mogą pomóc identyfikować problemy i dylematy czytelników. Inteligentne oraz empatyczne podejście powoduje, że stają się oni bardziej otwarci na nową wiedzę i doświadczenia, a jednocześnie zaopiekowani emocjonalnie. Cechy takie jak asertywność

i empatia, często nieustępliwość, umiejętność pracy w zespole, a także samodzielność i indywidualność przyczyniają się do bardzo dobrej komunikacji pomiędzy bibliotekarzami i użytkownikami, zwłaszcza tymi bardziej wymagającymi.

Biblioteka Główna UPL oferuje użytkownikom wiele korzyści, które nie ograniczają się do jej materialnych zasobów, ale są związane z kompetentnymi i pełnymi pasji bibliotekarzami. Pracownicy Biblioteki posiadają solidne przygotowanie merytoryczne – ich wiedza z zakresu bibliotekoznawstwa, informacji naukowej, zarządzania i opracowania zasobów bibliotecznych (język haseł przedmiotowych KABA, Klasyfikacja KBK) oraz znajomości systemów informacyjnych (takich jak Koha, system HAN, katalogi online) czyni ich nieocenionym wsparciem zarówno dla studentów, jak i kadry naukowej, a znajomość zagadnień takich jak otwarty dostęp do nauki (open access) czy zarządzanie danymi badawczymi pozwala im pełnić rolę doradców naukowych. Bibliotekarze nieustannie poszerzają swoje kwalifikacje zawodowe. W tym celu uczestniczą w szkoleniach, kursach, warsztatach oraz webinarach organizowanych przez branżowe platformy i instytucje. Korzystają z zasobów edukacyjnych dostępnych m.in. na platformach GoodBooks, Good Culture, Navoica, Clarivate, a także na stronach instytucji, takich jak Centrum Otwartej Nauki, Centrum NUKAT, Biblioteka Narodowa czy Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Tematyka tych szkoleń obejmuje np. obsługę baz danych, zarządzanie danymi badawczymi, nowe technologie w pracy bibliotekarza, wykorzystanie mediów społecznościowych, digitalizację zbiorów, udostępnianie zasobów w otwartym dostępie, prawo autorskie, dobrostan pracowników, obsługę czytelnika o szczególnych potrzebach, równość i tolerancję. Ponadto pracownicy biblioteki biorą udział w konferencjach, sympozjach lub forach organizowanych przez inne biblioteki i instytucje (np. Lubelskie Forum Bibliologów, Informatologów i Bibliotekarzy – organizowane przez Katedrę Informatologii Bibliologii i Edukacji Medialnej, Instytut Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach UMCS w Lublinie oraz Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich Okręg Lublin). Jako że Biblioteka Główna UPL jest otwarta na czytelników obcojęzycznych, jej pracownicy podnoszą swoje kompetencje językowe, uczestnicząc w szkoleniach i kursach organizowanych przez macierzystą uczelnię. Rozwijają także swoje kompetencje cyfrowe poprzez udział w szkoleniach dotyczących zastosowania sztucznej inteligencji w działalności bibliotecznej. Pracownicy Biblioteki tworzą materiały promocyjne, aktywnie zarządzają treściami na stronie internetowej oraz prowadzą działania komunikacyjne w mediach społecznościowych – Facebooku i Instagramie – co dodatkowo wzmacnia widoczność i dostępność w przestrzeni cyfrowej. Bibliotekarze pełnią również rolę animatorów kultury akademickiej. Inicjują i realizują takie wydarzenia, jak wystawy, konkursy, projekty edukacyjne i popularyzatorskie, biorą udział w akcjach promujących czytelnictwo oraz wydarzeniach takich jak Tydzień Bibliotek i Lubelski Festiwal Nauki. Od wielu lat działają w strukturach Akademickiego Koła SBP, tworząc środowisko współpracy i rozwoju zawodowego. Ich aktywność, kreatywność i zaangażowanie są widoczne zarówno w codziennej pracy z użytkownikami, jak i w działaniach wykraczających poza mury Biblioteki.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie to nie tylko miejsce dostępu do wiedzy, ale przede wszystkim przestrzeń integracji, komunikacji i rozwoju wspólnoty akademickiej. Współczesna biblioteka łączy tradycyjne funkcje gromadzenia i udostępniania zbiorów z nowoczesnymi technologiami, troską o komfort użytkowników i otwartością na zmieniające się potrzeby społeczności. Dzięki wszechstronnej ofercie – od specjalistycznych baz danych, bogatego zasobu książek i czasopism w tradycyjnej formie, poprzez strefy relaksu i pomieszczenia do nauki, aż po działania promujące czytelnictwo, równość i kulturę – biblioteka staje się dynamicznym centrum życia uczelni. Biblioteka Główna UPL nieustannie się rozwija, podąża za nowymi trendami i technologiami, pozostając jednocześnie wierna takim wartościom, jak dostępność, pomoc i wspieranie edukacji. Tworzy przestrzeń, w której nauka łączy się z relacjami międzyludzkimi, a wiedza staje się inspiracją do dalszego rozwoju.

*Monika Gierej, Małgorzata Nowak, Adriana Sobczak-Frynas,
Ewa Stępień, Renata Więch*

Zarządzanie wiedzą oraz jej upowszechnianie

Nowa rzeczywistość związana z umiejętnością wykorzystywania wiedzy, przekazywania jej innym w różnych obszarach życia społeczno-gospodarczego, a także pozyskiwanie konkretnych informacji czy podejmowanie innowacyjnych przedsięwzięć wpłynęła na modyfikację podstawowych zadań uczelni wyższych i ośrodków badawczo-rozwojowych. W obliczu zmian technologicznych funkcje uczelni wyższych, a zwłaszcza ich bibliotek, uległy przeobrażeniu. Poza prowadzeniem działalności edukacyjnej i naukowo-badawczej pojawiła się potrzeba współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym w zakresie transferu technologii i wiedzy. Zadanie to dziś znacząco determinuje rozwój uczelni w kierunku uniwersytetu trzeciej generacji dążącego do integracji z gospodarką i szeroko rozumianym otoczeniem¹. Również biblioteki wpisują się w założenia uczelni trzeciej generacji poprzez realizację postawionych zadań oraz podejmowanie współpracy z innymi jednostkami uniwersyteckimi. Współczesne uczelnie wyższe, funkcjonujące w erze cyfrowej transformacji, stoją przed koniecznością efektywnego zarządzania rosnącym dorobkiem naukowym oraz dostosowania swojej infrastruktury do dynamicznych potrzeb środowiska akademickiego.

Uczelniane bazy wiedzy (ang. *institutional knowledge bases*) stanowią odpowiedź na te wyzwania, pełniąc rolę zintegrowanych platform, które gromadzą, przetwarzają i udostępniają informacje o działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej uczelni. Są one kluczowym elementem tzw. systemów CRIS (ang. *current research information systems*), których celem jest nie tylko archiwizacja danych, ale także wsparcie procesów badawczych, promocja osiągnięć naukowych oraz współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Stają się narzędziami kompleksowo dokumentującymi aktywność uczelni, co jest niezbędne zarówno do wewnętrznego audytu, jak i zewnętrznej oceny jakości badań.

Przykładem takiego rozwiązania jest funkcjonujący na naszej uczelni Otwarty Portal Edukacyjny (OPE) wdrożony w ramach projektu „Zintegrowany program rozwoju Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie”. OPE to zaawansowana platforma informatyczna, której celem jest integracja i udostępnianie zasobów naukowych oraz

¹ R. Frączek, *Bazy wiedzy – zintegrowane udostępnianie informacji: na przykładzie wybranych projektów*, [w:] *Kultura książki i informacji: księga jubileuszowa dedykowana Profesor Elżbiecie Gondek*, red. A. Pulikowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2017, s. 431–432, <https://rebus.us.edu.pl/handle/20.500.12128/8543>.

wspieranie procesów edukacyjnych i komunikacyjnych w obrębie uczelni. Składa się z kilku zintegrowanych modułów. Jednym z nich jest OpenUP – Otwarty Portal Wiedzy (System Informacji Naukowej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie) składający się z baz Ludzie UP oraz Publikacje, a także repozytorium instytucjonalnego. Kolejne moduły wdrożeniowe to: Moduł Kariera, Intranet, platforma do e-learningu oraz strona internetowa uczelni. Głównym założeniem platformy OpenUP jest gromadzenie i otwarte udostępnianie zasobów nauki, wiedzy i technologii będących efektem działalności Uniwersytetu. OPE jest więc nie tylko narzędziem technologicznym, ale także strategicznym rozwiązaniem wspierającym rozwój uczelni i nauki w duchu otwartości, współpracy i nowoczesności.

Ogromny przyrost wiedzy naukowej oraz oczekiwania świata nauki w zakresie otwartości nauki (ang. *open science*) przyczyniły się do konieczności uruchomienia na uczelni w 2021 r. repozytorium instytucjonalnego, którego celem jest udostępnianie prac naukowych w modelu open access. Większa widoczność prac naukowych naszych pracowników znacząco wpływa na rozwój dyscyplin, a także przyczynia się do międzynarodowej obecności naszej uczelni ze względu na indeksowanie repozytorium w serwisach zewnętrznych. W repozytorium Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie są gromadzone, przechowywane i udostępniane m.in. materiały naukowe (artykuły, monografie, rozdziały), dane badawcze, materiały konferencyjne, rozprawy doktorskie oraz kolekcje specjalne. Jego celem jest upowszechnienie dorobku naukowego pracowników uczelni oraz promowanie badań naukowych prowadzonych na Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie. Narzędzie to pozwala na przeglądanie i pobieranie plików w różnych formatach, przeszukiwanie danych za pomocą słów kluczowych, indeksów i rozbudowanych zapytań w oknie wyszukiwania. Repozytorium jest indeksowane w serwisach zewnętrznych, przez co zwiększa się jego widoczność oraz interoperacyjność zasobów.

Pracownicy Oddziału Informacji Naukowej skrupulatnie i systematycznie uzupełniają wciąż rozrastającą się bazę Bibliografia Publikacji Pracowników. Jest to zaawansowana baza danych dostępna pod adresem <https://publikacje.up.lublin.pl/bpp/uczelnia/UP/>. Nie tylko dokumentuje ona dorobek naukowy pracowników uczelni od 1993 r., ale także stanowi kluczowe narzędzie w procesach ewaluacyjnych, optymalizacyjnych oraz w alokacji subwencji i przyznawaniu nagród proaktywnościowych. Przez wiele lat była modyfikowana i wzbogacana o nowe funkcjonalności umożliwiające sprawozdawczość dorobku naukowego uczelni do systemów ministerialnych. W bazie gromadzone są informacje o publikacjach, takich jak artykuły naukowe oraz popularnonaukowe, monografie, rozdziały w książkach, czasowo patenty oraz materiały konferencyjne. Dane te są wykorzystywane podczas oceny indywidualnych osiągnięć naukowych pracowników oraz jednostek. Ocena ta jest możliwa dzięki raportom wygenerowanym na podstawie danych w bazie (dostępny jest m.in. raport autora, raport jednostki, raport wydziału czy też odpowiednio raporty slotów). Ponadto baza umożliwia również szybkie zestawienie dorobku potrzebnego do sporządzania raportów ewaluacyjnych. Dane tego rodzaju zestawione są m.in. w raporcie slotów ewaluacja, raporcie slotów uczelnia oraz w raporcie ewaluacja 3N.

Dane o dorobku naukowym w bazie BPP wykorzystywane są również do weryfikacji spełniania kryteriów wymaganych przy awansach akademickich, konkursach uczelnianych czy też konkursach grantowych. Na poziomie uczelni baza pozwala monitorować aktywność naukową poszczególnych wydziałów i instytutów. Baza publikacji BPP ułatwia także identyfikację publikacji punktowanych zgodnie z wykazami czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych oraz komunikatami Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a także na podstawie wskaźników bibliometrycznych, takich jak Impact Factor czy kwartył (Web of Science), co jest kluczowe przy ocenie jakości i wpływu badań naukowych. Baza umożliwia również wykazanie dorobku we współpracy międzynarodowej, co jest istotne w procesach akredytacji i rankingach uczelni. Dane te są wykorzystywane w procesach decyzyjnych dotyczących przyznawania subwencji, nagród proжекciowych oraz w sprawozdaniach związanych z programem „Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza” (IDUB). Rozwój i utrzymanie BPP to efekt ścisłej współpracy bibliotekarzy Oddziału Informacji Naukowej oraz dostawcy narzędzia. Praca nad optymalizacją bazy, wdrażaniem nowych funkcjonalności oraz zapewnieniem jej aktualności umożliwia uczelni skuteczne zarządzanie informacją naukową.

Bibliografia Publikacji Pracowników jest nie tylko rejestrem dorobku naukowego, ale także ważnym narzędziem wspierającym realizację celów strategicznych Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. BPP dostarcza informacji niezbędnych do sporządzania raportów dla ministerstw, agencji finansujących badania oraz do rankingów uczelni. Na podstawie zgromadzonych danych uczelnia przygotowuje zestawienia, które są wykorzystywane przy ewaluacji działalności naukowej, planowaniu strategii rozwoju, a także przy podejmowaniu decyzji kadrowych i finansowych. Bibliotekarze weryfikujący publikacje nie tylko nadają im punkty i określają Impact Factor, ale także dbają o poprawność danych bibliograficznych, przyporządkowanie do właściwych afiliacji, dyscyplin naukowych oraz identyfikatorów (np. DOI, ISSN, ISBN). Dane z BPP są wykorzystywane do przygotowywania raportów jednostkowych, zbiorczych oraz specjalistycznych – np. zestawień dotyczących dorobku na potrzeby konkursów, projektów badawczych czy awansów naukowych. BPP stanowi również ważny element współpracy między biblioteką a pracownikami naukowymi, umożliwiając wspólne budowanie wizerunku naukowego uczelni i zwiększanie widoczności jej osiągnięć w kraju i zagranicą. Dzięki rzetelnym danym publikacyjnym uczelnia może skuteczniej promować swoje sukcesy naukowe, zdobywać finansowanie oraz budować prestiż w środowisku akademickim. BPP wspiera także pracowników w śledzeniu ich własnych osiągnięć, co jest przydatne np. przy przygotowywaniu dorobku do wniosków grantowych czy raportów okresowych. System ten jest więc nie tylko archiwum, ale aktywnym narzędziem wspomagającym rozwój nauki na uczelni. Dzięki zaangażowaniu bibliotekarzy oraz ciągłemu doskonaleniu BPP stanowi fundament doskonałości naukowej i innowacyjności Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

Kolejną, nie mniej ważną, formą zarządzania wiedzą oraz jej upowszechniania są szkolenia prowadzone przez pracowników Oddziału Informacji Naukowej dla studentów i innych adeptów nauki. Pełnią one kluczową rolę w kształceniu użytkowników.

Uczą przede wszystkim efektywnego wyszukiwania informacji w zasobach bibliotecznych i bazach danych. Dzięki nim pracownicy naukowcy, doktoranci i studenci poznają nowoczesne narzędzia do zarządzania bibliografią i cytowaniami. Szkolenia zwiększają umiejętność krytycznej oceny źródeł informacji, ponieważ pokazują, jak z ogromnych zasobów wyselekcjonować dobrą informację naukową oraz jak do niej dotrzeć. Uczestnicy dowiadują się, jak skutecznie korzystać z książek i czasopism drukowanych oraz elektronicznych, repozytoriów oraz innych platform. Programy szkoleń obejmują także zagadnienia związane z prawem autorskim i etyką publikacyjną oraz narzędziami sztucznej inteligencji. Pracownicy naukowcy zyskują wiedzę operacyjną potrzebną do prowadzenia i dokumentowania własnych badań i projektów naukowych. Ważnym elementem szkoleń jest wprowadzenie do idei otwartej nauki (open science) i publikowania w modelu otwartego dostępu. Uczestnicy poznają zasady udostępniania wyników badań w sposób otwarty i zgodny z wymogami grantodawców. Szkolenia obejmują również zarządzanie danymi badawczymi, uczyć planowania, organizowania, przechowywania i udostępniania danych zgodnie z zasadami FAIR (ang. *findable, accessible, interoperable, reusable*). Dzięki warsztatom i konsultacjom użytkownicy szybciej odnajdują potrzebne materiały i lepiej przygotowują się do realizacji projektów badawczych. Szkolenia sprzyjają budowaniu świadomości roli informacji naukowej w procesie kształcenia i prowadzenia badań. Biblioteka Główna UPL, tak jak inne biblioteki akademickie, poprzez te działania wzmacnia swoją pozycję jako centrum wsparcia nauki i otwartej komunikacji naukowej, co przejawia się m.in. w intensywnej współpracy z uczelnią. Systematyczne szkolenia przyczyniają się ponadto do rozwoju kompetencji cyfrowych oraz promowania odpowiedzialnego zarządzania wynikami badań wśród całej społeczności akademickiej.

Biblioteka to instytucja, która od wieków gromadzi wiedzę w każdej postaci. Pierwsze biblioteki zbierały kamienne tablice różnych rozmiarów (Sumerowie), później zwoje (Aleksandria), manuskrypty, a dzięki wynalazkowi Gutenberga książki drukowane. Ciągły postęp technologiczny sprawia, że dziś oprócz książek i innych wydawnictw w formie materialnej wszelką wiedzę biblioteki gromadzą w postaci zasobów elektronicznych. Szczególną ich formą są bazy bibliograficzno-abstraktowe i pełnotekstowe. Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie od lat zapewnia dostęp do baz, starając się, aby były one kompatybilne z profilem uczelni. Pracownicy oddziału informacji czuwają, aby zasoby elektroniczne były systematycznie uzupełniane i modyfikowane. W ciągu ostatnich lat zasoby elektroniczne dostępne w Bibliotece zostały znacząco rozbudowane. Korzystają z nich pracownicy naukowcy i dydaktyczni, studenci, doktoranci, a także osoby spoza uczelni dzięki możliwości logowania się hasłami jednorazowymi dla gości. Zasoby te są nieustannie powiększane i mają coraz większe znaczenie. Jest to ważne, ponieważ są obecne w sieciach międzynarodowych, a to sprawia, że są bardziej interoperacyjne, lepiej widoczne i częściej cytowane. Stąd też osiągnięcia wszystkich publikujących stają się wiedzą powszechną.

W Bibliotece zapewniamy dostęp do baz danych, e-czasopism, e-książek, można też skorzystać z e-norm, repozytoriów czy też innych platform bądź serwisów. Oferujemy wiele narzędzi ułatwiających wyszukiwanie i korzystanie z zasobów, np. Multiwyszukiwarkę czy narzędzia AI zaimplementowane bezpośrednio w niektórych bazach danych. Pracownicy Oddziału Informacji Naukowej także chętnie pomagają w przeszukiwaniu źródeł elektronicznych. Studenci i pracownicy mogą korzystać z dostępnych narzędzi również poza uczelnią poprzez specjalne logowanie systemem HAN, w dogodnym dla siebie czasie i miejscu. Biblioteka abonuje dostęp do baz zarówno polsko-, jak i obcojęzycznych, m.in. CAB, Cambridge University Press, EBSCO, EMIS, IBUK Libra, Knovel, Oxford University Press, Polska Bibliografia Lekarska, Science Direct, Scopus, Springer, Taylor & Francis, Web of Science, Wiley. W 2024 r. została zakupiona baza JoVE, która jest platformą filmów edukacyjnych.

W ostatnich 10 latach zaobserwowaliśmy ogromne zmiany w podejściu do wyszukiwania i korzystania z zasobów Biblioteki. Studenci i pracownicy szukają dostępu online, najlepiej od razu z pełnym tekstem. To symptom naszych czasów – potrzebne materiały mają być dostępne „od ręki”. Rozumiemy, jak ważna jest dziś prawdziwa informacja dostępna natychmiast, dlatego posiadamy odpowiednie zasoby umożliwiające dotarcie do takiej informacji.

Bardzo dużo zmian przyniosła pandemia COVID-19, która zaczęła się w 2020 r. Biblioteka, tak jak cała uczelnia, zaczęła korzystać z aplikacji Microsoft Teams będącej integralną częścią Microsoft Office 365 i oferującej zestaw narzędzi i usług przeznaczonych do pracy zespołowej. Poprzez tę aplikację były prowadzone zajęcia dla studentów, dzięki niej pozostawaliśmy w kontakcie z innymi współpracownikami, prowadziliśmy zajęcia szkoleniowe z zasobów elektronicznych itp. Wykorzystywaliśmy również program Zoom – oprogramowanie do wideokonferencji. Od tego czasu zaczęła się przemiana technologiczna obserwowana wśród rzeszy użytkowników Biblioteki.

Staramy się w miarę możliwości finansowych o jak najszerszy dostęp do różnorodnych źródeł i najnowszych narzędzi elektronicznych, co jest bardzo istotne dla rozwoju nauki. W 2022 r. nastąpił przełom związany z narzędziami sztucznej inteligencji (AI). Wśród użytkowników popularność zyskał ChatGPT, który przeszukuje zasoby internetowe, tworzy teksty, obrazy, prezentacje, muzykę. Coraz więcej platform, dostawców źródeł elektronicznych zaczęło korzystać z algorytmów AI, umożliwiających przeszukiwanie w krótkim czasie tysiące stron i dostarczających konkretne wyniki. Technologie AI oferują szybki dostęp do przetworzonej wiedzy, lecz często bez podawania źródeł, co ogranicza możliwość weryfikacji informacji. W przeciwieństwie do nich bazy bibliograficzne i pełnotekstowe, takie jak Scopus czy Web of Science, zapewniają bogate zasoby recenzowanych publikacji z pełną identyfikacją źródeł i możliwością śledzenia cytowań. Wyniki wyszukiwania w bazach są transparentne, replikowane i oparte na obiektywnych kryteriach, co czyni je bardziej wiarygodnymi w pracy naukowej. AI może wspierać analizę dużych zbiorów danych i tworzenie wstępnych przeglądów, ale nie zastępuje klasycznej kwerendy bibliograficznej. Z tego względu coraz większe znaczenie mają szkolenia dla studentów i naukowców, które

uczą, jak łączyć potencjał AI z rzetelnym wykorzystaniem źródeł naukowych. Umiejętność krytycznej oceny wyników uzyskanych dzięki AI oraz korzystania z baz danych staje się kluczową kompetencją w nowoczesnym warsztacie badawczym. Nowoczesne narzędzia oparte na technologii AI nie mogą być pominięte w pracy biblioteki, a zwłaszcza w pracy Oddziału Informacji Naukowej. Jednak rozwój sztucznej inteligencji wymaga również wdrożenia polityki korzystania z niej na naszej uczelni.

Błyskawiczny rozwój technologii sprawia, że biblioteka naukowa musi na bieżąco śledzić wszelkie nowości w tym obszarze, starać się je wprowadzać i z nich korzystać, ciągle podnosić kompetencje swoich pracowników oraz zapewniać szkolenia użytkownikom, by jak najlepiej pomagać w uzyskiwaniu potrzebnych danych i informacji naukowych najwyższej jakości. Jako pracownicy Oddziału Informacji Naukowej doskonale rozumiemy, że kluczowe dla rozwoju kariery akademickiej są umiejętności efektywnego pozyskiwania, analizowania i zarządzania informacjami naukowymi. Bardzo dużo uwagi poświęcamy organizowaniu i prowadzeniu szkoleń, które mają na celu wykształcenie przede wszystkim u studentów kompetencji niezbędnych do samodzielnego poszukiwania informacji. Efektywne pisanie prac zgodne z aktualną wiedzą to ważna dziś umiejętność, która wymaga wykorzystywania zasobów otwartego dostępu, baz danych, jak również rozumienia zasad publikacji naukowych.

Współcześnie dostęp do wiedzy i informacji jest niemalże nieograniczony. Mnogość źródeł może być przytłaczająca dla użytkowników, dlatego staramy się wprowadzić studentów w interesujące ich zagadnienia, pomagamy zrozumieć, czym są bazy danych i jak skutecznie z nich korzystać oraz, co istotne, jak weryfikować dostępne informacje w dobie wszechobecných postprawd. Zwracamy szczególną uwagę na to, jak ważne jest krytyczne podejście do otrzymanych wyników wyszukiwania, które mają stanowić podstawę tworzonej pracy czy projektu. Przybliżyliśmy studentom zasady tworzenia „skutecznych pytań” (prompt engineering) w korzystaniu z narzędzi AI. Uczymy, jak stosować filtry wyszukiwań oraz analizować wyniki i zarządzać nimi tak, by łatwiej było je wykorzystać w procesie pisania pracy. Staramy się, aby nasze szkolenia przynosiły wymierne korzyści młodym adeptom nauki, dlatego też poza wiedzą teoretyczną dotyczącą informacji naukowej większą część spotkań przeznaczamy na praktyczne wyszukiwanie informacji w dowolnym obszarze wiedzy oraz zachęcamy uczestników do samodzielnego przeszukiwania dostępnych na uczelni baz danych pod kątem ich indywidualnych potrzeb. Analizując różnego typu bazy danych, czy to bibliograficzne, czy pełnotekstowe, wiele uwagi poświęcamy w ostatnich latach zagadnieniu otwartej nauki. Często studenci nie są świadomi istnienia tych baz lub nie wiedzą, jak z nich korzystać w profesjonalny sposób. Naszym celem jest wskazanie im drogi, jak dotrzeć do tych zasobów i jak je stosować w badaniach. Zawsze staramy się podkreślić zalety otwartego dostępu – w tym nie tylko dostępności, ale także transparentności i możliwości szybkiego podjęcia nowych badań opartych na dostępnych już wynikach. Oferujemy wsparcie w pisaniu pracy magisterskiej, licencjackiej czy też tworzeniu projektów. Ponieważ proces ten często wydaje się złożony i przytłaczający, stawiamy na indywidualne podejście i po-

moc na każdym etapie pracy. Stąd też oprócz szkoleń dla grup zorganizowanych zgłaszanych przez pracowników naukowych (promotorów) przeprowadzamy indywidualne szkolenia dla każdej chętnej osoby.

Dzisiejszy świat stawia przed młodymi ludźmi mnóstwo wyzwań, ale daje im też możliwości, zatem muszą oni zoptymalizować czas, który mogą poświęcić na naukę, dlatego też podkreślamy, że zasoby edukacyjne, którymi dysponujemy, są dla nich dostępne również poza murami Biblioteki czy uczelni. System HAN pozwala na identyfikację naszych użytkowników jako członków Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, dzięki temu mogą oni korzystać z zasobów poza siecią uczelnianą na różnego typu urządzeniach mobilnych. W Oddziale Informacji Naukowej staramy się przygotować użytkowników do wyzwań związanych z publikowaniem w czasopiśmie naukowych zarówno w otwartym dostępie, jak i tradycyjnych, uwrażliwiać na przestrzeganie standardów etycznych, takich jak przejrzystość wyników oraz przestrzeganie prawa autorskiego.

Obecnie właściwe zarządzanie danymi badawczymi stało się kluczowym elementem procesu naukowego. Dane stanowią dziś nie tylko produkt badań, ale także ich fundament – wymagający odpowiedniego planowania, organizacji, udostępniania i archiwizacji. Pomysł przeprowadzania szkoleń w tym zakresie zrodził się w odpowiedzi na rosnące potrzeby środowiska akademickiego – zarówno młodych naukowców, jak i doświadczonych badaczy, którzy coraz częściej napotykają wymagania instytucji finansujących badania dotyczące planowania i udostępniania danych. W szczególności programy europejskie, takie jak Horyzont Europa, czy wytyczne Narodowego Centrum Nauki kładą nacisk na przejrzystość i dostępność danych badawczych. Pracownicy Oddziału Informacji Naukowej zaplanowali organizację cyklu szkoleń dla doktorantów oraz pracowników naukowych, koncentrujących się na zagadnieniach związanych z planami zarządzania danymi badawczymi (ang. *data management plans*, DMP) oraz szeroko pojętą polityką zarządzania danymi w nauce. Główne cele tych szkoleń to: zwiększenie świadomości na temat znaczenia zarządzania danymi badawczymi, zaznajomienie uczestników z wymogami instytucji grantowych, rozwijanie praktycznych umiejętności tworzenia planów zarządzania danymi (DMP), przedstawienie narzędzi i platform wspomagających gromadzenie, opis, przechowywanie oraz udostępnianie danych.

Efektom tych działań jest wyraźny wzrost kompetencji w zakresie zarządzania danymi oraz lepsze przygotowanie do aplikowania o fundusze badawcze. Po ukończeniu szkoleń uczestnicy są w stanie samodzielnie przygotować profesjonalny plan zarządzania danymi, a także zrozumieć obowiązki i możliwości wynikające z otwartego udostępniania danych. Dodatkowo pracownicy OIN, doskonale świadomi, że współczesny świat nauki stawia przed badaczami coraz większe wymagania w zakresie zarządzania informacją, widocznością dorobku naukowego oraz korzystania z narzędzi cyfrowych, organizują i przeprowadzają takie szkolenia w formie zarówno szkoleń grupowych, jak i indywidualnych konsultacji. Szkolenia przeznaczone dla

pracowników naukowych pozwalają skutecznie poruszać się w środowisku baz danych, dbać o obecność publikacji w renomowanych źródłach oraz budować swoją tożsamość naukową, np. poprzez system ORCID.

Szkolenia w Oddziale Informacji Naukowej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie mają na celu wykształcenie nie tylko umiejętności praktycznych związanych z pozyskiwaniem i analizowaniem informacji naukowych, ale także umiejętności krytycznego myślenia i etycznego podejścia do badań naukowych. Dzięki nim studenci i pracownicy są lepiej przygotowani do realizacji swoich badań, pisania prac oraz publikowania wyników. Współpraca z Oddziałem Informacji Naukowej może być nieocenionym wsparciem na drodze do rozwoju akademickiego i naukowego nie tylko dla młodych badaczy.

Anna Starek, Dagmara Mischlich, Justyna Wojdyła, Anna Gawryluk

Działania na rzecz otwartej nauki

Otwarta nauka na uczelniach wyższych rozwija się dynamicznie jako odpowiedź na rosnące oczekiwania społeczne wobec przejrzystości i dostępności wyników badań finansowanych ze środków publicznych. Wiodące ośrodki akademickie, takie jak uniwersytety w Holandii, Wielkiej Brytanii czy Niemczech, wprowadziły kompleksowe polityki otwartego dostępu do publikacji i danych badawczych. Uczelnie te promują otwartość poprzez rozwój infrastruktury cyfrowej, szkolenia dla naukowców oraz tworzenie instytucjonalnych repozytoriów. Współpracują także z wydawcami naukowymi w ramach tzw. transformacyjnych umów open access (OA), które ułatwiają publikowanie bez barier finansowych. W wielu krajach wpisano OA w narodowe strategie rozwoju nauki, co dodatkowo wzmacnia jej znaczenie w środowiskach akademickich.

Początki otwartej nauki na uczelniach w Polsce sięgają drugiej dekady XXI w., kiedy to wraz z rozwojem globalnego ruchu Open Access zaczęto zwracać uwagę na potrzebę szerszego udostępniania wyników badań naukowych. Istotnym impulsem były m.in. zalecenia Komisji Europejskiej oraz polityki krajowe promujące otwarty dostęp do publikacji finansowanych ze środków publicznych. W Polsce inicjatywy te znalazły odzwierciedlenie w działaniach Narodowego Centrum Nauki (NCN) i Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, które zaczęły wymagać otwartego udostępniania wyników projektów badawczych. Uczelnie wyższe zaczęły tworzyć repozytoria instytucjonalne, rozwijać polityki otwartego dostępu oraz edukować naukowców w zakresie otwartej nauki.

Zagadnienia związane z otwartą nauką zaczęły nabierać znaczenia na uczelniach wyższych. Obserwując ogólnokrajowe i europejskie inicjatywy, pracownicy Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie włączyli się także w nurt tych działań. Już w 2013 r. nasza uczelnia zareagowała na wspólne stanowisko KRASP i PAN w tej sprawie, a w 2015 r. śledziła kierunki rozwoju Otwartego Dostępu przyjęte przez MNiSW. 23 grudnia 2019 r. na Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie wprowadzono oficjalnie Politykę Otwartego Dostępu. Od tego czasu powołano Koordynatora ds. Otwartego Dostępu, którego zadaniem jest m.in. szkolenie naukowców, zarządzanie programami publikowania otwartego i rozwijanie infrastruktury. Wydawnictwo uczelni wdrożyło model publikowania open access na licencji Creative Commons, co zwiększa dostępność publikacji pracowników uczelni. Jednocześnie

pracownicy Biblioteki Głównej zostali zaangażowani w rozwój repozytorium instytucjonalnego oraz wspieranie badaczy w zakresie zarządzania danymi. Powstał również zespół ds. otwartej nauki, który odpowiada za konsultacje, szkolenia i współpracę z innymi jednostkami. Pracownicy Biblioteki aktywnie uczestniczą w seminariach i są członkami ogólnopolskich sieci kompetencyjnych, takich jak Data Steward PL. Uczelnia widzi w młodych naukowcach potencjał do dalszego rozwoju tej idei. Strategia uczelni zawiera cele dotyczące doskonałości publikacyjnej i umiędzynarodowienia, które są ściśle powiązane z otwartą nauką. Trwają prace nad migracją repozytorium na bardziej funkcjonalny system. Celem jest wieczyste deponowanie publikacji oraz otwieranie jak największej ilości danych badawczych. Otwarta nauka zwiększa widoczność wyników badań i wspiera transparentność oraz współpracę. Dzięki niej uczelnia może lepiej odpowiadać na potrzeby społeczne i naukowe, a także zwiększyć rozpoznawalności w rankingach naukowych, takich jak Times Higher Education. W Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie otwarta nauka przestała być tylko ideą, a stała się realnym strategicznym kierunkiem rozwoju.

Rozwój otwartej nauki na uczelni

Sam Williams powiedział: „Taka otwartość, użyjmy na chwilę tego niestallmanowskiego określenia, jest niecodzienna. Żyjemy przecież w społeczeństwie, które traktuje informację, a zwłaszcza informację osobistą jako towar. Zatem rodzi się pytanie, dlaczego istnieje ktoś, kto chce dzielić się z innymi taką masą informacji, nie żądając nic w zamian”¹. Idea otwartości w nauce wywodzi się z przekonania, że wiedza powinna być dostępna, modyfikowalna i współdzielona przez wszystkich. Jednym z pionierów tego podejścia jest Richard Stallman, który w 1983 r. zainicjował Projekt GNU, dążąc do stworzenia wolnego oprogramowania, które użytkownicy mogą swobodnie używać, analizować, modyfikować i rozpowszechniać. Podobne wartości przyświecają ruchowi otwartej nauki (open science), który promuje transparentność, dostępność i współpracę w procesie badawczym. Zgodnie z rekomendacjami UNESCO z 2021 r. otwarta nauka obejmuje praktyki dzielenia się wynikami badań, zacieśniania współpracy naukowej oraz otwierania procesu tworzenia i przekazywania wiedzy z korzyścią dla społeczeństwa. „Otwarta nauka polega na tworzeniu i udostępnianiu wiedzy naukowej w sposób otwarty i umożliwiający jej wykorzystanie przez wszystkich. Obejmuje rozwijanie współpracy naukowej i dzielenie się informacjami z korzyścią dla nauki i społeczeństwa, wspieranie transparentnych i otwartych procesów wytwarzania i oceniania wiedzy naukowej czy angażowanie w proces naukowy podmiotów spoza społeczności naukowej. W ujęciu UNESCO otwarta nauka stanowi także narzędzie wspierające zrównoważony rozwój społeczny i ekonomiczny oraz likwidowanie nierówności w dostępie do wiedzy”².

¹ S. Williams, *W obronie wolności. Kruczyna hakera na rzecz wolnego oprogramowania*, tłum. K. Masłowski, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2003, s. 7.

² <https://forumakademickie.pl/sprawy-nauki/nowe-rekomendacje-unesco-w-sprawie-otwartej-nauki/>

Otwarta nauka stanowi dziś kluczowy element akademickiej wymiany wiedzy. Zespół bibliotekarzy z Oddziału Informacji Naukowej aktywnie wspiera jej rozwój, m.in. poprzez powołanie nieformalnego zespołu ds. otwartej nauki, działającego w ramach Biblioteki Głównej UPL, którego zadaniem jest promowanie i wdrażanie strategii otwartego dostępu.

Nasza działalność obejmuje wiele aspektów wsparcia dla pracowników naukowych i doktorantów uczelni. Zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego: „Pierwszym krokiem w kierunku określenia zasad otwartego dostępu powinno być przyjęcie przez każdą jednostkę naukową i uczelnię własnej instytucjonalnej polityki otwartego dostępu”³. W Polsce wiele instytucji akademickich wdraża polityki otwartego dostępu, wspierając rozwój otwartej nauki. Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, poprzez działalność swojej Biblioteki Głównej, aktywnie uczestniczy w tym procesie. Jednym z pierwszych oficjalnych działań na rzecz otwartej nauki było utworzenie „Polityki otwartego dostępu do publikacji naukowych i danych badawczych pracowników i doktorantów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie”. Dokument ten określa zasady udostępniania dorobku naukowego pracowników i doktorantów oraz promuje deponowanie publikacji i danych badawczych. Zgodnie z polityką publikacje powinny być udostępniane na wolnych licencjach: „Autorzy zapewniają otwarty dostęp do publikacji poprzez publiczne udostępnienie tak, aby każdy mógł mieć do niej dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym oraz możliwość nieodpłatnego i nieograniczonego technicznie korzystania z niej wraz z udzieleniem wolnej licencji Creative Commons”, natomiast dane badawcze publicznie deponowane wraz z metadanymi: „publiczne udostępnienie danych badawczych wraz z udzieleniem wolnej licencji umożliwiającej każdej osobie korzystanie z danych badawczych w dowolnie wybranym czasie i miejscu bez naruszenia ograniczeń prawnych i technicznych [...]”. Dokument ustanawia również funkcję koordynatora ds. otwartego dostępu, którego zadaniem jest m.in. edukacja, koordynacja działań oraz monitorowanie realizacji polityki na Uniwersytecie.

Jednym z naszych zadań jest informowanie środowiska akademickiego o dostępnych programach publikowania otwartego. Regularnie aktualizujemy stronę internetową Biblioteki, publikując bieżące informacje na podstawie komunikatów Wirtualnej Biblioteki Nauki. Dzięki temu naukowcy mogą śledzić zmiany w zakresie otwartego dostępu oraz korzystać z nowych możliwości publikacyjnych. Poprzez współpracę z uczelnianym Biurem Projektów wspieramy naukowców w opracowywaniu planów zarządzania danymi (ang. *data management plans*, DMP), które stanowią kluczowy element wielu projektów badawczych. Pomagamy w dostosowaniu planów do wymogów agencji finansujących badania oraz dobrych praktyk zarządzania danymi. Realizujemy i koordynujemy proces digitalizacji zasobów Biblioteki, umożliwiając szeroki dostęp do cennych materiałów naukowych i dydaktycznych. Dbamy o jakość i spójność zasobów repozytorium Uniwersytetu Przyrodniczego

³ https://www.gov.pl/web/nauka/otwarty-dostep-do-publicacji-naukowych?utm_source=chatgpt.com

w Lublinie. Redagujemy metadane publikacji oraz zapewniamy ich poprawne indeksowanie, co ułatwia wyszukiwanie i korzystanie z udostępnionych materiałów. Oferujemy kompleksowe wsparcie przy deponowaniu publikacji oraz danych badawczych nie tylko w naszym repozytorium instytucjonalnym, ale również w międzynarodowych i krajowych systemach otwartego dostępu, takich jak Zenodo czy Repozytorium Otwartych Danych (RepOD). Nasi pracownicy służą pomocą w wyborze odpowiedniego repozytorium oraz w procesie prawidłowego udostępnienia danych zgodnie z zasadami FAIR (ang. *findable, accessible, interoperable, reusable*). Organizujemy spotkania informacyjne dla kadry naukowej UP, podczas których omawiamy zagadnienia związane z otwartą nauką. Spotkania te pozwalają naukowcom zdobyć praktyczną wiedzę na temat otwartego dostępu i zarządzania danymi badawczymi.

Jesteśmy aktywnymi uczestnikami Competence Network for Open Science – Data Steward PL (Sieć Kompetencji Otwartej Nauki, SKON) – polskiej grupy roboczej, której zadaniem jest m.in. wspieranie procesu otwierania danych badawczych w różnych dyscyplinach naukowych w Polsce. Członkostwo w grupie pozwala nam na wymianę doświadczeń w zakresie otwartej nauki i zarządzania danymi badawczymi. Dzięki temu mamy dostęp do najnowszych trendów i dobrych praktyk, które staramy się wdrażać na naszej uczelni. W ramach programu „Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza” (IDUB) organizujemy i prowadzimy szkolenia oraz webinaria skierowane do pracowników uczelni. Mają one na celu popularyzację idei otwartości w nauce. Dbamy o aktywną promocję otwartej nauki i działalności naszego zespołu poprzez media społecznościowe Biblioteki Głównej UPL. Informujemy o wydarzeniach, inicjatywach i nowych możliwościach otwartego dostępu. Poprzez uczestnictwo w organizacji takich wydarzeń, jak Festiwal Nauki staramy się dotrzeć do najmłodszych uczniów, popularyzując otwarte zasoby edukacyjne i ideę otwartej nauki. W ramach corocznego międzynarodowego wydarzenia Love Data Week – inicjatywy mającej na celu podkreślenie znaczenia danych badawczych oraz promowanie świadomości na temat zarządzania danymi, ich udostępniania, przechowywania i ponownego wykorzystywania – Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie zaprasza pracowników, doktorantów oraz studentów do udziału w organizowanych konsultacjach i webinarach.

Byliśmy współorganizatorami ósmego seminarium z cyklu „Otwieranie Nauki: Praktyka i Perspektywy”, którego hasłem przewodnim były „Strategie rozwoju otwartej nauki”. Wydarzenie odbyło się w dniach 14–15 listopada 2024 r. w Lublinie i zostało zorganizowane przez Związek Uczelni Lubelskich we współpracy z firmą Elsevier. Zgromadziło przedstawicieli środowiska akademickiego, ekspertów w zakresie otwartej nauki, bibliotekarzy. Seminarium skupiło się na strategiach rozwoju otwartej nauki, uwzględniając zarówno działania rozwojowe, jak i stabilizujące oraz naprawcze. Podczas dwudniowego spotkania uczestnicy mieli okazję wysłuchać wykładów, wziąć udział w panelach dyskusyjnych oraz warsztatach poświęconych różnym aspektom otwartej nauki. Główne zagadnienia poruszane podczas seminarium obejmowały:

1. Strategie zwiększania zaangażowania społeczności akademickiej – w trakcie sesji omówiono skuteczne sposoby popularyzowania zasad otwartej nauki wśród badaczy. Szczególną uwagę poświęcono zarządzaniu danymi badawczymi, ich bezpieczeństwu oraz długoterminowej archiwizacji. Uczestnicy mieli okazję zapoznać się z praktycznymi rozwiązaniami ułatwiającymi wdrażanie otwartej nauki w instytucjach akademickich.

2. Budowanie potencjału w zakresie otwartej nauki – istotnym punktem obrad była rola specjalistów odpowiedzialnych za zarządzanie danymi badawczymi – data stewardów oraz data librarianów. Ekspertki podkreślali rosnącą potrzebę wykształcenia kadry, która mogłaby wspierać naukowców w zakresie udostępniania wyników badań i stosowania zasad FAIR.

3. Strategie rozwoju otwartej nauki w Polsce na tle działań międzynarodowych – uczestnicy analizowali aktualne polityki i procedury wdrażania otwartego dostępu na poziomie zarówno krajowym, jak i globalnym. Omówiono również rolę polskich uczelni w międzynarodowych inicjatywach otwartej nauki oraz wyzwania związane z finansowaniem i implementacją nowych rozwiązań w instytucjach naukowych.

4. Sztuczna inteligencja w otwartej nauce – jednym z nowych tematów poruszonych podczas tegorocznej edycji było wykorzystanie sztucznej inteligencji (AI) do organizacji, analizy i udostępniania danych badawczych. Ekspertki podkreślali potencjał AI w automatyzacji procesów naukowych, w tym recenzowania publikacji i klasyfikowania danych.

W ramach działań na rzecz rozwoju naszych kompetencji w zakresie otwartej nauki aktywnie uczestniczymy w krajowych wydarzeniach, które stanowią platformę wymiany wiedzy i doświadczeń. Konferencja międzynarodowa „ReInforce! Wzmacnianie polityki otwartości w nauce na Uniwersytecie Warszawskim” (24–25 października 2024 r., Warszawa) zorganizowana przez Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie była okazją do dyskusji na temat procesów wspierania otwartej nauki na uczelniach polskich i europejskich. Seminarium „Otwarte dane badawcze – perspektywa polska 25” (14 lutego 2025 r., Poznań) organizowane przez Bibliotekę Uniwersytecką w Poznaniu poświęcone było krajowym rozwiązaniom związanym z otwartymi danymi badawczymi. Szczególną uwagę poświęcono działalności Sieci Kompetencji Otwartej Nauki – Data Steward PL. Udział w tych wydarzeniach pozwala na bieżąco śledzić rozwój otwartej nauki w Polsce, a zdobyta wiedza i kontakty wspierają nasze działania na rzecz promowania otwartości w środowisku akademickim.

Dążenie do otwartości w nauce to nie tylko kwestia technologii, ale przede wszystkim postawa promująca współdzielenie wiedzy i współpracę. Organizując takie wydarzenia, jak Tydzień Otwartej Nauki, Love Data Week i udostępniając zasoby naukowe, Biblioteka przyczynia się do upowszechniania i poszerzania wiedzy o otwartości w nauce. W obliczu globalnych wyzwań i dynamicznych zmian w świecie nauki, promowanie otwartości staje się kluczowe dla postępu i innowacji. Dzięki zaangażowaniu instytucji takich jak Biblioteka Główna UPL idea otwartej nauki zyskuje realny wymiar, przyczyniając się do tworzenia bardziej dostępnej i inkluzywnej przestrzeni akademickiej.

Z perspektywy Zespołu ds. Otwartej Nauki kluczowe wyzwania na najbliższe lata koncentrują się wokół pięciu głównych obszarów działań:

1. Budowanie świadomości i kompetencji w zakresie otwartej nauki. Istotnym zadaniem pozostaje systematyczne podnoszenie świadomości środowiska akademickiego w zakresie zasad otwartego publikowania oraz zarządzania danymi badawczymi. Obejmuje ono prowadzenie szkoleń, konsultacji indywidualnych, rozwijanie materiałów edukacyjnych.

2. Rozwój i utrzymanie nowoczesnej infrastruktury repozytoryjnej. Kluczowe znaczenie ma zapewnienie stabilnego i funkcjonalnego repozytorium instytucjonalnego. Zespół dostrzega potrzebę dalszego rozwijania funkcjonalności repozytorium, integracji z globalnymi systemami wyszukiwania (np. OpenAIRE) oraz zapewnienia użytkownikom odpowiedniego wsparcia technicznego i merytorycznego.

3. Dostosowanie polityki instytucjonalnej do międzynarodowych wytycznych. W obliczu rosnących oczekiwań międzynarodowych instytucji finansujących badania niezbędne jest ciągłe dostosowywanie wewnętrznych przepisów i dokumentów uczelni do aktualnych standardów otwartości. Chodzi tu m.in. o ujednolicenie polityki deponowania publikacji, wskazanie ról i odpowiedzialności w zakresie otwartej nauki oraz stworzenie warunków sprzyjających współpracy między jednostkami uczelni.

4. W celu profesjonalizacji zarządzania danymi badawczymi rekomenduje się formalne ustanowienie wyspecjalizowanych ról wspierających naukowców na każdym etapie pracy z danymi: data librarian lub data steward – pracowników wspierających konkretne jednostki badawcze w zakresie zgodności z instytucjonalną polityką zarządzania danymi. Ich zadaniem jest doradztwo przy tworzeniu planów zarządzania danymi (DMP).

5. Uregulowanie kwestii deponowania prac doktorskich. Jednym z najważniejszych, a zarazem wymagających wyzwań jest przygotowanie zarządzenia dotyczącego obligatoryjnego deponowania rozpraw doktorskich w instytucjonalnym repozytorium Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Taki krok zwiększyłby dostępność wyników badań realizowanych na uczelni.

Repozytorium Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie

Repozytorium naukowe to cyfrowa platforma umożliwiająca archiwizację, udostępnianie i długoterminowe przechowywanie publikacji naukowych, danych badawczych oraz innych wyników działalności akademickiej. Jego podstawową funkcją jest wspieranie polityki otwartego dostępu, zgodnie z którą wyniki badań finansowanych ze środków publicznych powinny być powszechnie dostępne. Geneza repozytoriów sięga początku XXI w., kiedy to zaczęto dostrzegać ograniczenia tradycyjnego modelu publikowania naukowego opartego na subskrypcjach i płatnych dostępach. Rosnące koszty dostępu do literatury naukowej, a także potrzeba szybkiego i szerokiego rozpowszechniania wyników badań przyczyniły się do rozwoju ruchu otwartego do-

stępu (ang. *open access*), który postulował bezpłatne udostępnianie publikacji naukowych w Internecie. Repozytoria nabrały szczególnego znaczenia po ogłoszeniu deklaracji budapeszteńskiej i berlińskiej, które wyznaczyły kierunek dla globalnej zmiany w komunikacji naukowej.

Wyróżnia się kilka podstawowych typów repozytoriów. Repozytoria instytucjonalne tworzone są przez jednostki naukowe (np. uniwersytety) w celu prezentacji dorobku własnych pracowników. Repozytoria ogólnodostępne, takie jak Zenodo, są otwarte dla naukowców z różnych instytucji i dziedzin, oferując szerszy zakres tematyczny oraz różne zasoby cyfrowe. Repozytoria ogólnodostępne bywają szerzej indeksowane niż te instytucjonalne. Do repozytoriów wielod dziedzinowych należy Repozytorium Otwartych Publikacji Naukowych zarządzane przez Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego. Wśród ogólnodostępnych wyróżniamy również repozytoria dziedzinowe skupione wokół określonych dyscyplin, np. Repozytorium Danych Społecznych RDS – dziedzinowe repozytorium służące do otwartego udostępniania ilościowych oraz jakościowych danych społecznych. Repozytoria stanowią odpowiedź na rosnące znaczenie tzw. FAIR data, czyli danych łatwo znajdowanych, dostępnych, interpretacyjnych i możliwych do ponownego użycia. Repozytoria wpisują się w tzw. zieloną drogę otwartego dostępu, w której autor samodzielnie deponuje swoją pracę, ale mogą również współistnieć z modelem złotym, w którym publikacja jest natychmiast dostępna w czasopiśmie otwartym. Jak wskazano w „Praktycznym przewodniku dla badaczy”, repozytoria – niezależnie od rodzaju – zapewniają nie tylko otwarty dostęp, ale także bezpieczeństwo cyfrowe, trwałość publikacji oraz ich większą widoczność w wyszukiwarkach naukowych, co przekłada się na cytowalność i wpływ społeczny.

W Polsce rozwój repozytoriów jest silnie wspierany przez instytucje finansujące badania i wpisany w strategię otwartej nauki promowaną przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Repozytorium instytucjonalne Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie to efekt wieloletniej pracy i zaangażowania zespołu ludzi, którzy z pasją i determinacją tworzyli narzędzie i procedury wspierające otwarty dostęp do wiedzy. Jego początki sięgają dążeń do lepszego zarządzania dorobkiem naukowym uczelni oraz zapewnienia łatwego dostępu do wyników badań naukowych dla środowiska akademickiego i społeczeństwa. Dzięki wysiłkom bibliotekarzy oraz przedstawicielom firmy informatycznej powstało nasze repozytorium, które nie tylko służy archiwizacji, ale także promocji osiągnięć naukowych naszej uczelni. Choć narzędzie zostało dostarczone przez firmę zewnętrzną, jego stworzenie i wdrożenie było możliwe dzięki ciężkiej pracy pracowników Biblioteki, którzy aktywnie uczestniczyli w jego rozwoju i implementacji. Repozytorium to nie tylko nowoczesna platforma cyfrowa – to także ludzie, którzy dbają o jego rozwój, jakość i dostępność zgromadzonych zasobów. Pracownicy Biblioteki oraz osoby deponujące materiały odgrywają kluczową rolę w jego funkcjonowaniu, zapewniając, że repozytorium pozostaje

dynamicznym i rozwijającym się narzędziem, dostosowanym do potrzeb społeczności akademickiej. Dzięki staraniom zespołu pracowników repozytorium zostało włączone do prestiżowych baz indeksujących repozytoria:

- serwisu re3data, który rejestruje repozytoria danych badawczych,
- rejestru OpenDOAR indeksującego otwarte repozytoria publikacji i danych badawczych,
- bazy FAIRsharing.org wspierającej wdrażanie standardów metadanych i otwartości danych badawczych zgodnie z zasadami FAIR.

Nad organizacją i jakością danych badawczych zdeponowanych w repozytorium czuwają redaktorzy, którzy zarządzają metadanymi zgodnie ze standardem MARC21. Dane te są początkowo zapisywane w tym specjalistycznym formacie bibliotecznym, a następnie konwertowane do prostszego i bardziej uniwersalnego formatu Dublin Core, co ułatwia ich wyszukiwanie oraz udostępnianie w Internecie.

Repozytorium oferuje użytkownikom szereg funkcjonalności, które ułatwiają zarówno publikowanie, jak i odnajdywanie materiałów. Zaawansowana funkcja wyszukiwania umożliwia sprawne przeglądanie zasobów według różnych kryteriów, takich jak autor, tytuł, temat, słowa kluczowe czy typ dokumentu. W jednym rekordzie można zamieścić dowolną liczbę plików, przy czym pojedynczy nie może przekraczać 1,5 GB, a łączna wielkość wszystkich nie powinna przekroczyć 10 GB.

Dzięki naszej codziennej pracy repozytorium gromadzi różnorodne materiały naukowe, w tym monografie, artykuły naukowe, dane badawcze. Naszym zadaniem jest także promowanie instytucjonalnego repozytorium wśród społeczności akademickiej, aby zachęcić naukowców do deponowania swoich materiałów dydaktycznych, konferencyjnych oraz rozpraw doktorskich.

Czuwamy nad procesem digitalizacji, dbając o to, aby każda zdeponowana praca była odpowiednio opisana, a w konsekwencji łatwo dostępna. W ramach działalności repozytorium prowadzone są także projekty obejmujące digitalizację, skanowanie dokumentów tekstowych i graficznych, wzbogacanych o odpowiednie metadane oraz długoterminowe przechowywanie i możliwość udostępniania w otwartym dostępie lub czasowego ograniczenia w korzystaniu z zasobu. Jedną z inicjatyw była digitalizacja archiwalnych czasopism Wydawnictwa Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, która obejmowała weryfikację jakości skanów, wprowadzanie metadanych, tworzenie rekordów oraz dodawanie materiałów do repozytorium, aby finalnie stworzyć specjalną kolekcję tematyczną.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie pielęgnuje pamięć o wybitnych postaciach związanych z uczelnią, organizując wystawy w mieszczącej się w jej siedzibie Izbie Pamięci. W ramach tych wydarzeń redaktorzy repozytorium tworzą specjalne kolekcje poświęcone uhonorowanym osobistościom. Dzięki temu dorobek naukowy, publikacyjny oraz działalność społeczna wyróżniających się naukowców stają się szerzej dostępne dla społeczności akademickiej i wszystkich zainteresowanych. Przy okazji wystawy poświęconej prof. dr. hab. Marianowi Wesołowskiemu utworzono w repozytorium pierwszą kolekcję specjalną zawierającą wybrane osiągnięcia publikacyjne byłego rektora. Wystawie pt. „Prof. dr hab. Ewald Sasimowski

(1923–2012) – zootechnik, hipolog” towarzyszyła kolekcja specjalna w naszym repozytorium, upamiętniająca dorobek naukowy profesora. To niezwykle źródło wiedzy jest na stałe otwarte dla wszystkich zainteresowanych. Ponadto w ramach projektu digitalizacji czasopism Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie stworzono kolekcję specjalną publikacji prof. dr. hab. Bohdana Dobrzańskiego. Dzięki zgromadzonym i przekazanym na wystawę oraz do digitalizacji unikalnym pamiątkom przez prof. dr. hab. Krzysztofa Szkucika powstał zbiór z okazji wystawy: „Jubileusz 80-lecia Wydziału Medycyny Weterynaryjnej. Historia i teraźniejszość”.

Systematycznie staramy się propagować korzyści deponowania prac w repozytorium Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, które zapewnia:

- szeroki dostęp do wyników badań – umożliwiamy globalny dostęp do prac naukowych,
- zachowanie dorobku naukowego – zapewniamy długoterminowe przechowywanie i ochronę prac,
- wzrost widoczności i cytowalności – zdeponowane prace mogą być częściej cytowane i szerzej dostępne, publikacje w otwartym repozytorium mogą docierać do szerokiego grona odbiorców,
- ułatwienie współpracy naukowej – umożliwiamy szybki i łatwy dostęp do wyników badań i materiałów dydaktycznych,
- wspieranie otwartego dostępu – jest to dla nas priorytetem, promujemy ideę swobodnego dostępu do wiedzy, zapewniając jednocześnie zgodność z wymogami otwartej nauki oraz wymaganiami instytucji finansujących badania,
- uzyskanie trwałego identyfikatora – każda praca otrzymuje unikalny identyfikator Handle,
- możliwość ustanowienia embarga – autorzy mogą określić, kiedy ich prace zostaną upublicznione, uwzględniamy ograniczenie czasowe nałożone przez wydawcę publikacji naukowej, przez wyznaczony okres publikacja nie jest udostępniana,
- archiwizacja unikalnych materiałów – umożliwiamy prezentację prac, które wcześniej nie były opublikowane, np. preprintów, rozpraw doktorskich czy materiałów konferencyjnych.

Zespół repozytorium dba o to, aby prawa autorskie były w pełni i zawsze respektowane. Deponujący mogą wybrać jedną z licencji Creative Commons lub udostępnić pracę bez licencji, zastrzegając sobie wszystkie prawa. W takim przypadku użytkownicy repozytorium mogą korzystać z utworu tylko w ramach dozwolonego użytku.

W trosce o zgodność z obowiązującymi regulacjami zespół aktualizuje wiedzę w zakresie praw autorskich, aby nadążać za dynamicznymi zmianami w tym obszarze, związanymi również z wpływem rozwoju sztucznej inteligencji na kwestie ochrony praw własności intelektualnej. Zespół repozytorium regularnie monitoruje polityki wydawnicze czasopism w modelu zamkniętym, gdzie dostęp do treści mają tylko subskrybenci lub instytucje z wykupionymi licencjami. Gdy minie okres embarga i wydawcy pozwalają na udostępnienie publikacji w modelu open access, zachęcamy autorów do umieszczenia ich prac na licencji Creative Commons w naszym repozytorium.

Pracownicy Uniwersytetu mogą deponować obiekty w sposób pośredni – na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przez autora utworu. Procedura ta wymaga dopełnienia formalności, takich jak podpisanie umowy licencyjnej, złożenie oświadczenia deponenta oraz potwierdzenia zapoznania się z regulaminem repozytorium. Konieczna jest również osobista wizyta w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

Zespół repozytorium kontynuuje rozwój platformy. Dbamy o jakość, dostępność i promocję zasobów, aby repozytorium stało się nie tylko archiwum dorobku naukowego, ale także przestrzenią inspirującą do dalszych badań i współpracy naukowej. Prowadzimy konsultacje z zakresu: deponowania publikacji i danych badawczych w repozytorium Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie i innych repozytoriach (RepOD, Zenodo), ścieżek deponowania, prawa autorskiego i otwartych licencji, możliwości stosowania embarga i innych form ograniczenia dostępu do deponowanych materiałów czy analizy aktualnych trendów w ruchu open access. Redaktorzy repozytorium Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie wchodzi w skład zespołu ds. otwartej nauki, który odpowiada m.in. za administrowanie kolekcjami instytucjonalnymi naszej uczelni w repozytoriach RepOD i Zenodo.

Wraz z dynamicznym rozwojem nauki i technologii istotne staje się nie tylko dokumentowanie bieżących osiągnięć badawczych, lecz także zachowanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa akademickiego. Repozytorium instytucjonalne pełni kluczową rolę w archiwizacji i digitalizacji wartościowych zasobów naukowych i historycznych, gwarantując ich ochronę oraz szeroką dostępność dla przyszłych pokoleń badaczy. Naszym priorytetem pozostaje też rozszerzenie kolekcji materiałów dydaktycznych i naukowych o takie zbiory, jak niezdigitalizowane skrypty akademickie, pomoce dydaktyczne wzbogacające zasoby edukacyjne oraz zbiory ćwiczeń i studia przypadków wspierające proces dydaktyczny. Planujemy również archiwizację rozpraw doktorskich, aby zapewnić im długoterminową ochronę i większą powszechność wśród kolejnych generacji naukowców.

Dane badawcze w UP w Lublinie

W Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie podejmowane są działania związane z właściwym zarządzaniem danymi badawczymi, stąd realizowanych jest szereg aktywności mających na celu wprowadzenie jak najlepszego organizowania pracy z danymi naukowymi. Przykładem tego jest obowiązująca w uczelni „Polityka otwartego dostępu do publikacji naukowych i danych badawczych pracowników i doktorantów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie” wprowadzona w grudniu 2019 r. Należy nadmienić, że otwarte dane badawcze obok otwartej komunikacji naukowej i otwartego dostępu do publikacji stanowią jedną z części składowych otwartej nauki według Komisji Europejskiej.

Zgodnie z wytycznymi dane badawcze określane jako „dokumenty w formie cyfrowej, inne niż publikacje naukowe, które są gromadzone lub opracowywane w ramach działalności badawczo-naukowej i są wykorzystywane jako dowody w procesie badawczym bądź też są powszechnie akceptowane w środowisku naukowym jako konieczne do weryfikacji poprawności ustaleń i wyników badań”⁴ zostają włączone w zakres informacji sektora publicznego. W skład danych badawczych wytworzonych podczas prowadzenia badań naukowych wchodzi zarówno dane surowe, czyli zebrane lub uzyskane, lecz nieprzetworzone, jak i dane opracowane, czyli zmodyfikowane, przerobione i odpowiednio przygotowane do dalszego wykorzystania. Natomiast otwarte dane badawcze to takie, które pozostają ogólnodostępne do swobodnego wykorzystania przez każdego zainteresowanego, mogące być dowolnie przetwarzane i udostępniane innym w granicach obowiązującego prawa. W Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie realizowane są wskazania dotyczące otwierania danych badawczych zawarte m.in. w zaleceniach programu Horyzont Europa i polityce Narodowego Centrum Nauki w sprawie zarządzania danymi naukowymi w projektach.

Dzięki temu pracownicy afiliujący do tej jednostki mają przestrzeń wirtualną, w której mogą deponować, czyli umieszczać swój dorobek naukowy, taki jak dane badawcze oraz innego rodzaju zasoby, np. publikacje lub materiały dydaktyczne. Ponadto Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie posiada własne kolekcje w innych repozytoriach, a mianowicie w Repozytorium Otwartych Danych Badawczych (RepOD) oraz w repozytorium ogólnego przeznaczenia Zenodo. W ten sposób pracownicy Uniwersytetu mogą skorzystać również z możliwości przechowywania swoich danych naukowych w lokalizacjach zewnętrznych.

W celu jak najbardziej optymalnego opracowania danych badawczych i przygotowania ich do ponownego użycia w repozytorium Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie będącego częścią Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Głównej wdrażane są zasady FAIR odnoszące się do standardów przechowywania i udostępniania danych naukowych. Stanowią one podstawę wskazującą, jak przetwarzać wytworzony bądź zgromadzony materiał badawczy, aby mógł być w przyszłości wykorzystany w określonych warunkach zarówno przez ludzi, jak i przez maszyny. Spełnienie wskazanych zaleceń pomoże zoptymalizować potencjalne posłużenie się nimi po raz kolejny. Dane powinny być możliwe do znalezienia (ang. *findable*), opatrzone metadanymi oraz trwałymi identyfikatorami, swobodnie dostępne dla każdego (ang. *accessible*), interoperacyjne (ang. *interoperable*), czyli dawać możliwość wymiany i łączenia z innymi zbiorami danych, a także przystosowane do ponownego użycia (ang. *reusable*). Instytucjonalne repozytorium UP w Lublinie spełnia te zasady poprzez dołączanie do zbiorów danych należycie opracowanej dokumentacji, stosowanie odpowiednich formatów plików, właściwie skonstruowane metadane, wprowadzenie ogólnego dostępu do danych, nadawanie trwałego identyfikatora Handle do każdego zbioru danych oraz wykorzystywanie licencji Creative Commons.

⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1024 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie otwartych danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego.

Bardzo ważnym zagadnieniem ściśle związanym z danymi badawczymi są plany zarządzania danymi (ang. *data management plans*). Są to dokumenty wskazujące, jak dane naukowe mają być organizowane w trakcie trwania projektu badawczego oraz po jego zakończeniu. Warto podkreślić, że są one elastyczne i w czasie realizowania przedsięwzięć naukowych mogą być modyfikowane. Plany zarządzania danymi są istotnym elementem uwzględnianym i ocenianym w programach finansowania badań naukowych. Bibliotekarze z Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Głównej prowadzą ustawiczne konsultacje oraz cyklicznie organizują szkolenia dla pracowników naukowych i doktorantów z zakresu prawidłowego tworzenia takich planów, aby wnioski grantowe przez nich składane były jak najlepiej przygotowane i ocenione. Szczególną uwagę poświęca się takim zagadnieniom, jak pochodzenie i pozyskanie danych, formaty oraz typy plików, objętość danych, metodologia, metadane i dokumentacja, zasady krótko- i długoterminowego przechowywania danych, reguły dostępu i korzystania z danych, aspekty etyczne, prawa autorskiego i własności intelektualnej oraz danych niejawnych w procesie zarządzania danymi, a także potrzebne do tego zasoby.

Szereg działań podejmowanych w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie dotyczących właściwego zarządzania danymi badawczymi ma na celu zarówno podniesienie poziomu świadomości w tym aspekcie, jak i wyposażenie zainteresowanych osób w wiedzę teoretyczną oraz umiejętności praktyczne służące jak najefektywniejszej pracy z wszelkiego rodzaju danymi naukowymi. Dzięki zaangażowaniu pracowników Oddziału Informacji Naukowej BG UPL realizowana jest szeroko rozumiana działalność na rzecz środowiska akademickiego odnosząca się do poszerzania wiedzy i podnoszenia kompetencji kadry naukowo-badawczej, zwłaszcza w zakresie otwartej nauki, oraz wspierania jej rozwoju zawodowego.

Ewa Kustra, Paweł Opiłowski, Paulina Studzińska-Jaksim, Anna Starek

Funkcjonowanie Biblioteki w czasie pandemii COVID-19

Dzień 11 marca 2020 r. zapamiętamy dokładnie, gdyż zmienił funkcjonowanie wszystkich bibliotek i instytucji kultury w Polsce. Rządowy zespół zarządzania kryzysowego nakazał ich czasowe zamknięcie od 12 marca, by zatrzymać szerzenie się koronawirusa SARS-CoV-2. 12 marca 2020 r. ukazało się rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dotyczące zawieszenia zajęć dydaktycznych na wszystkich uczelniach oraz odwołania wszystkich zaplanowanych spotkań i szkoleń. Po wprowadzeniu lockdownu pojawiło się pytanie: „Jak mamy teraz pracować?”. Ta sytuacja była szczególnie trudna dla oddziałów biblioteki, które pracowały w bezpośrednim kontakcie z czytelnikiem, a odtąd nie mogły realizować swoich stacjonarnych usług. Ograniczono dostęp do pomieszczeń, infrastruktury i zbiorów. W tak niekorzystnych warunkach priorytetem stało się opracowanie nowych procedur funkcjonowania zgodnych z rygiem sanitarnym. Bibliotekarze mieli maksymalnie ograniczyć kontakty wewnętrzne w pracy i zachować zalecany dystans społeczny (dwa metry). Codziennością stało się noszenie maseczek ochronnych, używanie jednorazowych rękawiczek czy ciągłe dezynfekowanie powierzchni, które były wspólnie użytkowane. Zostały zakupione ochronne przesłony z pleksiglasu i umieszczone w punktach kontaktu użytkownika z bibliotekarzem (na ladach bibliotecznych). Przy wejściach do pomieszczeń bibliotecznych zostały ustawione dozowniki z płynem dezynfekującym do rąk dla użytkowników Biblioteki.

W tym czasie udostępniono w naszej uczelni platformę Microsoft Teams, za pomocą której można było kontaktować się z wieloma osobami równocześnie, udostępniać pliki czy uczestniczyć wspólnie w różnego rodzaju szkoleniach. To narzędzie pozwoliło na organizowanie zebrań i płynną wymianę informacji dyrekcji z koordynatorami i bibliotekarzami w czasie lockdownu. Ważną sprawą stało się zorganizowanie pracy w taki sposób, aby nie utracić kontaktu z czytelnikami. W tej specyficznej sytuacji większość działań przeniosła się do sieci internetowej. Mimo że budynek Biblioteki był zamknięty, a większość pracowników wykonywała pracę zdalnie, bibliotekarze z każdego oddziału pełnili jednoosobowe dyżury stacjonarne. Odpowiadali na telefony oraz e-maile od naszych czytelników, prolongowali książki, włączali zwroty z wrzutni, uczestniczyli w szkoleniach i webinarium online. Kontaktowali się z użytkownikami przez platformę MS Teams oraz telefonicznie w sprawach zakładania kont, systemu HAN, zakupów książek i prenumeraty czasopism. Staraliśmy się

otoczyć troską i opieką wszystkich, którzy potrzebowali informacji związanych z wypożyczeniami i zwrotami materiałów bibliotecznych, rozwiązywaliśmy problemy czytelników oraz informowaliśmy o braku opłat za przetrzymane egzemplarze. W czasie lockdownu nie realizowaliśmy wypożyczeń, ale zwroty były przyjmowane za pośrednictwem wrzutni książek, która mieści się poza budynkiem Biblioteki. Przypominaliśmy, że studenci i pracownicy Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie mają zdalny dostęp do kolekcji książek i czasopism elektronicznych, subskrybowanych przez nasz Uniwersytet i dostępnych na stronach Biblioteki Głównej w zakładce „Zasoby”. Zamieszczaliśmy również na bieżąco wszelkie informacje dotyczące funkcjonowania Biblioteki na stronie głównej BG UP oraz w bibliotecznych mediach społecznościowych (Facebook, Instagram).

Praca zdalna w każdym z oddziałów Biblioteki wyglądała trochę inaczej. Oddział Udostępniania i Przechowywania Księgozbioru zajmował się melioracją kont czytelników oraz naprawą uszkodzonych podręczników. W Oddziale Wolnego Dostępu do Zbiorów w ramach pracy zdalnej opracowywano przedmiotowo dokumenty pochodzące z retrokonwersji. Przeprowadzano meliorację haseł przedmiotowych języka haseł przedmiotowych w systemach KABA i OPAC. Uzupełniano archiwalne rekordy w Bazie Publikacji Pracowników UPL. Oddział Informacji Naukowej uczestniczył w licznych szkoleniach online oraz kursach, w tym językowych e-learningowych. Z czasem narzędzie MS Teams zostało dodatkowo wykorzystane do prowadzenia szkoleń z metodyki korzystania ze źródeł informacji naukowej dla studentów. W celach szkoleniowych wykorzystywano również aplikację Zoom – oprogramowanie do wideokonferencji. Raporty publikacji i innego rodzaju wykazy dla pracowników naukowych były wysyłane pocztą elektroniczną. Oddział Gromadzenia, Opracowania i Automatyzacji zajmował się opracowywaniem zbiorów oraz trzymał pieczę nad systemem bibliotecznym. Podczas lockdownu oraz całego okresu pandemii bardzo dużą pomocą stały się rekomendacje Biblioteki Narodowej (BN) dotyczące funkcjonowania bibliotek w tym czasie. Stworzone na podstawie przepisów prawnych bardzo pomogły bibliotekarzom w obostrzeniach, zrozumieniu przepisów prawnych, a także wskazywały możliwości działania. Komunikaty i rekomendacje BN stanowiły wsparcie w codziennej pracy i rozwiewały obawy bibliotekarzy. 23 marca 2020 r. BN sformułowała zasady bezpieczeństwa epidemicznego w bibliotekach. Zgodnie z wiedzą na temat utrzymywania się koronawirusa na różnych powierzchniach BN zwróciła uwagę na to, w jaki sposób należy traktować książki wypożyczone z bibliotek, zwracane przez czytelników, a następnie odbierane przez bibliotekarzy i wypożyczane ponownie innym osobom. W celu zapewnienia bezpieczeństwa bibliotekarzom odbierającym zwracane publikacje i kolejnym czytelnikom BN zarekomendowała zastosowanie kwarantanny książek jako środka przeciw ewentualnemu przeniesieniu koronawirusa. Na początku było to 10–14 dni, a potem 4 dni. Pod koniec kwietnia 2020 r. premier i minister zdrowia ogłosili stopniowe znoszenie ograniczeń związanych z epidemią COVID-19. Od 4 maja 2020 r. biblioteki mogły być otwarte, decyzja miała należeć do dyrektorów bibliotek po konsultacji z sanepidem oraz

wcześniejszym odpowiednim przygotowaniu pomieszczeń do bezpiecznego funkcjonowania w czasie epidemii. Po spełnieniu wymaganych procedur działalność Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie została wznowiona 11 maja 2020 r. Zgodnie z rekomendacją BN dla czytelników została udostępniona jedynie Wypożyczalnia. Oddział Wolnego Dostępu do Zbiorów oraz Informatorium nadal były niedostępne w trybie stacjonarnym. Biblioteka wyłączyła z użytkowania również katalogi kartkowe oraz wszystkie stacjonarne stanowiska komputerowe. Nie okazało się to problemem, ponieważ czytelnicy zamawiali potrzebną im literaturę z komputerów domowych lub telefonów komórkowych, a do budynku przychodzili tylko po odbiór swoich zamówień.

Najistotniejsze stało się dopasowanie usług do nowej rzeczywistości. Zwiększyliśmy limit wypożyczonych książek do 10 jednorazowo z jednej lokalizacji. Wydłużyliśmy czas na ich odbiór do 5 dni roboczych (zamiast 3). Nie pobieraliśmy też opłat za przetrzymane egzemplarze. Mając na uwadze bezpieczne i dogodne wypożyczanie materiałów bibliotecznych, zaczęliśmy myśleć o zakupie książkomatu. Wszelkiego rodzaju ograniczenia sprawiły, że wizyty czytelników w bibliotece ograniczyły się do niezbędnego minimum. Większość spraw była realizowana drogą e-mailową i telefoniczną. W tej sytuacji oddziały udostępniania musiały inaczej zaplanować pracę. Oddział Udostępniania i Przechowywania Księgozbioru porządkował księgozbiór, cały czas sprawdzano poprawność ustawienia sygnatur na półkach magazynowych, ustalano błędy i braki. Wszystkie egzemplarze podręczników były bardzo dokładnie oczyszczane z przedmiotów pozostawionych przez czytelników. Najczęściej były to rewersy biblioteczne, zakładki, stare kolokwia, ściągawki, prywatne zdjęcia itp. (z tych „znalezisk” rok później powstał projekt na Tydzień Bibliotek pt. „Znaleziska z książek”). Ponadto był to czas, kiedy mogliśmy bardziej zadbać o kondycję podręczników i naprawiliśmy wiele zniszczonych i uszkodzonych egzemplarzy. Przeprowadziliśmy także selekcję zaczytanych i zdezaktualizowanych podręczników. W Oddziale Wolnego Dostępu do Zbiorów również nastąpiły duże zmiany. Czytelnia z wolnym dostępem była całkowicie zamknięta dla czytelników aż do października 2020 r. i w tamtym czasie stała się zamkniętym „magazynem najnowszej literatury”. Aby ułatwić dostęp do znajdujących się w niej dokumentów, uruchomiono opcję ich zamawiania przez katalog BG UPL do Wypożyczalni. Taka możliwość została zachowana do dziś, dzięki czemu czytelnicy nie muszą osobiście przychodzić do Czytelni w celu wypożyczenia książek. Natomiast udostępnianie w tym czasie artykułów z czasopism w wersji drukowanej polegało na zamawianiu skanu danego artykułu przez Wypożyczalnię Międzybiblioteczną. Ponadto, wychodząc naprzeciw potrzebom naszych użytkowników, przeprowadzono akcję uwalniania książek dostępnych wcześniej tylko na miejscu w Czytelni.

Dużym wyzwaniem dla bibliotekarzy stał się powrót studentów na uczelnie w październiku 2020 r. Zadawaliśmy sobie pytanie o bezpieczeństwo nasze i czytelników. Wraz z powrotem stacjonarnym studentów Czytelnia była stopniowo otwierana

z zachowaniem rygoru sanitarnego. Mimo że studentów było mniej niż zwykle, to poczuliśmy zadowolenie i namiastkę normalności, gdy znowu mogliśmy stacjonarnie obsługiwać użytkowników Biblioteki. Nasza radość z powrotu studentów na uczelnię nie trwała długo, gdyż pod koniec października gwałtownie wzrosła liczba zachorowań na COVID-19. Rząd Polski ogłosił ponowne zamknięcie placówek edukacyjnych i przejście na zdalne nauczanie. W dniach 7–29 listopada 2020 r. Biblioteka została zamknięta dla użytkowników. W tym czasie zakończyliśmy również najbardziej intensywne prace związane z wdrożeniem systemu Koha. Katalog BG UPL został wyłączony (w dniach 6–16 listopada) i nie było możliwości korzystania z jego zasobów.

Pod koniec listopada 2020 r. Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie została otwarta ponownie dla czytelników już z nowym systemem Koha. Instrukcja korzystania z nowego interfejsu katalogu została umieszczona na stronie głównej Biblioteki, a czytelnicy szybko opanowali nowe zasady wyszukiwania i zamawiania materiałów bibliotecznych. Każda sugestia zwrotna była brana pod uwagę przy poprawianiu i doskonaleniu usług bibliotecznych w nowym systemie. Funkcjonowanie BG UPL w 2021 r. nadal było realizowane w obostrzeniach i reżimie sanitarnym oraz dostosowywaniu się do Rozporządzeń Rady Ministrów. Oficjalne odwołanie stanu epidemii nastąpiło 16 maja 2022 r. Wtedy też wróciliśmy do trybu pracy sprzed epidemii, jednak niektóre rozwiązania pozostały z nami jako bardziej wygodne, nowoczesne i funkcjonalne.

W latach 2020 i 2021 odnotowaliśmy duży spadek liczby wypożyczeń zbiorów drukowanych oraz odwiedzin w Bibliotece. Cykliczne duże wydarzenia, takie jak Ogólnopolski Tydzień Bibliotek oraz Lubelski Festiwal Nauki, podczas których zawsze gościliśmy wielu uczestników, nie odbyły się stacjonarnie. Chociaż sytuacja na świecie nas zaskoczyła, okazało się, że pracownicy Biblioteki całkiem dobrze radzą sobie mimo wprowadzonych ograniczeń i lockdownu. Poza tym wiele koniecznych w tym czasie rozwiązań funkcjonowało już wcześniej. Nie mieliśmy problemu z zapisywaniem nowych czytelników do biblioteki, ponieważ od kilku lat dane o studentach były pobierane z systemu uczelnianego BazuS i wprowadzane do systemu bibliotecznego. Biblioteka miała dostęp elektroniczny do wielu książek, norm i czasopism. Źródła elektroniczne w tym czasie były chętnie i często wykorzystywane. Pomocnym narzędziem, które umożliwiało zwrot książek bez kontaktu z bibliotekarzem była wrzutnia działająca od 2012 r. Dzięki temu, że zakup nowego systemu bibliotecznego Koha zbiegł się w czasie z okresem pandemii, bibliotekarze mieli możliwość zdalnej obsługi różnych modułów, co było wówczas niezwykle ważne. Nowy system dawał użytkownikom możliwość wirtualnego przeglądania tytułów książek na półkach w Czyteln. Czas pandemii i wprowadzonych obostrzeń wyeliminował możliwość spotkań w formie stacjonarnej, ale narzędzia, takie jak Microsoft Teams czy Zoom, dały możliwość prowadzenia szkoleń czy uczestniczenia w nich zdalnie. Ten model organizowania wydarzeń, spotkań i szkoleń w formie online jest dziś codziennością, bez której już nie wyobrażamy sobie pracy. Jedną z bardziej oczekiwanych

zmian było zakupienie książkomatu – samoobsługowego urządzenia umożliwiającego odbiór oraz zwrot książek. W tym samym czasie został kupiony i udostępniony terminal do płatności bezgotówkowych za przetrzymanie egzemplarzy. Zakupiono także kabiny akustyczne pokryte nanopowłoką antywirusową i antybakteryjną. Ponieważ możliwość zamawiania książek z Czytelni przez katalog cieszyła się dużą popularnością, postanowiono wprowadzić tę usługę na stałe. Po okresie pandemii wielu użytkowników, którzy byli z nami w stałym kontakcie, doceniło możliwość korzystania stacjonarnego z usług i pomieszczeń bibliotecznych. Statystyki pokazały, że liczba odwiedzin w Bibliotece Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie wzrosła dwukrotnie. Mimo zamieszania związanego z pandemią COVID-19, niestabilności i niepewności jutra nasi bibliotekarze potrafili dostosować się do oczekiwań i wymagań użytkowników, a wszystkie prace związane z funkcjonowaniem biblioteki były realizowane na bieżąco.

*Adriana Sobczak-Frynas, Agnieszka Szymczak,
Dagmara Mischlich, Monika Żuraw*

Współpraca bibliotek w ramach wypożyczalni międzybibliotecznych – problemy i wyzwania

Wypożyczalnia międzybiblioteczna Biblioteki Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, która została zainicjowana w 1956 r., funkcjonuje nieprzerwanie do dnia dzisiejszego pomimo napotykanych trudności. Wpisana obecnie w strukturę Oddziału Udostępniania i Przechowywania Księgozbioru realizuje zadania związane z wymianą publikacji naukowych, przyczyniając się do zasilania zasobów wiedzy korzystających z jej usług użytkowników. Dzięki swojej działalności ma sposobność prezentacji swoich zbiorów, a jej aktywność nie pozostaje bez znaczenia dla budowania pozytywnego wizerunku instytucji. Współpraca oparta na wymianie usług przy jednoczesnym zachowaniu autonomii podmiotów kooperujących to szeroka działalność. Wypożyczalnia międzybiblioteczna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie na prośbę użytkownika pozyskuje do celów badawczych i dydaktycznych materiały naukowe z bibliotek zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Udostępnia także własne zbiory bibliotekom zewnętrznym zainteresowanych jej zasobami. Dostęp do literatury naukowej w postaci książek i artykułów, zapewniany przez wypożyczalnię międzybiblioteczną, odgrywa znaczącą rolę w procesie poszerzania wiedzy pracowników naukowych, a tym samym w rozwoju ich dorobku naukowego. Wypożyczalnia międzybiblioteczna wspiera proces edukacyjny studentów, umożliwiając pozyskiwanie nieobecných w zasobach biblioteki macierzystej rzadkich lub specjalistycznych źródeł.

Korzystanie z wypożyczalni międzybibliotecznej wymaga współpracy pomiędzy dwiema stronami: użytkownikiem uprawnionym do korzystania z usług biblioteki (doktorantem, studentem lub pracownikiem uczelni), który składa zamówienie w bibliotece macierzystej, bibliotekarzem odpowiedzialnym za jego przekazanie do realizacji do bibliotek krajowych lub zagranicznych oraz biblioteką, która realizuje to zamówienie. Wszyscy w tym procesie budują relację, co jest niewątpliwą wartością, ale nade wszystko rozbudowują potencjał pozyskiwania i wymieniania wiedzy. Cele statutowe i sposoby funkcjonowania wypożyczalni międzybibliotecznych krajowych są w większości przypadków identyczne lub zbliżone do siebie. Każda instytucja udostępniająca zbiory w ramach udostępniania w relacjach międzybibliotecznych precyzuje zasady korzystania w stosownych regulaminach.

Te ramy funkcjonowania wypożyczalni międzybibliotecznych zmieniały się na przestrzeni lat, poszerzając działania w zależności od rozwoju spektrum usług bibliotecznych. Przed wprowadzeniem nowoczesnych technologii informatycznych praca bibliotek opierała się na tradycyjnych metodach. Poczta tradycyjna służyła jako główne źródło dostarczania książek oraz zamawianych powielanych na ksero

prac badawczych. Obecnie realizacje zamówień odbywają się najczęściej na drodze wymiany korespondencji za pomocą poczty elektronicznej. Większość współczesnych systemów bibliotecznych daje także możliwość wymiany dokumentów naukowych za pośrednictwem modułu wypożyczalni międzybibliotecznej. W latach 90. XX w. rozpoczął się proces komputeryzacji bibliotek, który znacząco wpłynął na usprawnienie i uproszczenie procesów związanych z wypożyczeniami międzybibliotecznymi, a także poszerzył zakres usług dostępnych dla użytkowników. Liczba zleceń wpływających do wypożyczalni międzybibliotecznej Biblioteki Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie zmieniała się na przestrzeni lat, zależnie od posiadanych przez nią zasobów elektronicznych i postępu technologicznego. Wraz z pojawieniem się w XXI w. baz elektronicznych oferujących dostęp do pełnotekstowych artykułów liczba składanych zamówień zaczęła istotnie spadać, co otworzyło dyskusję w kręgach bibliotekarzy na temat kondycji wypożyczalni międzybibliotecznych. Coroczne statystyki Głównego Urzędu Statystycznego nie pozostawiają wątpliwości, że obecnie problem spadku zamówień materiałów dotyczy wszystkich bibliotek akademickich w Polsce. Mimo że wypożyczenia międzybiblioteczne wciąż funkcjonują i odgrywają ważną rolę zwłaszcza w zakresie dostępu do rzadkich lub fizycznych zasobów potrzeba natychmiastowego dostępu do źródeł naukowych spycha na boczny tor ich działalność. Wypożyczalni międzybibliotecznej coraz trudniej jest konkurować z zasobami cyfrowymi i dostęпами online do pełnych tekstów. Środkiem zaradczym rozwiązującym częściowo te problemy są działania, mające na celu zwiększanie świadomości na temat dostępności tej usługi. Materiały informacyjne oraz szkolenia z zakresu informacji naukowej dla studentów omawiają działalność wypożyczalni międzybibliotecznej. Wciąż poszukiwane są rozwiązania technologiczne usprawniające tempo realizacji zamówień. Środowiska bibliotekarzy w czasie organizowanych konferencji i webinarów poszukują rozwiązań na zażegnanie tego kryzysu, który jest chyba początkiem zmiany myślenia o nowoczesnych usługach bibliotecznych.

Współpraca to proces, w ramach którego przynajmniej dwie osoby podejmują skoordynowane działania w celu osiągnięcia wspólnego celu lub rozwiązania określonego problemu. Jej podłożem może być życie codzienne (współdziałanie) oraz sfera zawodowa (współpraca). Termin „współpraca” często zestawiany jest z terminem „integracja”, który można zdefiniować jako łączenie poszczególnych elementów w jedność. Współczesne biblioteki coraz wyraźniej dostrzegają, jak ważnym elementem ich działania jest budowanie wielowymiarowej współpracy z otoczeniem, tym bliższym branżowym oraz dalszym pozornie całkiem różnym.

Bartłomiej Boćkowski

Wirtualna Karta Biblioteczna – inicjatywa bibliotek akademickich Lublina

 2022 r. z inicjatywy pięciu lubelskich uczelni – Politechniki Lubelskiej, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytetu Przyrodniczego, Uniwersytetu Medycznego oraz Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II – powstał Związek Uczelni Lubelskich. Chociaż uczelnie te współpracowały ze sobą przed powołaniem związku w ramach zespołów badawczych i dydaktycznych, to formalizacja tej współpracy otworzyła nowe perspektywy oraz wyznaczyła nowe cele i zadania. Jak informuje strona internetowa związku: „Projekt ma na celu wzmocnienie potencjału badawczego naszego regionu poprzez realizację wspólnych projektów, wykorzystanie aparatury, którą dysponują lubelskie uczelnie, a także wzmocnienie potencjału dydaktycznego. Ta innowacyjna inicjatywa integruje środowisko akademickie Lublina i zacieśnia współpracę w zakresie kształcenia, dydaktyki, nauki i badań, współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym, a także kultury i sportu”¹, oraz dalej: „Związek Uczelni Lubelskich to: optymalizacja działań; nieograniczony potencjał; efekt synergii”².

Ostateczny kształt, jaki przyjął związek, jest wynikiem wspólnego namysłu i współpracy rektorów uczelni lubelskich: prof. dr. hab. Krzysztofa Kowalczyka, rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, prof. dr. hab. inż. Zbigniewa Patery, rektora Politechniki Lubelskiej, prof. dr. hab. n. med. Wojciecha Załuski, rektora Uniwersytetu Medycznego w Lublinie oraz ks. prof. dr. hab. Mirosława Kalinowskiego, rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Związek został oficjalnie usankcjonowany w uchwałach senatów uczelni oraz po zarejestrowaniu go w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

W ramach Związku Uczelni Lubelskich powstały liczne projekty, takie jak Akademicki Budżet Partycypacyjny, EduBus – Mobilny Demonstrator Nauki, Inauguracja Roku Akademickiego, Interprojekt, Lublinalia, LublinUp!, Staż za Miedzą, Sympozjum „Dla Polski”, Wademekum patentowania. Jednym z najważniejszych przedsięwzięć, szczególnie dla środowiska lubelskich bibliotekarzy akademickich, stał się projekt Wirtualnej Karty Bibliotecznej (WKB): „Wirtualna Karta Biblioteczna Związku Uczelni Lubelskich umożliwia dostęp do drukowanych zasobów bibliotek głównych naszych uczelni. Dzięki niej studenci, doktoranci i pracownicy Politechniki Lubel-

¹ <https://4zul.pl/o-nas>

² Tamże.

skiej, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, Uniwersytetu Medycznego w Lublinie oraz Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II mogą, po spełnieniu warunków formalnych, na zasadach wzajemności, korzystać z zasobów drukowanych naszych bibliotek”³.

Prace nad projektem WKB trwały ponad rok, zanim ostatecznie sformułowano cele tego przedsięwzięcia oraz ustalono zasady współpracy między bibliotekami. W procesie tym uczestniczyli dyrektorzy bibliotek, bibliotekarze systemowi oraz koordynator przedsięwzięcia, mgr Dariusz Gawęł, pracownik Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Podczas spotkań roboczych omawiano projekt regulaminu, porozumienia oraz zagadnienia związane z RODO. W dalszych pracach poruszane były m.in. kwestie dotyczące nazwy projektu, kategorii użytkownika, formy rozliczenia (karta obiegowa), rodzajów zbiorów, które będą udostępniane w ramach usługi WKB oraz rozstrzygnięto kwestię identyfikacji użytkowników w systemie. Cennym źródłem wiedzy i inspiracji, pomocnej w pracach nad lubelskim projektem, były konsultacje z warszawskim środowiskiem bibliotekarzy akademickich. Zainspirowani doświadczeniem systemu wypożyczeń BiblioWawa, który funkcjonuje w Warszawie od 2017 r., bibliotekarze lubelskich uczelni podjęli decyzję o adaptacji tego modelu do lokalnych warunków.

„System Wypożyczeń Warszawskich (BiblioWawa) to wspólny projekt bibliotek warszawskich uczelni wyższych oferujący możliwość wypożyczania zbiorów tychże bibliotek na zasadzie wzajemności”⁴. Biorąc pod uwagę różnice organizacyjne oraz specyfikę pracy poszczególnych bibliotek uniwersyteckich, opracowano projekt, który, choć zbliżony koncepcyjnie do projektu warszawskiego, nie stanowi jego bezpośredniego odpowiednika. Jednym z ważniejszych wyzwań było utworzenie aplikacji, która obsługiwałaby system wypożyczeń WKB. Stworzenie API powierzono mgr. Łukaszowi Litwiniukowi z Ośrodka Analiz Bibliometrycznych Centrum Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Lubelskiej. Ostatecznie po konsultacjach ze środowiskiem bibliotekarzy zatwierdzona została aplikacja, która umożliwi sporządzanie rejestru użytkowników uprawnionych do korzystania z WKB i powiadamiania o obiegówkach. Po zakończeniu prac nad aplikacją opracowano pełny zestaw dokumentów, w tym regulamin projektu, umowy o współadministrowaniu danymi oraz ogólne klauzule informacyjne. Zasady korzystania z WKB zostały szczegółowo opisane w regulaminie. Wirtualna Karta Biblioteczna umożliwia studentom, doktorantom, pracownikom uczelni nieodpłatne korzystanie z zasobów drukowanych bibliotek: Politechniki Lubelskiej, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

Procedura korzystania ze zbiorów wygląda następująco:

1. Użytkownik zgłasza chęć uczestniczenia w projekcie Wirtualnej Karty Bibliotecznej w macierzystej bibliotece głównej.

³ <https://4zul.pl/wirtualna-karta-biblioteczna/#kontakt>

⁴ <https://www.bibliowawa.bg.pw.edu.pl>

2. Użytkownik akceptuje regulamin projektu i zostaje wpisany do internetowej bazy danych WKB.

3. Użytkownik zgłasza się do dowolnej biblioteki głównej, której zbiorami jest zainteresowany.

4. Bibliotekarz dokonuje weryfikacji uprawnień we wspólnej bazie danych i zakłada indywidualne konto biblioteczne na swojej uczelni, skąd można wypożyczać pozycje zgodnie z regulaminem danej biblioteki głównej.

Informacji na temat Wirtualnej Karty Bibliotecznej udzielają pracownicy bibliotek głównych uczelni należących do ZUL. Informacje na temat Wirtualnej Karty Bibliotecznej można także uzyskać na stronie internetowej: www.4zul.pl. 14 września 2023 r. przeprowadzono szkolenia dla pracowników bibliotek pięciu uczelni biorących udział w projekcie, w czasie którego zaprezentowano działanie systemu z możliwością przetestowania nowego narzędzia. 16 października w Centrum Innowacji i Zaawansowanych Technologii Politechniki Lubelskiej odbyła się konferencja poświęcona projektowi. Uczestniczyli w niej rektor UMCS prof. Radosław Dobrowolski, rektor Politechniki Lubelskiej prof. Zbigniew Pater, rektor Uniwersytetu Medycznego prof. Wojciech Załuska, prorektor Uniwersytetu Przyrodniczego prof. Bartosz Sołowiej oraz prorektor KUL dr hab. Beata Zarzycka, prof. uczelni. Obecna była także kanclerz UMCS Grażyna Elżbieta Fiok. Bibliotekę Główną Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie reprezentowała dr inż. Paulina Studzińska-Jaksim.

Współpraca między uczelniami ma kluczowe znaczenie dla wdrażania nowoczesnych technologii. Uczelnie, dzieląc się doświadczeniami i zasobami, stworzyły system, który ułatwia dostęp do zasobów bibliotecznych i podnosi jakość obsługi studentów oraz pracowników naukowych. Tego typu partnerstwo wspomaga rozwój naukowy i technologiczny, a także sprzyja współpracy środowiska akademickiego. Choć podstawową cechą współpracy między instytucjami jest wzajemna zależność oraz dążenie do wspólnych celów, uczelnie, realizując te zadania, zachowały swoje autonomię. Każda z nich nadal podejmuje decyzje w zgodzie z własną misją, statutem oraz interesami, co pozwala im zachować odrębność i niezależność.

Bartłomiej Boćkowski

Zjazd Założycielski Stowarzyszenia Bibliotek Szkół Wyższych – Łódź 2024

29 listopada 2024 r. odbyło się spotkanie, podczas którego powołano do życia Stowarzyszenie Bibliotek Szkół Wyższych. Gospodarzem Zjazdu Założycielskiego była Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego. W strefie coworkingowej znajdującej się na parterze budynku biblioteki zebrali się zaproszeni dyrektorzy bibliotek szkół wyższych z różnych regionów Polski, aby wspólnie z organizatorami wydarzenia dokonać aktu powołania stowarzyszenia.

„Ja nie mam nic, ty nie masz nic, on nie ma nic [...] To razem właśnie mamy tyle, w sam raz tyle, żeby założyć wielką fabrykę. Cóż stracimy?” (W.S. Reymont „Ziemia obiecana”). Cytat z dzieła Stanisława Władysława Reymonta przytoczony przez organizatorów¹ stał się mottem przyświecającym powstaniu stowarzyszenia. Sentencja ta posiada wymiar uniwersalny, wyraża przekonanie, że poprzez współpracę i zbiorowy wysiłek możliwe jest osiągnięcie celu, który byłby poza zasięgiem jednostki. Zjazd założycielski rozpoczął się krótkim powitaniem wszystkich zgromadzonych przez mgr. Tomasza Piestrzyńskiego, kustosza dyplomowanego, dyrektora Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego, który był gospodarzem spotkania i głosem wspierającym od strony formalnej. Całość obrad prowadziła osoba reprezentująca jednocześnie grupę pomysłodawczą – dr Małgorzata Dąbrowicz, dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Skutecznie i sukcesywnie realizowała kolejne punkty agendy, ostatecznie doprowadzając do utworzenia stowarzyszenia. W pierwszej części omówiono szczegóły organizacyjne obrad oraz sprawy formalne związane z zebraniem założycielskim. Poruszono także kwestie dotyczące działań prawnych, które muszą zostać podjęte po utworzeniu Stowarzyszenia. Przeprowadzono dyskusję środowiskową na temat struktury Stowarzyszenia oraz perspektyw jego rozwoju. Przedstawiono krótki rys historyczny rodzącej się idei oraz omówiono prace nad statutem.

Cele Stowarzyszenia

Podczas rozmów w trakcie spotkania została wypowiedziana potrzeba utworzenia organizacji odmiennej od Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (SBP), która integrowałaby bibliotekarzy szkół wyższych i reprezentowałaby ich interesy. Jak podkreślano w dyskusjach, działalność SBP jest ukierunkowana na inny typ bibliotek niż akademickie. Entuzjastyczną opinię na ten temat wyraziła dr hab. Jolanta Talbierska,

¹ https://www.ebib.pl/wp-content/uploads/2024/11/Stowarzyszenie_Zaproszenie.pdf

p.o. dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie: „Będzie to pierwsza organizacja formalna, Stowarzyszenie, które będzie reprezentantem instytucjonalnym, a nie personalnym, tak jak w przypadku Konferencji Dyrektorów”.

Jednak argumentów przemawiających za powstaniem tego nowego organizmu było znacznie więcej. Szczegółowe cele i formy działalności Stowarzyszenia zostały ujęte w Statucie Stowarzyszenia Bibliotek Szkół Wyższych w rozdziale II „Cele i formy działania”. W zaproszeniu na zjazd założycielski, umieszczonym na stronie serwisu Elektronicznej Biblioteki (EBIB), można przeczytać: „Dotychczasowe rozmowy w środowisku bibliotekarzy pozwoliły wyznaczyć główne cele Stowarzyszenia: 1) reprezentowanie interesów pracowników i bibliotek szkół wyższych; 2) podnoszenie jakości funkcjonowania bibliotek szkół wyższych; 3) inicjowanie działań związanych z rozwojem zawodowym, podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości zawodowej pracowników bibliotek szkół wyższych; 4) umacnianie i rozwój pozytywnego wizerunku pracowników i bibliotek szkół wyższych; 5) integracja środowiska bibliotek szkół wyższych”². W dalszej kolejności zostały wymienione zagadnienia związane z realizacją wyartykułowanych celów: „rzecznictwo i prowadzenie działalności opiniotwórczej; edukacja i podnoszenie kwalifikacji pracowników; standaryzacja kwestii związanych z kształceniem i zawodem bibliotekarza; organizowanie i obejmowanie patronatem wydarzeń i szkoleń związanych z rozwojem zawodu bibliotekarza szkoły wyższej; popularyzacja i upowszechnianie dobrych praktyk w obszarze różnorodnej”³.

Na podstawie określonych celów można stwierdzić, że utworzenie Stowarzyszenia ma za zadanie integrację środowiska bibliotekarzy akademickich, wspieranie ich szeroko pojętego rozwoju zawodowego oraz reprezentowanie i ochronę ich interesów.

Geneza Stowarzyszenia

Idea Stowarzyszenia, choć ostatecznie została sformalizowana podczas zjazdu 29 listopada, miała swoją historię i jest efektem kilkuletniej pracy przedstawicieli środowiska bibliotekarzy akademickich z Łodzi, Poznania oraz Krakowa. W trakcie prezentacji dr Małgorzaty Dąbrowicz dowiedzieliśmy się, że idea ta zrodziła się podczas przygotowań do Kongresu Bibliotek Szkół Wyższych, który odbył się 14 czerwca 2019 r. w Łodzi. W trakcie jego trwania miała miejsce ożywiona dyskusja na temat możliwości utworzenia formalnej organizacji zrzeszającej przedstawicieli bibliotek wyższych uczelni. Efektem tych rozmów były wstępne deklaracje uczestników, którzy wyrazili zainteresowanie powstaniem Stowarzyszenia, dostrzegając potrzebę lepszej współpracy i wymiany doświadczeń w obrębie tej szczególnej grupy bibliotek. W odpowiedzi na te inicjatywy w 2019 r. przeprowadzono ankiety mające na celu ocenę chęci zaangażowania się w tworzenie stowarzyszenia. Wyniki tych badań wykazały na szerokie poparcie i gotowość do dalszych działań. Na ich podstawie za-

² Tamże.

³ Tamże.

planowano zorganizowanie zjazdu założycielskiego na maj 2020 r. w Poznaniu. Jednakże z powodu wybuchu pandemii COVID-19 spotkanie zostało odwołane, a plany utworzenia Stowarzyszenia zostały wstrzymane.

15 listopada 2024 r. w Ciężeniu odbyło się spotkanie międzykongresowe, które miało kluczowe znaczenie w procesie tworzenia Stowarzyszenia. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele bibliotek z różnych miast, w tym z Łodzi, Poznania i Krakowa, a także członkowie Stowarzyszenia EBIB, co pozwoliło na poszerzenie kręgu zainteresowanych oraz wymianę doświadczeń między różnymi ośrodkami akademickimi. Podczas tego spotkania podjęto zdecydowane kroki w kierunku powołania stowarzyszenia. Rozpoczęto prace nad przygotowaniem statutu organizacji, który miałby stanowić fundament jej działalności. Przeprowadzono również wstępne rozmowy na temat zaproszeń, które miały trafić do osób kluczowych dla dalszego rozwoju inicjatywy. Wyznaczona została data zjazdu założycielskiego, podczas którego Stowarzyszenie miało zostać formalnie powołane.

Grupę inicjatywną tworzyli: mgr inż. Witold Kozakiewicz – Centrum Informacyjno-Biblioteczne Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, dr inż. Adam Lenic – Biblioteka Politechniki Łódzkiej, mgr Tomasz Piestrzyński – Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego, dr Małgorzata Dąbrowicz – Biblioteka Uniwersytetu w Poznaniu, mgr Małgorzata Furgał – Biblioteka Politechniki Poznańskiej, mgr Magdalena Kotlarek-Naskręt – Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, mgr Małgorzata Rychlik – Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, mgr Dorota Wojewoda – Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, mgr Marek Górski – Biblioteka Politechniki Krakowskiej, dr hab. Remigiusz Sapa, prof. UJ – Biblioteka Jagiellońska, dr Stanisław Skórka – Biblioteka Główna Akademii Górniczo-Hutniczej, dr Leszek Szafranski – Biblioteka Jagiellońska, mgr Sebastian Wojnowski – Biblioteka Główna Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Statut Stowarzyszenia

Statut Stowarzyszenia to akt prawny, który precyzyjnie określa zasady jego działalności, organizację oraz sposób funkcjonowania. Dokument ten zawiera m.in. cel, dla którego stowarzyszenie zostało powołane, strukturę wewnętrzną, procedury podejmowania decyzji, prawa i obowiązki członków, a także zasady gospodarowania majątkiem. Statut stanowi podstawę prawną, która zapewnia zgodność działalności stowarzyszenia z obowiązującymi przepisami oraz umożliwia jego sprawne działanie.

Projekt statutu Stowarzyszenia, opracowany przez grupę inicjatywną, został po raz pierwszy opublikowany 15 listopada 2024 r. Pierwotna wersja dokumentu ulegała zmianom, aby przyjąć finalną formę podczas zjazdu założycielskiego. Najwięcej czasu poświęcono na opracowanie projektu statutu, szczegółowo analizując poszczególne rozdziały. Warto wspomnieć o niektórych dyskutowanych zagadnieniach, takich jak struktura zarządu i komisji rewizyjnej, a także warunki przyjmowania członków Stowarzyszenia. Jedną ze spraw poddanych pod głosowanie była nazwa Stowarzyszenia. Grupa inicjatywna zaproponowała dwa warianty: Stowarzyszenie Bibliotek Szkół

Wyższych oraz Stowarzyszenie Bibliotek Uczelnianych. Ostatecznie w wyniku głosowania zatwierdzona została wersja pierwsza. Zdecydowano również, że siedzibą stowarzyszenia będzie Poznań z adresem Biblioteki Uniwersytetu w Poznaniu, ul. Ratajczaka 38/40.

Zebranie założycielskie

Zebranie założycielskie było kluczowym i ostatnim etapem w formowaniu się Stowarzyszenia Bibliotek Szkół Wyższych, wówczas formalnie je powołano, przyjęto statut, wybrano organy struktury. Uchwała nr 1/2024 o powołaniu stowarzyszenia niejako otwierała zebranie, natomiast uchwała nr 2/2024 dotyczyła przyjęcia gotowego statutu. Uchwały nr 3/2024 oraz nr 4/2024 dotyczyły powołania zarządu i komisji rewizyjnej. W zebraniu założycielskim mogły uczestniczyć wyłącznie osoby, które zgłosiły wolę udziału oraz spełniły wymagane kryteria formalne. W zebraniu uczestniczyło 41 członków założycieli reprezentujących 30 uczelni z całej Polski.

W wyborach do organów stowarzyszenia powołano 7-osobowy zarząd oraz 3-osobową komisję rewizyjną. Za przeprowadzenie głosowania, liczenie głosów oraz zapewnienie prawidłowości procesu wyborczego była odpowiedzialna komisja skrutacyjna. Osoby uczestniczące w zebraniu założycielskim miały prawo zgłaszać kandydatów na członków zarządu i komisji rewizyjnej. Po ustaleniu listy kandydatów wydano karty do głosowania. Członkowie zarządu oraz komisji rewizyjnej zostali wybrani większością głosów.

W wyniku wyborów w Zarządzie Stowarzyszenia Bibliotek Szkół Wyższych znaleźli się: Małgorzata Dąbrowicz – prezes, Stanisław Skórka – wiceprezes, Katarzyna Weinper – wiceprezes, Agnieszka Wolańska – sekretarz, Dorota Wojewoda – skarbnik, Adam Lenic – członek, Leszek Szafrąński – członek. W skład komisji rewizyjnej weszli: Witold Kozakiewicz – przewodniczący, Magdalena Kotlarek-Naskręt – zastępca, Sebastian Wojnowski – sekretarz.

Zjazd założycielski Stowarzyszenia Bibliotek Szkół Wyższych zakończył się pełnym sukcesem, stanowiąc solidny fundament dla dalszej integracji i współpracy środowiska bibliotekarzy akademickich. Po przeprowadzeniu wyborów do organów statutowych i formalnym zamknięciu zebrania kolejnym etapem było przygotowanie wymaganej dokumentacji oraz złożenie wniosku o rejestrację stowarzyszenia w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS). Zarząd Stowarzyszenia spotka się w celu ustalenia szczegółowych działań, w tym otwarcia rachunku bankowego, organizacji księgowości oraz ustalenia wysokości składek członkowskich. Ponadto zostaną przygotowane deklaracje członkowskie. Na tej podstawie opracowany zostanie szczegółowy plan działania, który będzie uwzględniał realizację celów statutowych stowarzyszenia. Następnie odbędzie się walne zgromadzenie członków, które podejmie kluczowe decyzje dotyczące organizacji i przyszłego funkcjonowania stowarzyszenia.

Bartłomiej Boćkowski

Strategia funkcjonowania na lata 2025–2030

Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, instytucja o ugruntowanej pozycji w środowisku akademickim, od siedmiu dekad nieprzerwanie towarzyszy społeczności uczelni w procesach dydaktycznych, badawczych i kulturotwórczych. Obchodząc swoje 70-lecie, wkracza w kolejne lata działalności z nową strategią funkcjonowania, która obejmuje okres 2025–2030. Zawiera ona nie tylko planowane kierunki rozwoju, ale również odzwierciedla głębokie przekonanie o roli biblioteki jako przestrzeni dialogu między przeszłością a przyszłością oraz między nauką a praktyką.

Misją Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie pozostaje konsekwentne wspieranie wszystkich elementów działalności akademickiej uczelni – od edukacji i badań naukowych, przez rozwój kompetencji informacyjnych użytkowników, aż po budowanie wspólnoty opartej na otwartym dostępie do wiedzy i zasobów. To miejsce, które nie tylko udostępnia zbiory biblioteczne, ale też staje się aktywnym partnerem w edukacji przez całe życie, inspirowanie do zdobywania wiedzy, prowadzenia badań oraz rozwijania pasji w gronie akademickim.

Wizja biblioteki na najbliższe lata zakłada jej rozwój w kierunku nowoczesnego centrum informacji, innowacji oraz akademickiej integracji. Do 2030 r. Biblioteka Główna pragnie być postrzegana jako instytucja przewodnia w zakresie wdrażania nowoczesnych technologii, promowania otwartej nauki i kreowania przestrzeni wspólnej dla wszystkich użytkowników – niezależnie od wieku, poziomu zaawansowania naukowego czy sprawności psychofizycznej. Ma to być przestrzeń, która łączy funkcje tradycyjnej biblioteki z nowoczesnym centrum edukacyjno-badawczym, wyposażonym w narzędzia przyszłości, a także dbającym o dziedzictwo kulturowe i historyczne.

Strategia opiera się na głęboko zakorzenionych wartościach, które nadają sens codziennej pracy zespołom Biblioteki. Najważniejszą z nich jest zorientowanie na użytkownika – indywidualne podejście do potrzeb każdej osoby, oferowanie spersonalizowanego wsparcia oraz budowanie relacji opartych na zaufaniu i wzajemnym szacunku. Kolejną wartością jest otwartość – zarówno na nowe technologie i rozwiązania organizacyjne, jak i na różnorodność światopoglądów, kultur, języków oraz sposobów uczenia się. Równowaga, inkluzywność i dbałość o tworzenie przestrzeni dostępnej dla wszystkich to filary, na których opiera się strategia instytucji.

Biblioteka nie zamierza być jedynie miejscem cichej pracy czy punktem wypożyczenia książek. Jej celem i ambicją jest stanie się środowiskiem stymulującym kreatywność, miejscem spotkań ludzi o różnych zainteresowaniach i specjalizacjach, platformą wymiany idei i doświadczeń. To właśnie tu krzyżują się ścieżki studentów, doktorantów, naukowców, pracowników uczelni, obecnych oraz emerytowanych, których wiedza i doświadczenie pozostają nieocenione.

Kluczowe obszary działalności biblioteki będą rozwijane w kolejnych latach. Są to m.in. edukacja i wsparcie nauki, rozwój otwartego dostępu, modernizacja przestrzeni, cyfryzacja zasobów, troska o ochronę dziedzictwa, działania antydyskryminacyjne, rozwój kadry oraz budowanie wspólnoty akademickiej na wielu poziomach. Każdy z tych elementów został zaplanowany w sposób przemyślany, oparty na analizie potrzeb użytkowników, bieżących trendów w bibliotekarstwie oraz uwarunkowań technologicznych i organizacyjnych.

Jednym z filarów strategii Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie na lata 2025–2030 jest zdecydowane wzmocnienie jej funkcji edukacyjnej, która coraz częściej staje się równie ważna jak tradycyjna działalność biblioteczna. W obliczu dynamicznych przemian w świecie akademickim – cyfryzacji nauki, transformacji metod dydaktycznych oraz globalizacji wiedzy – biblioteka postrzega siebie jako aktywnego uczestnika procesu kształcenia, a nie tylko jego zaplecze. Edukacja, rozumiana zarówno jako wspieranie formalnych procesów kształcenia, jak i rozwój kompetencji niezbędnych do funkcjonowania we współczesnym świecie informacyjnym, stanowi jeden z głównych kierunków rozwoju instytucji.

Bibliotekarze intensyfikują działania szkoleniowe, kierując je do różnych grup odbiorców: studentów, doktorantów, pracowników naukowych oraz wszystkich zainteresowanych członków społeczności akademickiej. Prowadzone są warsztaty, konsultacje indywidualne oraz szkolenia online w zakresie umiejętności informacyjnych, zarządzania literaturą naukową, narzędzi do analizy danych badawczych czy znajomości praw autorskich. Szczególny nacisk położony jest na rozwój kompetencji pozwalających na samodzielne wyszukiwanie, selekcjonowanie i ocenę jakości źródeł informacji, co jest kluczowe w czasach nadmiaru danych i dezinformacji.

Biblioteka w swojej strategii zakłada również ścisłą współpracę z jednostkami dydaktycznymi uczelni. Dzięki temu możliwa będzie integracja zasobów bibliotecznych z programami nauczania, co nie tylko podniesie jakość kształcenia, ale także zwiększy użyteczność oferowanych przez Bibliotekę treści. Włączenie bibliotekarzy do zespołów pracujących nad analizą danych stanie się wyrazem docenienia ich wiedzy specjalistycznej, a jednocześnie podniesie prestiż i rangę instytucji w strukturze uczelni.

Rozwój nauki w środowisku uniwersyteckim wymaga dziś kompleksowego wsparcia, które wykracza poza klasyczne udostępnianie publikacji. Biblioteka Główna rozbudowuje ofertę usług dla badaczy obejmującą pomoc w zarządzaniu danymi badawczymi, deponowaniu publikacji naukowych, analizie bibliometrycznej oraz realizacji wymogów ewaluacyjnych. Pomoc w dokumentowaniu dorobku naukowego, sprawdzeniu zgodności z politykami otwartego dostępu czy przygotowaniu

danych do repozytoriów instytucjonalnych to tylko niektóre z narzędzi wspierających pracę naukowców.

W kontekście globalnych trendów szczególną rolę w strategii odgrywa otwarta nauka, postrzegana nie tylko jako możliwość bezkosztowego udostępniania wyników badań, lecz jako idea uprawiania nauki w sposób transparentny i odpowiedzialny. Biblioteka promuje ideę otwartości, organizuje szkolenia i wydarzenia informacyjne na temat znaczenia otwartego dostępu (ang. *open access*), otwartych danych (ang. *open data*), otwartej edukacji (ang. *open education*) oraz otwartego recenzowania (ang. *open peer review*). Celem tych działań jest zarówno upowszechnianie wiedzy o dostępnych narzędziach i procedurach, jak i budowanie postaw odpowiedzialności i współpracy w świecie naukowym.

Rozwijane dalej będzie repozytorium instytucjonalne Uniwersytetu Przyrodniczego, które będzie systematycznie zyskiwać na znaczeniu jako platforma dokumentująca dorobek naukowy pracowników uczelni. Gromadzenie, porządkowanie i udostępnianie wyników badań prowadzonych w jednostkach organizacyjnych uczelni nie tylko zwiększa ich widoczność, ale także wpływa na budowanie reputacji instytucji w wymiarze krajowym i międzynarodowym. W repozytorium już dziś można znaleźć nie tylko artykuły naukowe, ale także dane badawcze czy kolekcje specjalne.

Otwarta nauka to także współpraca – wewnętrzna i zewnętrzna. Biblioteka buduje relacje z innymi bibliotekami akademickimi w kraju i zagranicą, podejmując wspólne inicjatywy w zakresie wydarzeń informacyjnych, wymiany dobrych praktyk i wzajemnego wspierania się w realizacji wyzwań, które niesie za sobą cyfrowa transformacja nauki. Uczestnictwo w projektach i sieciach współpracy pozwala na czerpanie z doświadczeń innych, a także na dzielenie się własnymi osiągnięciami, z których wiele może stać się wzorem dla podobnych instytucji.

Wdrażanie narzędzi opartych na sztucznej inteligencji (AI) w procesach zarządzania wiedzą i obsługi użytkowników to kolejny krok, który zmienia oblicze współczesnej biblioteki. Zaawansowane systemy rekomendacyjne, inteligentne wyszukiwarki czy algorytmy do analizy zasobów pełnotekstowych stają się codziennością, a nie luksusem zarezerwowanym dla nielicznych. Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie dostrzega potencjał tych narzędzi, wdrażając je z myślą o zwiększeniu dostępności i użyteczności swoich zasobów. AI nie zastępuje bibliotekarzy – przeciwnie, staje się ich sojusznikiem, wspierając ich pracę i pozwalając na jeszcze lepsze dopasowanie usług do indywidualnych potrzeb użytkowników.

Działania edukacyjne i rozwój otwartego dostępu są w strategii traktowane jako wzajemnie przenikające się elementy, które wspólnie budują silną pozycję biblioteki w środowisku akademickim. To właśnie na styku nowoczesnych technologii, tradycyjnych wartości akademickich oraz innowacyjnych metod dydaktycznych powstaje nowa jakość, która definiuje bibliotekę przyszłości.

W dobie rosnących wymagań i oczekiwań użytkowników Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie staje przed wyzwaniem nie tylko dostosowania swoich zbiorów i usług do zmieniającej się rzeczywistości, ale również przygotowania swojej infrastruktury i przestrzeni do wielowymiarowego wspierania

rozwoju naukowego, osobistego i społecznego. Nowoczesna biblioteka to dziś nie tylko miejsce wypełnione książkami – to zintegrowane centrum edukacji, współpracy i innowacji.

W latach 2025–2030 planowane są zmiany w zakresie organizacji i wyposażenia przestrzeni bibliotecznych, które mają służyć tworzeniu warunków do efektywnego i komfortowego korzystania z zasobów przez wszystkie grupy użytkowników. Projektowane wnętrza uwzględniają potrzeby osób o różnych preferencjach w zakresie uczenia się: od stref ciszy, przez pokoje do pracy grupowej, aż po przestrzenie do odpoczynku czy sprzyjające twórczemu myśleniu. Ergonomiczne meble, kabiny akustyczne, strefy relaksu i integracji – wszystko to służy tworzeniu środowiska, w którym praca i nauka są nie tylko obowiązkiem, ale również przyjemnością.

Niezwykle istotnym aspektem projektowania bibliotecznej przestrzeni jest zapewnienie pełnej dostępności dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Strategia zakłada wdrożenie dodatkowych rozwiązań architektonicznych i technologicznych, które umożliwią samodzielne i swobodne korzystanie z biblioteki każdemu użytkownikowi. W tym celu planowane jest m.in. zastosowanie systemów wspomagających osoby z ubytkiem słuchu i wzroku, zapewnienie nowych stanowisk komputerowych z oprogramowaniem wspierającym oraz przeszkolenie personelu w zakresie inkluzyjnej obsługi.

Modernizacja przestrzeni nie byłaby możliwa bez równoległego rozwoju infrastruktury cyfrowej, która stanowi dziś kręgosłup nowoczesnej biblioteki akademickiej. Strategia zakłada inwestycje w systemy informatyczne służące do zarządzania zbiorami, świadczenia usług cyfrowych i integracji zasobów biblioteki z ogólnodostępnymi bazami danych. Systemy te mają być nie tylko funkcjonalne, ale przede wszystkim intuicyjne i dostępne z poziomu różnych urządzeń – komputerów, tabletów i smartfonów.

W szczególności rozwijane będzie instytucjonalne repozytorium cyfrowe, które jest narzędziem gromadzenia i udostępniania dorobku naukowego uczelni. Dzięki temu repozytorium możliwe będzie archiwizowanie i publikowanie prac badawczych, materiałów dydaktycznych, danych źródłowych oraz dokumentów archiwalnych zgodnie z zasadami otwartego dostępu i standardami FAIR (ang. *findable, accessible, interoperable, reusable*).

Szczególna troska Biblioteki Głównej kierowana jest ku zachowaniu i ochronie dziedzictwa akademickiego, w wymiarze zarówno materialnym, jak i cyfrowym. Strategia na lata 2025–2030 uwzględnia program digitalizacji zbiorów – w pierwszej kolejności obejmie on unikalne i trudno dostępne publikacje pracowników UPL, prace doktorskie, materiały archiwalne oraz zbiory specjalne. Digitalizacja będzie przeprowadzona zgodnie z najwyższymi standardami technologicznymi i etycznymi, zapewni długoterminowe przechowywanie danych oraz ich dostępność w sieci.

W kontekście nowoczesnej infrastruktury i przestrzeni warto także wspomnieć o roli biblioteki jako centrum eksperckiego w zakresie nowych technologii i otwartej nauki. Strategia zakłada dbanie o stałe miejsca do konsultacji, w których użytkow-

nicy będą mogli zdobywać umiejętności związane z zarządzaniem danymi badawczymi, analizą statystyczną, narzędziami do wizualizacji danych czy tworzeniem otwartych zasobów.

Nowoczesna biblioteka akademicka nie jest już tylko przestrzenią przechowywania zbiorów i dostępu do informacji – staje się, a wręcz powinna być, instytucją odpowiedzialną społecznie, która aktywnie buduje otwartą, transparentną i wrażliwą społeczność. W strategii Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie na lata 2025–2030 wyraźnie zaznacza się wątek równościowy i inkluzywny, który przenika każdy aspekt działalności instytucji – od projektowania przestrzeni i usług, po dobór zbiorów, politykę kadrową i relacje ze społecznością akademicką.

W centrum obecnych i przyszłych zmian w Bibliotece Głównej UPL stoi człowiek – niezależnie od swojego pochodzenia, statusu społecznego, orientacji, tożsamości płciowej, wieku, sprawności czy poziomu wykształcenia. Biblioteka deklaruje pełną gotowość do zapewnienia każdemu użytkownikowi takich samych szans w dostępie do wiedzy, informacji, wsparcia i przestrzeni. Nie chodzi tu jedynie o eliminację barier fizycznych, choć i te – jak bariery architektoniczne, brak dostosowanych stanowisk pracy czy nieczytelne oznaczenia – są systematycznie usuwane. Równie ważne jest dostrzeganie i reagowanie na bariery społeczne i kulturowe, które niejednokrotnie są mniej widoczne, choć równie dotkliwe.

Dążenie do równego traktowania wszystkich użytkowników nie oznacza traktowania ich identycznie – przeciwnie, zakłada wrażliwość na indywidualne potrzeby, zainteresowania i ograniczenia. Dlatego Biblioteka rozwija kolekcję zasobów uwzględniającą różnorodność kulturową, intelektualną i przeciwdziałającą dyskryminacji. Tworzy przestrzeń do wyrażania siebie, organizując spotkania i wydarzenia poświęcone tematyce równości, różnorodności oraz zapobiegające wykluczeniu. Te inicjatywy nie są dodatkiem do strategii – stanowią jej integralną część, wypływającą z głęboko zakorzenionych wartości ważnych dla instytucji.

Istotną rolę w realizacji tych celów odgrywa polityka zatrudnienia i kształcenia personelu. Strategia przewiduje systematyczne szkolenia z zakresu kompetencji międzykulturowych, wrażliwości społecznej i przeciwdziałania dyskryminacji. Kadra biblioteki – niezależnie od stanowiska – będzie przygotowywana do tego, by być nie tylko profesjonalna, ale także wrażliwa i empatyczna. Celem jest stworzenie środowiska pracy, w którym każdy pracownik czuje się bezpieczny, doceniony i zmotywowany do rozwoju, a zarazem otwarty na potrzeby drugiego człowieka. Kultura instytucjonalna Biblioteki Głównej UPL opiera się na szacunku, współpracy i odpowiedzialności – wartościach, które mają realny wpływ na atmosferę i jakość świadczonych usług.

Wspieranie pracowników to nie tylko kwestia zapewnienia odpowiednich warunków pracy, ale także inwestycja w ich rozwój. Strategia kładzie duży nacisk na rozwój kompetencji zawodowych, zwłaszcza w obszarze nowych technologii, zarządzania informacją, komunikacji i obsługi użytkowników. Pracownicy Biblioteki będą mogli korzystać z szerokiej oferty szkoleń, konferencji, warsztatów i seminariów, a także mieć wpływ na kształtowanie własnej ścieżki rozwoju zawodowego. To oni są

fundamentem całej instytucji – ich wiedza, zaangażowanie i otwartość na zmiany są nie do przecenienia.

W strategii uwzględniono także potrzebę wewnętrznej integracji zespołu. Planowane są regularne spotkania zespołowe, wymiany doświadczeń, wyjazdy szkoleniowe i wydarzenia wzmacniające poczucie wspólnoty. Dobre relacje między pracownikami, wzajemne wsparcie i dzielenie się wiedzą mają kluczowe znaczenie dla efektywnego i satysfakcjonującego funkcjonowania Biblioteki jako organizacji.

Kolejnym z elementów strategii jest koncepcja budowania wspólnoty akademickiej w duchu międzypokoleniowości. Biblioteka dostrzega w niej ogromny potencjał – w wymiarze zarówno edukacyjnym, jak i emocjonalnym oraz kulturowym. Stawia na tworzenie przestrzeni, w których doświadczeni naukowcy i emerytowani pracownicy uczelni mogą spotykać się z młodymi studentami, dzieląc się swoim dorobkiem, wiedzą i życiową mądrością. Organizowane będą dyskusje, wykłady otwarte, warsztaty tematyczne i wspólne projekty, które sprzyjają dialogowi międzypokoleniowemu i pozwalają na wzajemne uczenie się. Biblioteka wspiera również aktywność seniorów poprzez współpracę z uczelnianym Klubem Seniora, udostępniając im zasoby, przestrzenie i możliwości dalszego rozwoju, ale też wspólnego spędzania czasu. W ten sposób instytucja zachowuje ciągłość pamięci, a zarazem daje starszym członkom wspólnoty akademickiej poczucie przynależności i sprawczości.

Współczesny krajobraz nauki i edukacji podlega nieustannej ewolucji, której tempo – napędzane przez rozwój technologii, zmiany społeczne i globalne wyzwania – wyznacza nowe kierunki działania także dla instytucji takich jak biblioteki akademickie. Strategia Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie na lata 2025–2030 przewiduje aktywne mierzenie się z najważniejszymi wyzwaniami naszych czasów nie tylko jako obserwator, ale przede wszystkim jako współtwórca odpowiedzialnych i trwałych rozwiązań.

Na pierwszym planie tego ambitnego zadania znajduje się kwestia sztucznej inteligencji, która w coraz większym stopniu przenika świat informacji, nauki, a także życia codziennego. Wdrożenie AI do procesów zarządzania wiedzą oraz usług bibliotecznych nie jest już opcją – staje się koniecznością, by sprostać oczekiwaniom użytkowników i zapewnić im narzędzia nowej generacji. Bibliotekarze postrzegają AI nie jako zagrożenie, lecz jako szansę – technologię, która odpowiednio wykorzystana, może usprawnić dostęp do informacji, wspierać analitykę naukową i zwiększyć personalizację usług.

W strategii przewidziano rozwój narzędzi wspomagających eksplorację zbiorów bibliotecznych, w tym inteligentnych systemów wyszukiwania, rekomendacji zasobów, a także klasyfikacji tematycznej. Równocześnie bibliotekarze nie tracą z oczu trudności związanych z wykorzystaniem AI, zwłaszcza w obszarze jakości informacji, ochrony danych oraz etyki naukowej. Dlatego planowane jest opracowanie jasnych zasad korzystania z narzędzi AI, uwzględniających odpowiedzialność informacyjną i potrzebę krytycznego myślenia oraz ochronę prawa autorskiego.

Zagadnienie etyki naukowej oraz ochrony praw autorskich zyskuje na znaczeniu w czasach, gdy publikowanie stało się bardziej dostępne, a jednocześnie bardziej

narazone na nadużycia. Biblioteka, jako instytucja odpowiedzialna za edukację informacyjną i wspierająca procesy badawcze, włącza się w działania na rzecz zwiększania świadomości w tych obszarach. W strategii zaplanowano rozbudowę oferty edukacyjnej w zakresie prawa autorskiego, licencji otwartych (takich jak Creative Commons), dozwolonego użytku oraz kwestii związanych z cytowaniem i odpowiedzialnym korzystaniem z prac innych autorów. Szkolenia i materiały edukacyjne – w formie tradycyjnej oraz online – będą dostępne dla studentów, doktorantów, pracowników naukowych oraz każdego zainteresowanego użytkownika. Szczególna uwaga zostanie poświęcona przeciwdziałaniu plagiatowi i dezinformacji, które stają się coraz trudniejsze do rozpoznania, a zarazem coraz bardziej niebezpieczne dla integralności badań naukowych.

Ważnym elementem strategii jest także wspieranie jakości i transparentności badań naukowych. Zmieniający się świat nauki – z jego dynamiczną ewaluacją, parametryzacją i otwartością – wymaga wsparcia, które pozwoli badaczom nie tylko efektywnie publikować, ale też rozumieć mechanizmy wpływu, cytowalności i oddziaływania swoich prac. Biblioteka będzie oferować pomoc w analizie bibliometrycznej, ocenie dorobku naukowego i strategii publikacyjnych. Doradztwo obejmie również dobór odpowiednich kanałów dystrybucji treści naukowych, indeksowanie w bazach danych oraz pomoc w zarządzaniu danymi badawczymi.

Wspierana będzie również transparentność procesów badawczych – strategia zakłada promocję otwartego recenzowania, publikowania danych badawczych, stosowania otwartych protokołów i standardów dokumentacji. Celem tych działań jest nie tylko zwiększenie zaufania do nauki, ale też wspieranie dobrych praktyk badawczych, które umożliwiają wykorzystywanie wyników, współpracę i budowanie trwałych sieci naukowych.

Równocześnie Biblioteka angażuje się w działania informacyjne i edukacyjne dotyczące takich zjawisk, jak publikowanie w drapieżnych czasopismach (ang. *predatory journals*), fałszowanie danych, manipulacje metadanymi czy nieetyczne praktyki współautorstwa. Tworzone będą przewodniki, webinaria oraz konsultacje indywidualne, które pozwolą użytkownikom orientować się w złożonym i często nieprzejrzystym świecie współczesnej komunikacji naukowej.

Przyszłość nauki wymaga także umiejętności miękkich – takich jak praca zespołowa, komunikacja międzykulturowa, zarządzanie czasem, projektowanie badań czy odpowiedzialne kierowanie zespołem. Strategia biblioteczna na lata 2025–2030 uznaje te kompetencje za niezbędne i deklaruje wsparcie użytkowników także w ich rozwijaniu poprzez współpracę z innymi jednostkami uczelni, organizację warsztatów i gromadzenie zasobów.

Jedną z najbardziej charakterystycznych cech dobrze funkcjonującej instytucji akademickiej w XXI w. jest jej zdolność do współpracy – zarówno wewnętrznej, jak i zewnętrznej. Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, świadoma swojej roli w strukturze uczelni oraz w szerszym kontekście naukowym, rozwija strategię, która zakłada współpracę z różnorodnymi podmiotami: innymi bi-

bliotekami naukowymi, organizacjami pozarządowymi, a także sektorem edukacyjnym i kulturowym. Na poziomie krajowym Biblioteka aktywnie uczestniczy w sieciach bibliotek akademickich, grupach roboczych, konsorcjach zakupowych oraz wspólnych projektach edukacyjnych. Dzięki temu możliwa jest wymiana doświadczeń, wspólne rozwiązywanie problemów oraz wzajemne rozwijanie kompetencji.

Ważnym polem aktywności są programy edukacyjne, które Biblioteka tworzy nie tylko dla środowiska akademickiego, ale również dla szeroko pojętej społeczności lokalnej. Organizowane będą szkolenia, warsztaty oraz cykle spotkań popularyzujących wiedzę z zakresu zarządzania informacją, otwartej nauki, nowych technologii, sztucznej inteligencji, ochrony praw autorskich czy etyki badań naukowych. Dzięki takim działaniom Biblioteka wychodzi poza swoją tradycyjną rolę – staje się instytucją formacyjną, która aktywnie kształtuje postawy i umiejętności nie tylko studentów i naukowców, ale również mieszkańców Lublina i regionu.

Integralną częścią strategii są również działania kulturalne, które mają za zadanie wspierać edukację, a także inspirować, integrować i budować poczucie wspólnoty. Biblioteka planuje rozwijanie oferty wydarzeń kulturalnych – od wystaw przez wieczory autorskie, debaty, aż po akcje społeczne. Te działania nie są traktowane jako dodatki do działalności bibliotecznej, lecz jako jej pełnoprawny wymiar – Biblioteka staje się przestrzenią życia kulturalnego uczelni.

Nie mniej ważne niż współpraca i edukacja są głosy samych użytkowników – to oni, jako bezpośredni odbiorcy usług biblioteki, stanowią najważniejszy punkt odniesienia dla każdej strategii. Strategia Biblioteki Głównej UPL opiera się na dogłębnej analizie oczekiwań różnych grup odbiorców – studentów, doktorantów, wykładowców, pracowników administracji, seniorów oraz użytkowników spoza uczelni. Zgłaszane potrzeby dotyczą zarówno sfery usług (np. dłuższe godziny otwarcia, wygodne przestrzenie do pracy, szybki dostęp do baz danych), jak i jakości obsługi, poziomu szkoleń czy dostępności treści.

W strategii zawarto także ideę „biblioteki jako trzeciego miejsca” – czyli przestrzeni, która znajduje się pomiędzy domem a miejscem pracy lub nauki. Biblioteka ma być nie tylko narzędziem, ale także stać się miejscem skupienia, refleksji, odpoczynku i budowania relacji. Takie podejście sprzyja kształtowaniu poczucia przynależności do wspólnoty akademickiej oraz rozwija wrażliwość społeczną i kulturową. To właśnie w takiej przestrzeni możliwe jest spotkanie – nie tylko ze słowem pisanym, ale też z drugim człowiekiem, z ideą, z inspiracją.

Wszystkie te działania – współpraca, edukacja, kultura i odpowiedź na głosy użytkowników – tworzą spójną całość. Nie są to odrębne, niezależne od siebie elementy, lecz naczynia połączone, które wspólnie kształtują wizerunek Biblioteki Głównej jako miejsca nowoczesnego, otwartego i zaangażowanego. Strategia na lata 2025–2030 zakłada, że tylko dzięki takiemu całościowemu podejściu możliwe będzie zbudowanie instytucji, która rzeczywiście odpowiada na wyzwania współczesności, a jednocześnie zachowuje to, co najcenniejsze – działania na rzecz wspierania nauki.

Strategia funkcjonowania Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie na lata 2025–2030 to nie tylko dokument planistyczny – to świadectwo dojrzałości instytucji, która przez 70 lat z pełnym oddaniem i odpowiedzialnością towarzyszyła Uniwersytetowi w jego rozwoju naukowym, edukacyjnym i kulturowym. W jubileuszowym momencie refleksji nad przeszłością i planowania przyszłości Biblioteka prezentuje strategię będącą wyrazem głębokiego zrozumienia wyzwań współczesności.

Strategia opiera się na wartościach, które definiują sens jej istnienia: otwartości, inkluzywności, równości, dostępności, dialogu, odpowiedzialności i wspólnotowości. To na nich zbudowano siedem głównych filarów, które kształtują działania na najbliższe lata: rozwój edukacji i nauki, wspieranie otwartego dostępu do wiedzy, tworzenie nowoczesnych przestrzeni bibliotecznych, rozwój infrastruktury cyfrowej, ochrona i archiwizacja dziedzictwa, wspieranie kadry i użytkowników w duchu równości oraz aktywna współpraca lokalna i międzynarodowa.

Biblioteka Główna nie zamierza być biernym uczestnikiem procesów zachodzących w świecie nauki – przeciwnie, chce być ich współtwórcą, inicjatorem i partnerem. To miejsce, w którym wiedza spotyka się z technologią, tradycja z nowoczesnością, a potrzeba indywidualna z dobrem wspólnym. Strategia zakłada, że tylko poprzez ścisłą współpracę ze społecznością akademicką oraz otwartość na zmiany Biblioteka może zachować swoją tożsamość i równocześnie dynamicznie się rozwijać.

Podjęte zobowiązania obejmują inwestycje w ludzi – użytkowników i pracowników – oraz w narzędzia i technologie, które uczynią Bibliotekę jeszcze bardziej dostępną, nowoczesną i inspirującą. Planowane działania w zakresie cyfryzacji, wsparcia naukowców, edukacji informacyjnej, personalizacji usług oraz działań równościowych wpisują się w szerszy kontekst odpowiedzialnej transformacji uczelni w kierunku zrównoważonej, otwartej i zaangażowanej wspólnoty akademickiej.

W perspektywie roku 2030 Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie widzi siebie jako instytucję w pełni zintegrowaną z życiem uczelni. Widzi siebie jako przestrzeń, w której z pasją i szacunkiem tworzy się przyszłość nauki, miejsce, w którym każda osoba, niezależnie od wieku, statusu, pochodzenia czy poziomu zaawansowania, może odnaleźć wsparcie, inspirację i odpowiedzi na nurtujące pytania. Widzi siebie jako bibliotekę empatyczną i odważną – gotową nie tylko na zmiany, ale i na ich inicjowanie i upowszechnianie. Zwieńczeniem strategii niech będzie nie liczba wskaźników, lecz ocena użytkowników, ich zaufanie, obecność i chęć powrotu. To oni są najważniejszym miernikiem sukcesu – ich głos, potrzeby, pytania i marzenia. Na progu ósmej dekady swojego istnienia Biblioteka Główna nie zapomina o przeszłości, ale z jeszcze większą determinacją spogląda w przyszłość.

Paulina Studzińska-Jaksim

Skład osobowy

Dyrektor

dr inż. Paulina Studzińska-Jaksim, bibliotekarz naukowy

Zastępca dyrektora

mgr Bartłomiej Boćkowski, kustosz

Sekretariat

mgr Justyna Kanar, referent

Oddział Udostępniania i Przechowywania Księgozbioru

mgr Adriana Sobczak-Frynas, kustosz (koordynator oddziału)

mgr Justyna Kamińska, starszy bibliotekarz

mgr inż. Radosław Kowalik, starszy bibliotekarz

mgr Bożena Persona, kustosz

mgr inż. Justyna Sadura, młodszy bibliotekarz

mgr inż. Katarzyna Stafińska, kustosz

lic. Dawid Szymczak, młodszy bibliotekarz

mgr Krystyna Węclawska, kustosz

Zdzisława Zań, bibliotekarz

Oddział Informacji Naukowej

mgr Anna Starek, starszy bibliotekarz (koordynator oddziału)

mgr inż. Anna Gawryluk, kustosz

mgr Ewa Kustra, młodszy bibliotekarz

mgr inż. Dagmara Mischlich, starszy bibliotekarz

mgr Agata Miśtak, młodszy bibliotekarz

mgr Paweł Opiłowski, starszy bibliotekarz

mgr Justyna Wojdyła, starszy bibliotekarz

dr Iwona Zakrzewska, bibliotekarz

Oddział Wolnego Dostępu do Zbiorów

mgr inż. Agnieszka Szymczak, kustosz (koordynator oddziału)

inż. Monika Gieriej, młodszy bibliotekarz

mgr Diana Brodziak-Domeradzka, młodszy bibliotekarz
mgr inż. Marzena Kopińska, starszy bibliotekarz
mgr inż. Małgorzata Nowak, kustosz
mgr inż. Magdalena Piech, starszy bibliotekarz
mgr Ewa Stępień, starszy bibliotekarz
mgr inż. Renata Więch, starszy bibliotekarz

Oddział Gromadzenia, Opracowywania i Automatyzacji

mgr Monika Żuraw, kustosz (koordynator oddziału)
mgr Anna Drozd-Małaj, kustosz (automatyzacja)
mgr inż. Małgorzata Gawęda, bibliotekarz (wydawnictwa zwarte)
mgr Renata Lewińska, kustosz (wydawnictwa zwarte)
mgr Monika Mroczek-Adamek, starszy bibliotekarz (wydawnictwa ciągłe)
mgr Monika Nowogrodzka, kustosz (wydawnictwa zwarte)
mgr Andrzej Padziński, bibliotekarz naukowy (automatyzacja)
mgr inż. Bartłomiej Pawłowski, starszy specjalista (automatyzacja)
mgr Agnieszka Penar, kustosz (wydawnictwa ciągłe)

Pracownicy działu opracowania książek w latach 80. XX w. (fot. archiwum Biblioteki)

Ada Toniak – pracownica czytelnia w latach 80. XX w. (fot. archiwum Biblioteki)

Poprzedni dyrektorzy Biblioteki: M. Budkiewicz, M. Kęsik, A. Iskrzycki, 2012
(fot. archiwum Biblioteki)

Dzień Lasu w Bibliotece, 2018 (fot. archiwum Biblioteki)

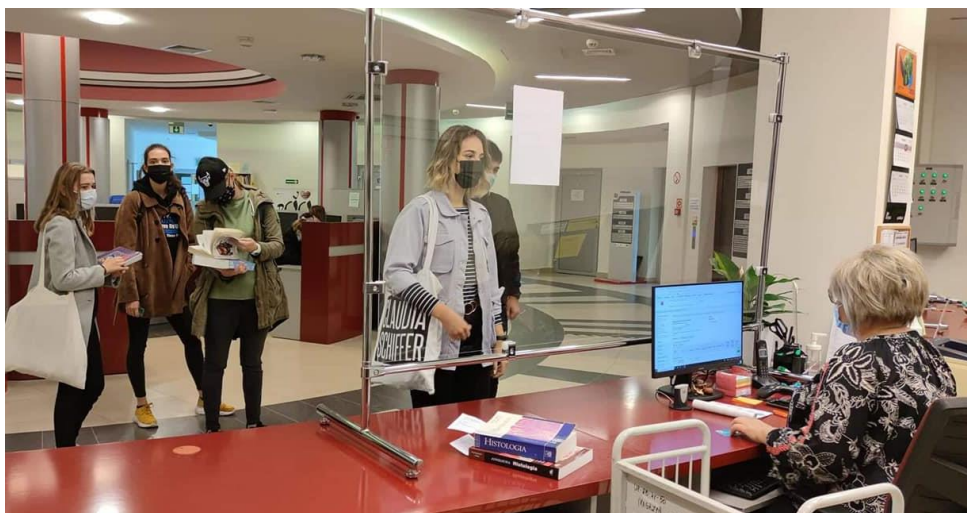
Zakończenie konkursu UE „#dziękiUE – inwestycje, które zawdzięczamy Unii Europejskiej” 2019, od lewej: M. Gieriej, K. Stafnińska, M. Zalewska-Korona, A. Szymczak, A. Penar, H. Gruszecka, R. Lewińska, B. Boćkowski, A. Sobczak-Frynas, K. Hetman, P. Studzińska-Jaksim, Z. Grądzki, B. Persona, M. Nowak, M. Boćkowska, A. Gawryluk (fot. M. Niedziółka)

Stoisko Biblioteki podczas Lubelskiego Pikniku Naukowego 2019, od lewej: M. Kopińska, A. Waśko, A. Sobczak-Frynas, P. Studzińska-Jaksim, E. Stępień (fot. R. Kowalik)

Zbiórka darów oraz nakrętek na rzecz Lubelskiego Hospicjum dla Dzieci im. Małego Księcia, od lewej: o. dr F.L. Buczyński (założyciel i prezes hospicjum), E. Stępień, M. Nowak (fot. archiwum Biblioteki)

Praca w czasie pandemii COVID-19 (fot. A. Sobczak-Frynas)

Oficjalne podpisanie dokumentów o współpracy lubelskich bibliotek uniwersyteckich w ramach inicjatywy Wirtualna Karta Biblioteczna, 2023, od lewej: B. Boćkowski, B. Sołowiej, P. Studzińska-Jaksim (fot. archiwum Biblioteki)

Posiedzenie Rady Bibliotecznej, grudzień 2024, od lewej: P. Studzińska-Jaksim, A. Starek, A. Kiełtyka-Dadasiewicz, B. Boćkowski, B. Sołowiej, R. Stryjecki, M. Pabich, W. Paszkiewicz, K. Pitura, A. Figura, M. Kwiatkowska (fot. A. Szymczak)

Spotkanie autorsko-muzyczne „Miłość, przyroda, Lubelskie w twórczości Moniki Anny Oleksy”, marzec 2025. Goście: Wiesław Zalas – z lewej, Monika Anna Oleksa – w środku (fot. B. Boćkowski)

Stoisko BG UPL podczas Dnia Otwartego 2025, od lewej: E. Stępień, M. Nowogrodzka, Z. Zań, P. Opiłowski (fot. D. Brodziak-Domeradzka)

Dzień Otwarty Uniwersytetu Przyrodniczego 2025, od lewej: B. Boćkowski, M. Nowak, rektor K. Kowalczyk, R. Kowalik (fot. J. Sadura)

Jubileusz Biblioteki 2025, od lewej: A. Smirnowska, E. Soszyńska, I. Szubtarska, K. Koszel, E. Gil, K. Kowalczyk, P. Studzińska-Jaksim, B. Sołowiej, M. Kęsik, B. Walkiewicz, H. Gruszecka, H. Żmudzka, L. Dudra, M. Zalewska-Korona (fot. J. Sadura)

Pracownicy Biblioteki, 2025, od dołu: J. Kanar, A. Sobczak-Frynas, B. Pawłowski, A. Starek, A. Szymczak, P. Opiłowski, J. Wojdyła, J. Kamińska, P. Studzińska-Jaksim, B. Boćkowski, B. Persona, D. Mischlich, K. Stańska, A. Gawryluk, E. Stępień, D. Szymczak, M. Gieraj, M. Nowak, Z. Zań, M. Kopińska, R. Kowalik, D. Brodziak-Domeradzka, R. Więch, J. Sadura, M. Żuraw, M. Mroczek-Adamek, M. Nowogrodzka, M. Gawęda, A. Penar, K. Więclawska (fot. M. Niedziółka)

Od prawej: dyrektor BG UPL dr inż. P. Studzińska-Jaksim,
wicedyrektor mgr B. Boćkowski (fot. M. Niedziółka)

Budynek Biblioteki (fot. D. Brodziak-Domeradzka)

Kalendarium 1955–2024

1955

- Powołanie Biblioteki Wyższej Szkoły Rolniczej na mocy zarządzenia Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego z dn. 19 sierpnia 1955 r. ustalającego organizację i zakres działania nowo powstałej jednostki uczelni.

1956

- 25 sierpnia – na stanowisko kierownika Biblioteki powołano mgr Zofię Wiślińską (od 1 czerwca 1969 r. – na dyrektora Biblioteki Głównej WSR, funkcję pełniła do przejścia na emeryturę w 1973 r.).
- Przydzielenie Bibliotece tymczasowego lokalu przy ul. Spokojnej (dawniej ul. 22 Lipca).

1957

- Pierwszy zakup zagranicznej literatury naukowej z tzw. drugiego obszaru płatniczego, czyli z Europy Zachodniej i Stanów Zjednoczonych.

1958

- Utworzenie filii Biblioteki na Wydziale Weterynaryjnym przy ul. Akademickiej poprzez włączenie do zbiorów Biblioteki Głównej 2000 książek i 140 tytułów czasopism stanowiących księgozbiór istniejącej wcześniej Biblioteki Wydziału Weterynaryjnego. Filia została zamknięta w 2012 r. w związku z przeprowadzką Biblioteki Głównej do własnego budynku mieszczącego się w bezpośrednim sąsiedztwie dotychczasowej siedziby biblioteki filialnej.

1959

- Styczeń – przekazanie na potrzeby Biblioteki 12 pomieszczeń w budynku przy Al. Racławickich 9 (w 1960 r. przekazano kolejne 3). W sumie zajmowały one 595 m² powierzchni.

1962

- Ukazanie się pierwszego numeru „Wykazu Nabytków” informującego czytelników o nowych wydawnictwach dostępnych w Bibliotece (od 1997 r. zamieszczany raz w miesiącu na stronie internetowej Biblioteki).

1963

- Zatwierdzenie przez Ministra Szkolnictwa Wyższego nowej struktury organizacyjnej. W bezoddziałowej dotychczas jednostce utworzono cztery oddziały: Oddział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów, Oddział Opracowania Zbiorów, Oddział Udostępniania, Magazynów i Konserwacji i Oddział Informacji Naukowej.

1964

- Organizacja 3. Zjazdu Przedstawicieli Bibliotek Wyższych Szkół Rolniczych w Polsce poświęconego zagadnieniom informacji rolniczej w Polsce (materiały zjazdowe pod redakcją Z. Wiślińskiej i T. Bisa ukazały się jako odrębna publikacja pt. „Zagadnienia informacji rolniczej w Polsce”).
- Ukazanie się pierwszego tomu „Bibliografii Publikacji Pracowników Naukowych” rejestrującego dorobek naukowy pracowników uczelni (od 1999 r. bibliografia dostępna jest na stronie internetowej Biblioteki oraz uczelni).

1968

- Przeprowadzka do nowego gmachu przy ul. Radziszewskiego 11 (dawniej ul. Nowotki) przeznaczonego dla bibliotek lubelskich uczelni państwowych. Bibliotece WSR przydzielono do wyłącznej dyspozycji 1280 m². Czytelnia Czasopism i Czytelnia Matematyczno-Przyrodnicza były wspólne dla wszystkich bibliotek.

1973

- 1 października – na stanowisko dyrektora powołano dr. Edwarda Maruszaka (został odwołany z funkcji 4 października 1979 r.).
- Przejęcie księgozbioru Biblioteki Instytutu Mechanizacji Rolnictwa i powołanie filii przy ul. Głębokiej (filie zlikwidowano w 2003 r. z powodu braków kadrowych).

1974

- Utworzenie we współpracy z PAN Ogólnopolskiego Informatorium Rolniczego Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej i Ośrodka Dokumentacji i Informacji Naukowej PAN (w 1977 r. na wniosek PAN Informatorium rozwiązano).
- Zmiana struktury organizacyjnej wynikająca z dynamicznego rozwoju Biblioteki: powiększenia zbiorów, znacznego wzrostu liczby czytelników, intensyfikacji działalności informacyjnej.

1976

- Utworzenie filii Biblioteki Głównej w Instytucie Zastosowań Matematyki (w 1992 r. zmienione zostały zasady jej funkcjonowania – odpowiedzialność za księgozbiór spoczywa na dyrekcji biblioteki, natomiast obsada personelu leży w gestii Instytutu).

1979

- Październik – objęcie funkcji dyrektora przez mgr. Artura Iskrzyckiego (funkcję sprawował do przejścia na emeryturę w czerwcu 1991 r.).
- Włączenie Biblioteki do Planu Ogólnopolskiej Specjalizacji Zbiorów i Materiałów Bibliotecznych z obowiązkiem gromadzenia i udostępniania zbiorów w pięciu wybranych grupach dziedzinowo-tematycznych dotyczących rolnictwa.

1980

- Organizacja międzynarodowej sesji naukowej pt. „Informacja naukowa w rolnictwie”, we współpracy z Centrum Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej, z okazji 30-lecia działalności służby informacji naukowo-technicznej w Polsce.

1982

- Przystąpienie do współpracy z Centralną Biblioteką Rolniczą nad budową Systemu Informacji o Gospodarce Żywnościowej (SIGŻ) – najpopularniejszej wśród studentów polskiej bazy rolniczej.

1984

- Współtworzenie Międzynarodowego Systemu Informacji Rolniczej AGRIS.

1987

- Utworzenie filii Biblioteki w Instytucie Techniki Rolno-Spożywczej na Felinie (filie zamknięto w maju 2006 r. z powodu ograniczenia liczby etatów w Bibliotece).

1989

- Utworzenie filii na Wydziale Ogrodniczym przy ul. Leszczyńskiego 58 (decyzją władz uczelni filię zlikwidowano w 2013 r. po 24 latach działalności).

1991

- 1 października – objęcie funkcji dyrektora Biblioteki przez mgr inż. Martę Kęsik (obowiązki dyrektora pełniła przez ponad 20 lat, do przejścia na emeryturę 29 lutego 2012 r.).
- Początek komputeryzacji Biblioteki – zakup Systemu Obsługi Biblioteki (SOB), programu służącego do obsługi wybranych procesów bibliotecznych.

1992

- Zakup elektronicznej wersji bazy bibliograficznej CAB – najważniejszej światowej bazy z zakresu szeroko pojętych nauk rolniczych.

1993

- Podpisanie przez rektorów czterech lubelskich uczelni porozumienia o wspólnej komputeryzacji bibliotek akademickich.

1994

- Współtworzenie Krajowego Systemu Informacyjnego o Badaniach dla Potrzeb Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (SIBROL) zawierającego informacje o tematach i wynikach badań z zakresu rolnictwa i nauk pokrewnych oraz o placówkach i pracownikach naukowych.

1995

- Zakup, wraz z innymi bibliotekami lubelskich uczelni, zintegrowanego systemu bibliotecznego Virginia Tech Library System (VTLS).

1996

- Rozpoczęcie pracy w systemie VTLS – retrokonwersja zbiorów bibliotecznych.
- Uruchomienie katalogu komputerowego.
- Powstanie pierwsza strona domowa Biblioteki.

1997

- Podpisanie przez rektora prof. Mariana Wesołowskiego Ogólnopolskiego Porozumienia o Współpracy Bibliotek Wdrażających i Użytkujących System VTLS.
- Reorganizacja wynikająca z konieczności dostosowania struktury Biblioteki do nowych potrzeb związanych z kompleksową komputeryzacją procesów bibliotecznych.

1998

- Wdrożenia modułu udostępniania VTLS.

2000

- Przystąpienie Biblioteki do pierwszego polskiego konsorcjum Springer Link udostępniającego czasopisma elektroniczne – dostęp online do elektronicznych wersji pełnych tekstów artykułów z kilku tysięcy czasopism naukowych.
- Sieciowy dostęp do baz danych.

- Rozpoczęcie prowadzenia szkoleń dla doktorantów w zakresie wykorzystania elektronicznych źródeł informacji.

2001

- Organizacja środowiskowego spotkania bibliotekarzy katalogujących w języku haseł przedmiotowych KABA poświęconego szczegółowym zagadnieniom metodyki tematowania zbiorów z dziedziny rolnictwa i nauk pokrewnych.

2002

- Udział Biblioteki we współtworzeniu Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego NUKAT.

2003

- Organizacja ogólnopolskich warsztatów na temat katalogowania przedmiotowego dokumentów z zakresu nauk biologicznych, medycyny i rolnictwa we współpracy z Ośrodkiem Języka i Kartoteki Wzorcowej KABA Centrum NUKAT.
- Zmiana stosowanego oprogramowania – VTLS zastąpiono przez Virtua.

2004

- Pierwszy zakup książek elektronicznych na CD-ROM.

2005

- Uroczyste obchody jubileuszu 50-lecia Biblioteki.

2007

- Opracowanie pierwszego wirtualnego podręcznika z zakresu przysposobienia bibliotecznego dla studentów pierwszych lat.

2008

- Zakup dostępu online do bazy bibliograficzno-bibliometrycznej Science Citation Index Expanded zawierającej m.in. informacje o cytowaniach w artykułach z ok. 6 tys. czasopism naukowych.
- Wdrożenie programu VPN pozwalającego pracownikom, doktorantom i studentom Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie na dostęp do licencjonowanych źródeł elektronicznych z komputerów domowych.

2009

- Uruchomienie angielskiej wersji katalogu komputerowego.

2010

- Sierpień – rozpoczęcie budowy nowego gmachu Biblioteki Głównej – Regionalnego Ośrodka Rolniczej Informacji Naukowej. Przedsięwzięcie dofinansowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego.
- Rozpoczęcie przygotowania zbiorów do zmiany lokalizacji planowanej na lipiec 2012 r.

2011

- 3 marca – uroczyste wmurowanie aktu erekcyjnego pod nowym budynkiem Biblioteki.
- 17–23 września – promocja Biblioteki i jej zbiorów poprzez udział w VIII Festiwalu Nauki organizowanym przez Uniwersytet Przyrodniczy pod hasłem „Nauka w służbie przyrody” (w następnych latach systematyczny udział Biblioteki w kolejnych edycjach festiwalu).

2012

- 1 marca – dyrektorem Biblioteki w drodze konkursu został dr Marian Butkiewicz (funkcję pełnił do 2017 r.).
- Wprowadzenie zmian organizacyjnych związanych z planowaną przeprowadzką do nowego budynku i koniecznością dostosowania Biblioteki do pracy w nowych warunkach wynikających z wolnego dostępu do ponad 50 tys. woluminów.
- 15 czerwca – uroczyste oddanie do użytku nowego budynku Biblioteki.
- Lipiec–sierpień – przeniesienie zbiorów do nowego budynku Biblioteki.
- Wrzesień – otwarcie Biblioteki, do dyspozycji czytelników przeznaczono cztery kondygnacje, na których znajdują się: Wypożyczalnia, Oddział Informacji Naukowej wraz z salą komputerową oraz dwa piętra Czytelni z wydzielonymi zbiorami w wolnym dostępie. Na ostatniej kondygnacji mieszczą się pracownie wewnętrzne i sala konferencyjna – w sumie 4300 m² powierzchni użytkowej.

2013

- Zakup elektronicznej wersji Polskich Norm – aplikacji System Zarządzania Normami.
- 24–25 kwietnia – wystawa zagranicznych książek naukowych z zakresu szeroko rozumianych nauk rolniczych i dziedzin pokrewnych zorganizowana we współpracy z firmą ABE-IPS w dniach. Prezentację kierowano do pracowników naukowych, którzy mieli okazję zapoznać się z ofertą wydawniczą oraz wybrać publikacje przydatne do prowadzenia badań, wybrane książki zostały zakupione przez Bibliotekę.
- 16–18 maja – organizacja Konferencji dyrektorów bibliotek akademickich o profilu rolniczym, w której udział wzięli przedstawiciele z pięciu ośrodków akademickich (Bydgoszcz, Kraków, Lublin, Poznań, Wrocław).

- 3 czerwca – organizacja spotkania naukowego skierowanego do środowiska lubelskiego pt. „Informacja naukowa dla redaktorów, pracowników naukowych i bibliotekarzy”.

2014

- Utworzenie stanowiska dla użytkowników z dysfunkcjami narządu ruchu i wzroku, wyposażonego w komputer z oprogramowaniem dla osób niewidomych i słabowidzących oraz urządzenia do powiększania obrazu (lupy elektronicznej), a także specjalnego sprzętu wielofunkcyjnego przystosowanego dla osób niepełnosprawnych ruchowo, składającego się ze skanera, drukarki i kserokopiarki.
- Maj – zmiana interfejsu do katalogu z iPortal na Chamo.
- 9–10 maja – „Dzień otwartych drzwi w Bibliotece – Biblioteka dla wszystkich”, część Dni Otwartych Funduszy Europejskich organizowanych z okazji 10. rocznicy wejścia Polski do UE.
- 30 maja – w ramach „Nocy Uniwersytetów”, imprezy zorganizowanej po raz pierwszy w Lublinie, zaprezentowano 14 projektów przygotowanych w BG UP pod hasłem „Biblioteka dla każdego”.

2015

- Jubileusz 60-lecia Biblioteki Głównej.
- Wydanie książki z okazji 60-lecia Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie pt. „Dziesięciolecie zmian 2005–2014” pod red. Andrzeja Padzińskiego.
- 22–24 października – Konferencja Naukowa „Herbaria i zielarstwo”.
- Przeprowadzenie ankiety pt. „Badania potrzeb użytkowników Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie”.

2016

- Powstanie na tarasie Biblioteki strefy chill-out.
- Zakup dostępu do bazy BioOne.
- Przekazanie w darze dla BG kolekcji książek i czasopism z zakresu hipologii i jeździectwa przez Dominique’a Andrégo Bourleta.
- Zakup systemu HAN (Hidden Automatic Navigation) umożliwiającego studentom, doktorantom i pracownikom Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie dostęp do elektronicznych zasobów bibliotecznych. Nowy system zastąpił usługę VPN.
- 5 grudnia – otwarcie wystawy pt. „Pierzaki, czyli co drzewiej z pierzem czyniono”, zorganizowanej przez pracowników Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, Muzeum Wsi Lubelskiej i Katedrę Biologicznych Podstaw Produkcji Zwierzęcej.

2017

- 1 marca – na stanowisko nowego dyrektora Biblioteki Głównej powołano dr Paulinę Studzińską-Jaksim, kustosza dyplomowanego.

- 1 czerwca – zmiana wizualna i funkcjonalna strony internetowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.
- Wprowadzenie usługi powiadamiania czytelnika za pomocą e-maila o zbliżającej się dacie zwrotu wypożyczonych książek i przetrzymanych egzemplarzach.
- Umożliwienie czytelnikom składania rezerwacji książek wypożyczonych przez innego użytkownika.
- 13 września – udostępnienie na stronie Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie nowej wersji Bibliografii Publikacji Pracowników.
- Zakup dostępu do baz Environment Complete i SportDiscus na platformie EBSCO-host.
- Zakup dostępu do wyszukiwarki naukowej EBSCO Discovery Service (EDS). Multiwyszukiwarka eksploruje wszystkie prenumerowane zasoby elektroniczne oraz zasoby open access.
- Organizacja szkoleń prowadzonych przez specjalistów zewnętrznych z baz danych: Knovel, Ibuk Libra, Oxford Academic Journals, Pathway Studio.

2018

- Wprowadzenie w Czytelní kodów QR do książek.
- 15 stycznia – szkolenie z serwisów Polona i Academica dla bibliotekarzy z różnych typów bibliotek. Na spotkaniu zaprezentowano również zbiory oraz zasady funkcjonowania jednej z najnowocześniejszych bibliotek cyfrowych na świecie – Polony.
- Utworzenie w Bibliotece Izby Pamięci.
- 21 marca – Międzynarodowe Dni Lasu w budynku Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego zorganizowane przez Regionalną Dyрекję Lasów Państwowych w Lublinie, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie oraz Studenckie Koło Naukowe Leśników.
- Wystawa zagranicznych książek naukowych z zakresu nauk rolniczych i przyrodniczych.
- Szkolenie pt. „Prawa autorskie i wolne licencje w otwartej nauce” przeprowadzone przez prawnika, specjalistę ds. polityk publicznych Centrum Cyfrowego, skierowane do pracowników i doktorantów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.
- Organizacja wystawy „Reprinty i nie tylko... – piękno dawnych kodeksów”. Na wystawie zaprezentowano reprinty bezcennych kodeksów rękopiśmiennych oraz wybranych starych druków.
- Od roku akademickiego 2017/2018 z Wypożyczalni Międzybibliotecznej mogą korzystać pracownicy, doktoranci oraz studenci uczelni.
- Wprowadzenie nowego logotypu i identyfikacji wizualnej Biblioteki.

2019

- Przeprowadzenie warsztatów z zarządzania danymi badawczymi, przeznaczonych dla pracowników naukowych i doktorantów. Obejmowane kwestie: zarzą-

dzanie danymi badawczymi, długoterminowe przechowywanie danych, plan zarządzania danymi badawczymi, prawna ochrona danych oraz licencje.

- Rozszerzenie zasobów elektronicznych o bazę czasopism Taylor & Francis, kolekcję Science & Technology.
- Udział w konkursie pod tytułem „#dziękiUE – inwestycje, które zawdzięczamy Unii Europejskiej”. Biblioteka znalazła się w gronie zwycięzców, nagroda została wręczona przez Krzysztofa Hetmana.
- Stworzenie dodatkowych miejsc do nauki i relaksu.
- Wprowadzenie nowej struktury organizacyjnej Biblioteki: Dyrektor Biblioteki, Zastępca Dyrektora, Sekretariat, Oddział Udostępniania i Przechowywania Księgozbioru, Oddział Informacji Naukowej, Oddział Wolnego Dostępu do Zbiorów, Oddział Gromadzenia, Opracowywania i Automatyzacji.

2020

- 1–7 marca – obchody Międzynarodowego Tygodnia Książki Elektronicznej.
- 12 marca – zamknięcie Biblioteki dla Użytkowników z powodu pandemii COVID-19. Dostęp do zbiorów możliwy wyłącznie w formie zdalnej.
- 11 maja – wznowienie po pandemii możliwości zamawiania i wypożyczania książek.
- 7–29 listopada – zamknięcie Biblioteki dla Czytelników w związku z wystąpieniem stanu epidemii.
- Listopad – wdrożenie nowego system bibliotecznego Koha.

2021

- 20 marca–9 kwietnia – wprowadzenie w kraju lockdownu, udostępnienie Biblioteki dla użytkowników w reżimie sanitarnym.
- Kwiecień – zmiana interfejsu strony głównej Biblioteki w ramach wdrożenia Otwartego Portalu Wiedzy (OPE) będącego efektem projektu „Zintegrowany program rozwoju Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie”.
- 9 czerwca–9 lipca – wystawa malarstwa Bożeny Przywary, długoletniego pracownika administracyjnego Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.
- 16 września – utworzenie w repozytorium Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie kolekcji specjalnej prezentującej dorobek naukowy prof. dr. hab. Mariana Wesołowskiego z okazji nadania tytułu doktora honoris causa.
- 30 września – Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie otrzymała nagrodę za zajęcie I miejsca w kategorii „Aktywna promocja Ibuk Libra wśród czytelników” organizowanego przez Wydawnictwo Naukowe PWN.
- 27 października – uruchomienie repozytorium Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.
- 17 listopada–17 grudnia – zbiórka książek dla dzieci i młodzieży z Uniwersyteckiego Szpitala Dziecięcego w Lublinie.

2022

- 17 stycznia – włączenie dla użytkowników usługi rezerwacji kabiny akustycznej oraz pokoi do cichej nauki.
- 27 stycznia – obchody 25-lecia Akademickiego Koła Bibliotekarzy Polskich.
- 8 lutego – nominacja dyrektora Biblioteki dr inż. Pauliny Studzińskiej-Jaksim na członka Rady Biblioteki Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi w Warszawie.
- 1–11 marca – zbiórka artykułów pierwszej pomocy na rzecz obywateli Ukrainy.
- 28 marca – uruchomienie księżkomatu umożliwiającego czytelnikom odbiór zamówionych książek w dowolnym czasie.
- 31 marca – zakup nowych książek sfinansowany z funduszy europejskich w ramach projektu „Przyrodniczy MIT program dostosowania Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie do wyzwań Nauki 2.0”.
- 27 kwietnia – ustawienie przy wejściu do budynku Agro II plenerowej biblioteczki nazwanej Przyrodniczą Etażerką.
- 7 czerwca – otwarcie wystawy poświęconej prof. dr. hab. Bohdanowi Dobrzańskiemu – pierwszemu rektorowi Wyższej Szkoły Rolniczej w Lublinie.
- 10 października – uruchomienie nowych funkcjonalności w bazie Bibliografia Publikacji Pracowników Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie umożliwiających optymalizację procesu ewaluacji jakości działalności naukowej.

2023

- 1 kwietnia – wprowadzenie nowego cennika usług bibliotecznych.
- 11 maja – otwarcie wystawy pt. „Prof. dr hab. Gabriel Brzęk (1908–2002), hydrobiolog, historyk zoologii polskiej”.
- Październik – indeksacja repozytorium Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie do rejestru re3data.org agregującego repozytoria danych badawczych.
- 16 października – wdrożenie Wirtualnej Karty Bibliotecznej, umożliwiającej studentom, doktorantom oraz pracownikom Związku Uczelni Lubelskich korzystanie z zasobów bibliotek akademickich Lublina.
- 13 listopada–15 grudnia – wystawa malarstwa olejnego Ireny Winiarczyk, pracownika administracyjnego Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, pt. „Pasją malowane”.

2024

- Styczeń – utworzenie na parterze Biblioteki nowej strefy relaksu.
- 12–16 lutego – organizacja wydarzeń w ramach międzynarodowego Love Data Week, promującego świadomość o danych badawczych.
- 14 marca – otwarcie wystawy pt. „Prof. dr hab. Ewald Sasimowski (1923–2012) zootechnik, hipolog”.

- 9 maja – indeksacja repozytorium Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie w serwisie FAIRsharing rejestrującym standardy, bazy danych i polityki udostępniania danych.
- 10 października – otwarcie wystawy pt. „Jubileusz 80-lecia Wydziału Medycyny Weterynaryjnej. Historia i teraźniejszość”.
- 22–24 października – organizacja panelu dyskusyjnego „Równoważni – spotkania z równością”.
- 14–15 listopada – organizacja ósmego seminarium z cyklu „Otwieranie Nauki: Praktyka i Perspektywy” pod hasłem „Strategie Rozwoju Otwartej Nauki”. Twórcy wydarzenia: Centrum Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Lubelskiej, Biblioteka Uniwersytecka KUL, Biblioteka Uniwersytetu Marii-Curie Skłodowskiej, Biblioteka Uniwersytetu Medycznego, Związek Uczelni Lubelskich oraz Elsevier Polska.
- 22 listopada – warsztaty prowadzone przez firmę zewnętrzną pt. „Narzędzia AI w praktyce”. W trakcie spotkania omówiono specyfikę działania oraz możliwości różnych modeli generatywnych, a także sprawdzono je w praktyce podczas konkretnych zadań. Na profilu BG UP w Lublinie po raz pierwszy utworzono post za pomocą AI.
- 8 grudnia – pierwsze posiedzenie Rady Bibliotecznej w nowym składzie na kadencję 2024–2028.

Monika Żuraw, Monika Mroczek-Adamek, Agnieszka Penar

Biblioteka a potrzeby przyszłości

Jubileusz 70-lecia Biblioteki, oprócz radości z długoletniego i skutecznego działania na rzecz nauki i społeczeństwa lokalnego, stał się również przyczynkiem do namysłu nad przyszłością. Transformacja społeczna z formacji analogowej w informatyczną stała się faktem, odwrotu nie będzie. Każdy współczesny człowiek posiadający telefon komórkowy automatycznie jest podłączony do globalnej sieci informacji. Otaczający go ocean informacji zapewnia ogromne możliwości i jednocześnie niesie wielkie ryzyko, a nieustanny rozwój technologii i wszystkie wynikające z niego implikacje gwarantują, że ów ocean będzie się rozszerzał wykładniczo.

Sztuczna inteligencja (AI), która miała być – i do pewnego stopnia jest – narzędziem pomocnym dla człowieka, staje się również dla niego rywalem, który nie zawsze gra fair. Człowiek musi uczyć się nowych zasad, wedle których partnerem w każdej pracy, twórczości i w badaniach naukowych jest AI. Zrezygnowanie z wykorzystania zasobów, jakimi dysponuje AI, działa destrukcyjnie i prowadzi do samowyluczenia człowieka nie tylko z życia naukowego, ale i społecznego. Przyrost i postęp wiedzy generowane przez ludzi i maszyny w każdym wymiarze aktywności społecznej, gospodarczej i naukowej są zachwycające, acz niemożliwe do jednostkowego przyswojenia. Nikt dziś nie jest w stanie, nawet w ogromnym przybliżeniu, poznać rzeczywistości naukowej. Konieczna jest selekcja wynikająca z możliwości poznawczych, a także samego dostępu do wiedzy. Człowiek jest zmuszony do eliminacji, a czasem całkowitego zignorowania wielu obszarów wiedzy. Jednak nie musi tak być. Sztuczna inteligencja może być indywidualnym agentem zbierającym i opracowującym dla człowieka dane lub informacje, których on aktualnie potrzebuje. Wystarczy nauczyć się z nią rozmawiać i współpracować, a nie rywalizować.

Może nie jest to jeszcze takie oczywiste, ale już niedługo w każdym domu będzie obecny jakiś bot, z którego potencjału warto będzie korzystać. Żeby jednak móc w sposób satysfakcjonujący współpracować ze sztuczną inteligencją i prywatnym botem, trzeba będzie nauczyć się jego języka. Być może biblioteka będzie tym miejscem, gdzie najnowocześniejsze technologie będą przygotowywać do koegzystencji człowieka i robota lub nawet stanie się przestrzenią, gdzie ludzie będą ćwiczyć swój indywidualny transhumanizm. Możliwe, że biblioteki będą funkcjonować jak swego rodzaju interoperacyjne centra technologii i człowieka na wzór współczesnych centrów rehabilitacji. Potrzebne będzie miejsce, w którym człowiek będzie uczył się koegzystencji z wszczepioną inteligentną technologią. Sztuczna inteligencja jak dotąd

jest zewnętrznym przedłużeniem ludzkiej sprawności, ale już niedługo będzie czymś wewnętrźnie zintegrowanym z człowiekiem. Warto więc skoncentrować się na działaniach, które są nieodległą przyszłością.

Nie mniej ważnym zadaniem biblioteki jest praca z informacją. Wielką trudnością od zawsze było zdefiniowanie, czym jest informacja. Pisano, że jest to zbiór danych, jednak to tylko jeden z jej wymiarów. Traktowano ją jako podstawę do refleksji, punkt wyjścia, o którym nie warto mówić, choć jest przecież początkiem. Dziś wiele się w tym zakresie nie zmieniło. Wciąż bardzo trudno jednoznacznie określić, czym ona jest. Warto zwrócić uwagę na to, że informacja staje się, o ile ma znaczenie w akcie interpretacji. Jak zauważa Luciano Floridi, współczesna informacja musi mieć wymiar syntaktyczny, semantyczny oraz pragmatyczny. To istotne rozróżnienie wynika z potrzeb współczesnego człowieka, których klasyfikacja w ostatnich latach nieco się zmieniła. Dziś kluczowym kryterium wyboru informacji, usług czy produktów jest korzyść, jaką one przynoszą. Znaczenie ma więc wymiar pragmatyczny informacji, która powinna być na najwyższym poziomie.

W erze nadmiaru informacji, gdy społeczeństwo zarówno ma niemal nieograniczony dostęp do wiedzy, jak i jest zagrożone jej spłyceniem, zawód bibliotekarza nabiera nowego, głęboko filozoficznego znaczenia. Bibliotekarz przestaje być wyłącznie zarządcą zbiorów, a staje się przewodnikiem, „siewcą wątplenia”, kimś, kto w świecie uproszczeń lub wprost fałszywych informacji świadomie wybiera pytanie zamiast odpowiedzi. Stąd być może nowa rola bibliotekarza, który – ciągle poszerzając swoją wiedzę – staje się edukatorem informacji. Współczesny człowiek odbiera zbyt wiele bodźców, w tym informacji. W oceanie treści bardzo trudno sprawnie się poruszać, jeśli brakuje wiedzy o pochodzeniu informacji, jej statusie oraz danych, na jakich jest ona konstruowana. Bibliotekarz, dysponujący wiedzą o źródłach, jest jedyną osobą, która pomoże uzyskać pożądane informacje, a jednocześnie przybliży narzędzia krytycznego myślenia. Być może przyszedł już czas na to, aby bibliotekarze byli w sposób formalny przygotowywani do selekcji informacji, jak również do kształcenia w tym zakresie użytkowników bibliotek.

Krytyczne myślenie może być pierwszym etapem selekcji informacji dla tych, którzy szukają rzetelnej wiedzy. Obejmuje ono zbiór czynności skutecznego analizowania informacji wraz z kontekstem jej pojawienia się i funkcjonowania. Do tego zbioru należy analiza części składowych, z których zbudowana jest informacja – ich relacje, logiczne powiązania, a zatem analiza konkluzji i ich oparcia na dowodach. Bardzo istotnym etapem jest ocena źródeł – gdzie informacja się pojawiła, kto i jak ją upowszechnia. To bardzo ważny element oceny kontekstu, gdyż nie wszyscy wydawcy są wiarygodnymi i rzetelnymi emitentami. Są wśród nich „drapieżnicy”, którzy publikują półprawdziwe lub zupełnie przekłamane treści. W natłoku codziennych publikacji konstruowanych przy udziale sztucznej inteligencji wielką sztuką jest odróżnianie faktów od opinii, jak też rozpoznawanie manipulacji. W poszukiwaniu rzetelnej i sprawdzonej wiedzy trzeba się dziś wykazać refleksyjnością i krytycz-

nym nastawieniem, a przy tym mieć zawsze otwarty umysł. Współcześni bibliotekarze wiedzą, gdzie szukać prawdziwych informacji, są przygotowani i systematycznie podnoszą swoje kompetencje.

Postęp przyjmuje obecnie zawrotne tempo. To, co teraz uznajemy za prawdę, za chwilę może się zdezaktualizować. Systematyczna analiza źródeł i informacji jest dziś koniecznością. Nie każdy indywidualny użytkownik zawsze ma możliwość skutecznie aktualizować dostępną wiedzę, nawet tylko w określonym obszarze. Tylko biblioteka będzie dysponować odpowiednimi środkami (miejmy taką nadzieję), aby zagwarantować dostęp do aktualnej wiedzy i in-formacji. Nie jest tajemnicą, że wiedza ma swoją cenę, zarówno jej tworzenie, jak i korzystanie z niej. Najnowsze publikacje ze wszystkich istniejących i dopiero powstających dziedzin nauki odpowiednio kosztują, a przy tym mają ograniczony zasięg. Mimo promowanej polityki open access dostęp do wiedzy w skali międzynarodowej jest ograniczony. Współczesne bazy wiedzy zostały w znacznym stopniu skomercjalizowane. Udostępniają artykuły, czasopiśma, czasem rozdziały i całe książki, ale koszt korzystania z nich jest mimo wszystko poza zasięgiem jednostkowego czytelnika. Biblioteka jako organizacja ważna społecznie ma szansę na zasoby, które pozwolą na posiadanie abonamentów do baz wiedzy.

Biblioteka w tym świetle nie jest już tylko miejscem przechowywania, staje się laboratorium refleksji, przestrzenią zadawania pytań, centrum epistemicznej niepewności, która nie paraliżuje, lecz uwalnia. W świecie pełnym treści, ale pozbawionym sensu, wątplenie staje się aktem odpowiedzialności. Zatem, jeśli w przyszłości biblioteka ma mieć znaczenie, jej rola nie może polegać jedynie na gromadzeniu zasobów. Jej misją stanie się kształtowanie myślących obywateli. Bibliotekarz będzie nie tylko strażnikiem przeszłości, zostanie ogrodnikiem przyszłości.

Iwona Zakrzewska

Spis treści

Słowo wstępne	5
Moja droga z Biblioteką	6
Innowacje i tradycje – jak biblioteka uniwersytecka zmieniła się na przestrzeni lat	8
Nowy wymiar komputeryzacji w BG UPL	15
Tradycja i nowoczesność w gromadzeniu i opracowywaniu zbiorów bibliotecznych	20
Nauka i relaks w nowoczesnych przestrzeniach Biblioteki wspierane technologią	26
Biblioteka bez barier – inkluzywność i działania na rzecz równości w latach 2015–2024	35
Izba Pamięci Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie	40
Wspomnienia z jubileuszu Biblioteki	46
Biblioteka otwarta na użytkownika	49
Zarządzanie wiedzą oraz jej upowszechnianie	60
Działania na rzecz otwartej nauki	68
Funkcjonowanie Biblioteki w czasie pandemii COVID-19	80
Współpraca bibliotek w ramach wypożyczalni międzybibliotecznych – problemy i wyzwania	85
Wirtualna Karta Biblioteczna – inicjatywa bibliotek akademickich Lublina	87
Zjazd Założycielski Stowarzyszenia Bibliotek Szkół Wyższych – Łódź 2024	90
Strategia funkcjonowania na lata 2025–2030	94
Skład osobowy	103
Kalendarium 1955–2024	105
Biblioteka a potrzeby przyszłości	116